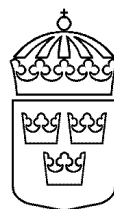

Riksdagens protokoll 1996/97:66

Fredagen den 14 februari

Kl. 9.00 – 13.16

Protokoll
1996/97:66

1 § Ledighet

Tredje vice talmannen meddelade att Pär Nuder (s) ansökt om ledighet under tiden den 19 februari–15 september 1997.

Kammaren biföll denna ansökan.

2 § Meddelande om kompletteringsval till näringsutskottet

Tredje vice talmannen meddelade att Socialdemokraternas riksdagsgrupp under Bo Finnkviks ledighet anmält hans ersättare Marina Pettersson som suppleant i näringsutskottet.

Tredje vice talmannen förklarade vald till

suppleant i näringsutskottet
Marina Pettersson (s)

3 § Meddelande om plan för kammarens sammanträden

Tredje vice talmannen meddelade att plan för kammarens sammanträden under tiden mars–juni 1997 delats ut till kammarens ledamöter.

4 § Meddelande om fördröjda svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelse:

Interpellationerna 1996/97:146 och 164

Till riksdagen

Interpellation 1996/97:146 av Inga Berggren (m) om bostadsbidragen och interpellation 1996/97:164 av Ulf Björklund (kd) om bostadsbidragen.

5 § Svar på interpellation 1996/97:123 om häktena i Ängelholm och Östersund

Anf. 1 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Herr talman! Maud Ekendahl har frågat mig vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att komma till rätta med de problem som uppstått sedan häktena i Östersund och Ängelholm lagts ned. Enligt Maud Ekendahl har det visat sig att det inte var samhällsekonomiskt försvarbart att lägga ned dessa häkten.

Som jag tidigare sagt med anledning av andra interpellationer och frågor i samma ämne är regeringen medveten om att nedläggningen av häktena medförde vissa nackdelar och kostnader för andra myndigheter. Regeringens bedömning är dock fortfarande att nedläggningarna totalt sett innebar en besparing för rättsväsendet.

Såvitt jag känner till finns det inga studier som slår fast att nedläggningarna inte var samhällsekonomiskt försvarbara. Riksdagens revisorer anser t.ex. inte att man av de beräkningar som har gjorts när det gäller Östersundshäktet kan dra någon entydig slutsats om det var samhällsekonomiskt motiverat att lägga ned häktet eller inte. Nedläggningen av häktet i Östersund har medfört att polisen fått längre resor i samband med förhör. Kriminalvården svarar dock för transporten när en anhållen person har häktats, liksom för transport och inställelse av den häktade till huvudförhandling. Önskar polismyndigheten kompletterande förhör med en häktad, biträder kriminalvården med transport om det kan samordnas med något annat uppdrag. Maud Ekendahls antagande att polismännen i stället för att utföra sina normala arbetsuppgifter transporterar häktade är alltså inte riktigt.

Häktet i Ängelholm var bara en provisorisk avdelning av Helsingborgshäktet, inrymd i polisens arrestlokaler. Det finns många andra häktesplatser i kriminalvårdens Malmöregion, och till Helsingborgshäktet är det bara cirka tre mil.

Jag vill i detta sammanhang också peka på att domstolen på yrkande av åklagaren kan besluta att en häktad person tills vidare inte skall föras till häktet, om det är av synnerlig vikt att den häktade för utredning av brott som han eller hon är misstänkt för förvaras på någon annan plats än häktet, t.ex. i polisarrest.

Regeringen har inlett ett omfattande arbete för att skapa en mer human häktesverksamhet. Bakgrunden till detta är bl.a. den kritik som framfördes från Europarådets s.k. tortyrkommitté. Varken häktet i Östersund eller häktesfilialen i Ängelholm uppfyllde de krav som bör ställas på ett modernt häkte, t.ex. när det gäller möjlighet till gemensamma utrymmen.

Verksamheten inom kriminalvården måste bedrivas på ett rationellt sätt. Om det inte finns underlag för ett häkte kan det inte drivas vidare. Under förra året låg det genomsnittliga platsutnyttjandet på 77 %. Om

man bara ser till beläggningssituationen skulle alltså fler häkten kunna läggas ned. Kriminalvårdsstyrelsen har dock valt att tills vidare behålla befintliga häkten bl.a. med hänsyn till önskemål från övriga myndigheter inom rättsväsendet.

Kriminalvården och polisen ansvarar för olika sorters lokaler där frihetsberövade förvaras, häkten respektive polisarrester. Kriminalvårdsstyrelsen och Rikspolisstyrelsen har tillsatt en gemensam utredning för att klarlägga om samarbetet mellan polis och kriminalvård på detta område kan utökas och hur det i så fall bör genomföras. Syftet är att finna lösningar som totalt sett leder till en mer kostnadseffektiv verksamhet, samtidigt som man beaktar högt ställda krav både på ett humant omhändertagande och på tillgänglighet i samband med utredningsverksamheten. I uppdraget ingår bl.a. att inventera samtliga häkten och arrester med avseende på kapacitet och standard.

Jag kommer naturligtvis att studera resultatet av denna utredning med stort intresse och därefter överväga om det finns anledning att vidta några åtgärder från regeringens eller riksdagens sida.

Anf. 2 MAUD EKENDAHL (m):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka justitieminister Laila Freivalds, som återigen är villig att ställa upp i en debatt vad gäller häktesnedläggningar. I dag har jag inte för avsikt att ta upp fallet med Ängelholmshäktet, som vid nedläggningsplaneringen skulle ersättas med nya häktesplatser i Helsingborg, eftersom jag här inte har någon framgång.

När vi diskuterade häktesnedläggningen här i kammaren den 11 december 1995 sade justitieministern mot slutet av debatten följande: "Jag vill understyrka att det är frågan om en ganska omfattande totalbesparing. Även om det innebär att kostnader ökar på annat håll, vilket ofta sker när man förändrar en organisation och dess arbetssätt, är det viktiga naturligtvis ändå att slutresultatet innebär en bättre, effektivare och billigare verksamhet." Även av svaret i dag framgår att regeringens bedömning är att nedläggningarna totalt sett inneburit en besparing för rättsväsendet.

Herr talman! Min första fråga är: På vilka grunder kan man påstå detta? Kan justitieministern presentera några siffror som pekar på att så är fallet? Det stämmer vad justitieministern framhåller här i dag, att jag inte tror på att det var samhällsekonomiskt försvarbart att lägga ned häkten. Visst har det blivit billigare och måhända effektivare för kriminalvården, men inte för polisväsendet.

När det gäller nedläggningen av häktet i Östersund fanns det i revisorernas berättelse någon form av en ekonomisk konsekvensanalys. Men "någon form" tolkar jag som att det saknas en ordentligt utförd ekonomisk konsekvensanalys. Av tillgänglig dokumentation framgick det inte vilka andra anstalter eller häkten regeringen vid tillfället för beslut hade övervägt att lägga ned. Det tolkar jag som att man lade ned häktet i Ängelholm utan någon som helst ekonomisk konsekvensanalys. Vad anser justitieministern?

Vidare pekar revisorerna på att det inte fanns någon dokumenterad redovisning av besparingsmöjligheter genom rationalisering av befintlig verksamhet. Justitieministern informerar mig i sitt svar att man nu har tillsatt en utredning från Kriminalvårdsstyrelsen och Rikspolisstyrelsen som har till uppgift att bl.a. inventera samtliga häkten och arrester vad

gäller kapacitet och standard. Jag får väl ändå bli glad över att en utredning tillsatts. Det tyder på ett litet erkännande att man förstått att det finns problem ute på fältet. Min fråga till justitieministern är: Hur lång tid skall utredningen pågå?

När det gäller häktena i Ängelholm och Östersund: Borde man inte återigen öppna dessa nedlagda häkten tills man finner annan lösning, om man nu gör det?

Anf. 3 SIGGE GODIN (fp):

Herr talman! I interpellationssvaret behandlas två häkten. Jag skall hålla mig till det i Östersund, eftersom jag väl känner till förhållandena där.

Som justitieministern vet transporteras folk till Härnösand nu när häktet i Östersund är nedlagt, och när det är fullt där körs de till Gävle eller Falun. Det blir väldigt långa resor – mellan Östersund och Härnösand är det 46 mil tur och retur. Det har sagts att Riksdagens revisorer har tittat på det här. De säger i sin skrivning att i Östersunds kommuns antagande framstår nedläggningen av häktet som tveksamt i både statsfinansiellt och samhällsekonomiskt perspektiv. I Kriminalvårdsstyrelsens antagande beräknas nedläggningen vara statsfinansiellt lönsam. Men, säger revisorerna, det är inte självklart att nedläggningen är samhällsekonomiskt lönsam då även de negativa kvalitativa effekterna beaktas.

Nu finns det en mycket bra och genomlysande studie som har gjorts uppe i Östersund av hur nedläggningen samhällsekonomiskt har slagit och vad den har kostat. I den studien har det visat sig – precis som man kunde förstå – att Kriminalvårdsstyrelsen sparar pengar medan kostnaderna för polisen, domstolarna, åklagarna, advokaterna, transporttjänsterna och Wasakronan ökar. Sammantaget blir kostnaderna ungefär lika stora, eller kanske t.o.m. något större.

Herr talman! Förutom de samhällsekonomiska aspekterna måste också rättssäkerheten vägas in. Advokaterna reser som regel en gång till häktet i Härnösand. Resekostnaderna för dem uppgår till 850 kr per timme. Ibland anser de att de behöver göra fler än ett besök, men så sker inte. Om det nu blir så att det kommer att krävas prövningstillstånd till hovrätten måste naturligtvis ytterligare resor företas, eftersom utredningarna måste vara grundligare. Det har visat sig att Advokatsamfundet har pekat på risken för att rättssäkerheten inte kan upprätthållas.

Jag vill fråga statsrådet: Vad är rättssäkerheten värd? Kan man lägga några ekonomiska aspekter på det? Borde inte detta väga över till fördel för ett häkte i Östersund? Med detta inbegripet: Är regeringen beredd att ompröva frågan om häktet i Östersund när utredningen kommer att presenteras för statsrådet?

Såväl domare och åklagare som advokater som är involverade i verksamheten är djupt oroade över kvaliteten på utredningarna. Som norrlänning frågar man sig om det är rimligt att människor transporteras kors och tvärs i Mellannorrland när risken är uppenbar för att frågorna inte utreds i grunden. Jag vill påstå att skattebetalarna inte accepterar att sådana här dåligt underbyggda beslut läggs fram. Det är inte rimligt att advokaterna, polisen och ibland även åklagarna reser omkring och sitter timme efter timme i en bil. De borde kunna utföra något effektivare och mer kvalificerat arbete än att köra runt i bil.

Avser statsrådet att ta upp frågan på nytt när den senaste utredningen presenteras, och fundera över om det inte går att återställa häktet i Östersund?

Prot. 1996/97:66
14 februari

*Svar på
interpellationer*

Anf. 4 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Herr talman! Det föreligger inga nya studier beträffande konsekvenserna av nedläggningarna av de här två häktena, Maud Ekendahl. Det är fortfarande samma material som jag grundar mitt svar på. Rikspolisstyrelsen och Kriminalvårdsstyrelsens gemensamma arbete för att komma fram till ett maximalt utnyttjande av de gemensamma lokalerna kommer, enligt uppgift från dem själva, att vara färdigt någon gång under våren.

Sigge Godin frågade om den utredning som Länsstyrelsen i Östersund bedriver och vilka slutsatser jag kommer att dra av den. Låt oss vänta och se till dess jag har fått ta del av den. Jag är inte säker på att jag vare sig nu eller då kan bekräfta riktigheten i de här uppgifterna, men jag kommer givetvis att ta del av dem.

Jag tror att Sigge Godin underskattar betydelsen av att Kriminalvårdsstyrelsen och Polisen nu har insett betydelsen av att samarbeta, även när det gäller en sådan fråga som utnyttjande av lokaler. Detta skall ses bl.a. mot bakgrund av att rättsmyndigheterna måste agera på sådant sätt att de främjar en bra utredning av det brott som är aktuellt.

Jag anser att det också i det här sammanhanget är viktigt att myndigheterna utnyttjar de rättsliga möjligheter som finns att under utredningens intensivaste fas utnyttja andra möjligheter än placering i häkte. Dessutom är häktet i Östersund numera ombyggt och används för andra ändamål, Sigge Godin.

Anf. 5 MAUD EKENDAHL (m):

Herr talman! Justitieministern hänvisar till att det bara är tre mil från Ängelholmshäktet till Helsingborgshäktet. Men där är det ju nästan så gott som fullbelagt! Man kan inte placera de häktade där. Därför måste de här personerna transporteras till Kristianstad dit det är en enkel resa på 10 mil, dvs. 20 mil tur och retur. Sedan skall utredarna åka tur och retur till Kristianstad för att hålla sina förhör. Jag tycker att det är slöseri med dyrbar arbetskraft att ta upp tre och en halv till fyra timmar som restid bara för att kunna hålla ett förhör. Poliserna behöver vara på sin hemort för att kunna göra andra utredningar också, och inte ligga på vägarna som några chaufförer.

Det finns också en annan möjlighet som justitieministern har pekat på – att man kan begära anstånd och använda sig av de arrestlokaler som finns. Ja, men då måste polisen hyra in arrestvakter för dessa lokaler dygnet runt. Återigen belastar man kontot för polisväsendet medan Kriminalvårdsstyrelsen kommer undan. Det är just det som jag tycker är orättvist. Jag undrar varför justitieministern inte vill inse, eller inte förstår, att polisväsendet belastas med mer kostnader medan man tror sig spara pengar på kriminalvården. Det är där som orättvisan ligger.

Justitieministern framhåller vikten av att verksamheten inom kriminalvården skall bedrivas rationellt. Det kan jag hålla med om. Men nu har vi ju också hört hur poliserna har det, och varför skall inte de kunna få arbeta rationellt? Det gör de inte när de måste åka och hålla sina förhör

från Östersund till Härnösand, Falun och Umeå – som Sigge Godin sade – och från Ängelholm till Kristianstad, Trelleborg eller Malmö.

Till sist är jag glad för att utredningen inte tar så lång tid. Jag hoppas att vi får ett svar med det snaraste när den är klar.

Anf. 6 SIGGE GODIN (fp):

Herr talman! Utredningen kommer att presenteras för justitieministern, så vi behöver inte orda så mycket om den. Jag har fakta, t.o.m. i den mapp som jag har med mig här, som visar att detta inte går ihop.

Jag frågar än en gång: Tycker justitieministern att man skall väga in rättssäkerheten i detta? I så fall väger det över så att man måste hitta en annan lösning.

Under fjolåret gjorde poliserna 3 000 mantimmar i bil på grund av häktesnedläggningen. De borde göra viktigare saker. Jag tror att vi är helt överens om att vi egentligen har ytterst få poliser i det här landet, och att de skall utföra polisarbete och inte behöva åka jättelånga sträckor på kanske 46 mil för att utreda frågor ytterligare. Man kan ju tycka att vissa skulle kunna få stanna i Östersund och att man kan lösa det hela på ett enklare sätt. Men det kanske inte är så enkelt som det ser ut?

När både domare, åklagare och advokater är tveksamma till systemet på grund av att rättssäkerheten kan naggas i kanten måste man utgå från att det är så. Frågan är: Vad är rättssäkerheten värd?

Som norrlänning kan jag förstå att ni som lever i de här delarna av landet inte riktigt kan känna hur ruskigt långt det blir att köra dessa sträckor. Det finns också exempel på anhöriga som behöver besöka de häktade och som inte tar sig fram och tillbaka på en dag från t.ex. Gäddede norr om Östersund till Härnösand. Detta är väl också en mänsklig rättighet?

Frågan är: Om det är rätt som jag säger, justitieministern, att detta inte går ihop, är då regeringen beredd att ompröva frågan om häktet i Östersund?

Anf. 7 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Herr talman! Maud Ekendahls påstående om överbeläggning i Helsingborg har inte stöd i statistiken. Genomsnittsbeläggningen är där 82 %. Det är möjligt att det finns en marginell ökning av polisens kostnader för arresten, men polisen måste ha arrestvakter vid sina arrester oberoende av om där finns häktade personer eller inte.

Till Sigge Godin vill jag säga att det är alldeles riktigt att det är någonting som inte går ihop i resonemanget. Det antal timmar Sigge Godin påstår att polisen tillbringar för att frakta häktade är för mig obegripligt mot bakgrund av att den uppgift jag har är att under hela 1996 skötte kriminalvården transporter till och från häktet.

Anf. 8 MAUD EKENDAHL (m):

Herr talman! Jag kan hålla med justitieministern. Jag vet att det är en beläggning på 82 %, men det är ju en genomsnittlig beläggning. När polisen i Ängelholm är i behov av platser i Helsingborg, så finns det inga platser. Man kan inte titta på siffror teoretiskt. Man får titta på hur verkligheten ser ut, även om beläggningen kanske är 80 %. Så är verkligheten.

Jag tycker att justitieministern inte bara skall hänvisa till siffror utan ta reda på hur verkligheten ser ut i stället.

Till sist vill jag ta upp ytterligare en fråga. Justitieministern hänvisar till att varken häktet i Östersund eller häktet i Ängelholm uppfyllde kraven från Europarådets tortyrkommitté på grund av att det inte fanns gemensamma utrymmen. Häktade skall självfallet ha gemensamma utrymmen. I Östersund hade de gemensamma utrymmen där de kunde spela pingis och ha litet andra aktiviteter. I Ängelholm har man nyligen, innan häktesnedläggningen, moderniserat och gjort ombyggnader för många miljoner. När man lyfter fram tortyrkommitténs synpunkter får man nästan en känsla av att vi skulle ha väldigt odrägliga förhållanden i svenska häkten. Det kan jag inte hålla med om. Det kan ju inte vara som på Hotell Savoy.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 1996/97:66
14 februari

*svar på
interpellationer*

6 § Svar på interpellation 1996/97:126 om åtgärder för att bryta brottskurvan

Anf. 9 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Herr talman! Gun Hellsvik har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att vi i Sverige skall lyckas återskapa ordningen och bryta brottskurvan på motsvarande sätt som polisen lyckats med i New York.

Polisen i New York har angripit brottsligheten genom en medveten och konsekvent strategi för att i högre grad än vad som varit fallet tidigare ingripa mot klotter, ordningsstörningar och annan s.k. vardagsbrottslighet för att därigenom förhindra en utveckling mot grövre brottslighet.

Det är givetvis glädjande att man i en storstad som tidigare varit mycket hårt drabbad av hög brottslighet tycks ha lyckats bryta brottskurvan. Men för att kunna tolka statistiken, och framför allt för att rätt förstå den, behövs kunskap om t.ex. relevanta bakgrundsfaktorer och andra omständigheter. Att jämföra förhållandena i New York med dess omfattande brottslighet och förfall med läget i vårt land är orealistiskt. Arbetsmetoden som New York-polisen använde är dock intressant.

Gun Hellsvik påstår att besparingar inom polisen redan lett till att vi i dag har färre poliser på gator och torg. Mot det vill jag anföra att resurserna för närpolisverksamheten under det senaste året har utökats från 12 % till 20 % av polisens totala resurser. Detta har förstärkt möjligheten för polisen att finnas på platser vid tider där risken annars är stor att brott begås.

Vid polisen i Eskilstuna bedrivs sedan ett år tillbaka ett projekt som syftar till att förebygga våldsbrott och ordningsstörningar i stadskärnan. Detta åstadkoms genom att polisen konsekvent ingriper mot ordningsstörningar och andra vardagsbrott. Polisen använder en arbetsmetod som utgår från att ingripanden mot mindre allvarliga brott i ett tidigt skede kan hindra en fortsatt brottsutveckling. Forskningsenheten vid Polishögskolan beräknar vara klar med en utvärdering av projektet till i sommar.

Det arbete som bedrivs i Eskilstuna är ett exempel på det problemorienterade arbetssätt som håller på att utvecklas inom hela polisverksam-

heten. Regeringen följer givetvis noggrant resultaten av såväl Eskilstunapolisens som övriga myndigheters insatser för att bryta brottskurvan och dra erfarenheter av detta.

Förutom att polisen utvecklar närpolisverksamheten och arbetar på det problemorienterade sättet är det mycket viktigt att polisen har effektiva instrument för att lyckas i det brottsförebyggande, brottsbeivrande och brottsbekämpande arbetet. Det är mot den bakgrunden den kraftiga satsningen på metodutveckling, modern teknik och samverkan både i Sverige och i internationella sammanhang skall ses.

För att säkerställa det framtida behovet av poliser har regeringen givit Rikspolisstyrelsen i uppdrag att i detalj planera för den nya grundutbildningen av poliser. Arbetet skall vara inriktat på att utbildningen kan inledas senast år 1998. På så sätt kommer nya poliser att tillföras polisverksamheten senast kring sekelskiftet.

För att bryta utvecklingen mot fler brott är det nödvändigt att de resurser som finns används där de gör mest nytta. Därför gav regeringen för ett år sedan Riksrevisionsverket i uppdrag att granska polisväsendet utifrån den utgångspunkten. Riksrevisionsverket har därefter redovisat ett antal områden där det finns rationaliseringsutrymme. Beräkningar visar också att resurser kan frigöras för att i stället föras över till närpolisverksamheten och den kvalificerade kriminalpolisverksamheten.

Jag vet att Rikspolisstyrelsen tillsammans med länspolismästarna arbetar intensivt för att få ordning på polisväsendets ekonomi och för att resurserna skall användas så effektivt som möjligt. Regeringen följer dessutom noga utvecklingen vad avser både verksamhet och ekonomi.

För att bryta brottskurvan krävs det emellertid mer än poliser och insatser från rättsväsendet i övrigt. För att på sikt kunna minska brottsligheten krävs det att man angriper dess orsaker. Därför är det av avgörande betydelse att alla som kan påverka brottsligheten – myndigheter, föreningar, företag och enskilda – engageras i det brottsförebyggande arbetet. Det brottsförebyggande program som regeringen presenterat och den kommitté som tillsatts för att genomföra intentionerna i programmet ger nu en unik möjlighet att på allvar få ett genombrott för det brottsförebyggande arbetet, och därmed också minska brottsligheten.

Anf. 10 GUN HELLSVIK (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka justitieministern för svaret. Justitieministern avslutar sitt svar med: "För att bryta brottskurvan krävs det emellertid mer än poliser och insatser från rättsväsendet i övrigt. För att på sikt kunna minska brottsligheten krävs det att man angriper dess orsaker."

Det är faktiskt det min interpellation handlar om. En av orsakerna till brottslighet är låg upptäcktsrisk. En annan är för sena reaktioner mot unga som begår brott. Både dessa orsaker kan till stor del åtgärdas med ett starkt rättsväsende. Alla som studerat vad som hänt i New York ser polisens resurser och insatser som en viktig förutsättning för den nedåtgående brottskurvan.

Jag undrar därför om justitieministern inte anser att det skulle vara en fördel om vår polis kunde ingripa mot alla småbrott, t.ex. klotter, utan att det inkräktar på arbetet med t.ex. ekobrottsligheten.

Jag undrar också om justitieministern inte anser att det skulle vara positivt om de flesta småbrott blev föremål för åtal på ett liknande sätt som skedde under snatterikampanjen, eller antisnatterikampanjen kanske man skall kalla den, 1992.

Justitieministern pekar också på att resurserna för närpolisverksamheten ökat från 12 % till 20 % av de totala resurserna. Dessa 20 % ligger i och för sig under den norm som eftersträvas. Detta med en ökning från 12 % till 20 % kan låta bra, men man bör vara medveten om att procentsatser inte säger så särskilt mycket. Om vi talar om 12 % av 1 000 är det 120. Men höjer vi till 20 % men av 500, blir det färre. Då är det 100. Procentsatserna är ointressanta. Det är numerären som är intressant.

Det är också intressant att se hur det ser ut i verkligheten. I måndags besökte jag ett närpolisområde i Mellansverige. Området, som främst omfattar landsbygd, har inte resurser för att ha egna lokaler ute i området. Man är i stället samlokaliserad med den gamla polismyndigheten. Dessa närpoliserna har dessutom sju mils avstånd mellan sitt områdes ytterområden, och som grädde på moset skall en tredjedel av arbetstiden avsättas för utryckningsverksamhet. Talar vi i procentsatser innebär det att den tjugoprocentiga resursen därmed omedelbart krymper med 33 %.

Åter till New York och USA. Där talar man om *quality of life offences*. Gör vi litet våld på terminologin borde vi i Sverige införa begreppet angrepp på annans livskvalitet.

Jag undrar om justitieministern inte håller med mig om att ett sätt att visa solidaritet med medborgarna skulle vara att tydligt och med kraft ingripa mot angrepp på annans livskvalitet.

Anf. 11 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Herr talman! Jag håller fullständigt med om det som Gun Hellsvik säger. Vi tycks vara fullständigt överens om hur den här frågan borde skötas. Även om hon inte nämnde det utgår jag från att Gun Hellsvik håller med om att t.ex. Eskilstunamodellen är ett bra exempel på hur man i Sverige kan anpassa den typ av arbetsmetoder som tillämpas i New York. Vi tycks vara helt överens.

Anf. 12 GUN HELLSVIK (m):

Herr talman! Jag är också övertygad om att vi är överens om målet. Men mål nås inte enbart genom att man uttalar att man har målet. Mål nås inte heller genom att man i en budgetproposition eller i andra propositioner talar om vad man vill. Man måste också vara beredd att vidta konkreta åtgärder. De konkreta åtgärder som kommer från regeringens sida går enligt min uppfattning i motsatt riktning.

Vi är, det är jag övertygad om, överens om vikten av närpolisverksamhet för att bryta brottskurvan. Men då räcker det inte med att ha normer för att en viss procentsats – jag minns inte vad målet är, men jag tror att det ligger på 30 % – skall användas till närpolisverksamhet. Man måste också se till att dessa 30 % resulterar i en hög numerär.

Vi har ju färskare exempel på att det som sker i verkligheten går i motsatt riktning. Vad har vi att vänta oss i Stockholms län? I och för sig har man där gjort precis vad justitieministern lovat, låtit bli att säga upp poliser. Men då har man i stället fått säga upp administrativ personal för att

klara sina besparingar. Jag har fått litet olika uppgifter – 472 och 477 är siffror jag hört – på hur många som nu har varslats om uppsägning. Samtidigt får vi reda på att länspolismästaren räknar med att man för att kunna ersätta dessa administrativa tjänster måste ta 300 poliser som skall utföra arbetet – som skall klara av reception och allt annat nödvändigt arbete. Då kan jag inte se hur vi skall kunna nå det mål som vi har gemensamt.

Vi vet också att vi även framöver får problem. Vi har ingen polisutbildning. Vi har fått reda på att utbildningen skall komma i gång, men vi får ju inte nya poliser samma dag som den gör det. Enligt de uppgifter jag har kommer det att finnas ett rekryteringsbehov 1998, samma år som polisutbildningen skall komma i gång. Hur skall man då fylla de här tjänsterna?

Vi är inte betjänta av procentsatser, vi är betjänta av duktiga poliser som kan medverka till att vi också lyckas bryta brottskurvan. För tillfället är den på alldeles fel väg.

Anf. 13 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Herr talman! Vi tycks också vara överens, Gun Hellsvik, om att en del polismyndigheter befinner sig i en delvis mycket bekymmersam situation. Bakgrunden till det är ju en skall vi säga inte så bra skött ekonomi vad gäller polisens resurser under ganska många år. På den punkten har Gun Hellsvik naturligtvis del i ansvaret.

Men vi tycks alltså vara överens om att det är en bekymmersam situation, som är svårlöst på sina håll. Vad jag inte riktigt kan förstå är vad Gun Hellsvik egentligen syftar på. Vad är det för konkreta åtgärder som regeringen borde ha vidtagit men inte har vidtagit?

Jag har faktiskt granskat Moderaternas alternativ till vår budget; jag har ju anat i det som Gun Hellsvik säger men inte riktigt uttalar att vi borde ha givit polisen mer resurser för att kunna möta problemen.

Men det tycks inte vara Gun Hellsviks uppfattning. Gun Hellsvik har inte föreslagit några ytterligare resurser till polisen. Hade så varit fallet hade vi kunnat diskutera det. Men det moderata budgetalternativet avviker inte från regeringens i det avseendet.

Anf. 14 GUN HELLSVIK (m):

Herr talman! Det är naturligtvis inte helt lätt att hålla rätt på alla delar av andra partiers förslag. Vi moderater föreslog faktiskt att polisen innevarande år skulle få 150 miljoner utöver regeringens förslag.

Anf. 15 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Herr talman! Det är inte alls svårt för mig att hålla reda på vad andra partiers budgetförslag innehåller. Jag anser att det är en av mina uppgifter att göra det.

Det moderata förslaget innebär att polisen borde få 129 miljoner kronor till. Men, säger moderaterna, de pengarna skall användas till Schengensamarbetet, inte till närpoliser eller till brottsutredning.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 16 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Herr talman! Gun Hellsvik har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att Ungdomsbrottskommitténs eniga förslag snarast föreläggs riksdagen för ställningstagande.

Som Gun Hellsvik väl känner till har, sedan Ungdomsbrottskommittén lämnade sitt betänkande, arbetet fortgått inom departementet för att bredda underlaget för den fortsatta beredningen av frågan om påföljdssystemet för unga lagöverträdare.

Den förra regeringen angav i propositionen om handläggning av ungdomsmål (prop. 1994/95:12) vissa riktlinjer för det fortsatta reformarbetet av påföljdssystemet för unga lagöverträdare. Något fullständigt förslag lades således inte fram, trots att ärendet redan då beretts under relativt lång tid i departementet. Det kan konstateras att de angivna riktlinjerna i väsentliga avseenden skilde sig från de förslag Ungdomsbrottskommittén lämnat. Som Gun Hellsvik konstaterat avslogs denna del av förslaget av riksdagen och förutsättningarna för det fortsatta beredningsarbetet kom att förändras. Utgångspunkten för det fortsatta beredningsarbetet har därefter varit att tillvarata grundtankarna i Ungdomsbrottskommitténs förslag, dock med bibehållande av principen om att huvudansvaret för unga lagöverträdare skall ligga inom socialtjänsten. Ungdomar bör så långt det är möjligt hållas utanför kriminalvården i allmänhet och fängelserna i synnerhet.

Resultatet av detta arbete kommer inom kort att redovisas i en departementspromemoria. Denna kommer självfallet att bli föremål för remissbehandling. Jag kan i korthet säga följande om de förslag som presenteras i promemorian.

I promemorian kommer att lämnas förslag om att påföljden överlämnande till vård inom socialtjänsten skall stramas upp. I promemorian kommer också att föreslås en ny frihetsberövande påföljd i syfte att på ett avgörande sätt minska användningen av fängelsestraffet för de yngsta lagöverträdarna.

För att påföljden överlämnande till vård inom socialtjänsten skall kunna utgöra ett trovärdigt alternativ till övriga påföljder bör de straffrättsligt motiverade kraven på förutsebarhet, proportionalitet och konsekvens få ett större utrymme än för närvarande.

För att uppnå ett större mått av förutsebarhet föreslås i promemorian att de yttranden som socialnämnden lämnar i ungdomsmål ges ett utförligare innehåll och att det i yttrandet skall ingå en vårdplan. Härigenom får domstolarna ett bättre underlag i frågan om vilka åtgärder som socialtjänsten avser att vidta om den unge överlämnas till vård inom socialtjänsten.

I syfte att bättre tillgodose proportionalitetsprincipen föreslås att domstolen på ett mer uttalat sätt än för närvarande skall pröva om socialnämndens planerade insatser är tillräckligt ingripande med hänsyn till den unges brottslighet. Detta innebär att domstolen bör bestämma påföljden till vård inom socialtjänsten endast om den finner att de planerade åtgärderna är så ingripande för den unge att de står i rimlig proportion till brottet.

*svar på
interpellationer*

Ett större mått av proportionalitet skall enligt förslaget kunna åstadkommas genom en utökad användning av s.k. tilläggsstraff. Huvudregeln skall vara att ett överlämnande till vård inom socialtjänsten förenas med dagsböter. Dessutom föreslås ett nytt tilläggsstraff, ungdomstjänst, som skall dömas ut i form av en särskild föreskrift vid överlämnande till vård inom socialtjänsten. Föreskriften innebär att den unge skall utföra oavlönat arbete eller delta i en särskilt anordnad verksamhet under ett av domstolen bestämt antal timmar, lägst 20 och högst 100 timmar.

För att tillgodose kravet på konsekvens föreslås en effektivare ordning för att kunna bestämma ny påföljd i sådana fall där den planerade vård som socialnämnden angett i sitt yttrande inte kommer till stånd. Om det framgår av socialnämndens yttrande att vården av den unge skall ske på frivillig grund, skall domstolen vid överlämnandet meddela en särskild föreskrift om att den unge skall underkasta sig den planerade vården. Om föreskriften inte följs riskerar han att överlämnandepåföljden undanröjs och ersätts av någon annan påföljd.

Som jag tidigare nämnt kommer det i promemorian också att föreslås en ny form av frihetsberövande, överlämnande till vård vid särskilt ungdomshem, som påföljd för brott som begåtts av den som var under 18 år vid brottstillfället. Denna påföljd kan bara komma i fråga om det finns synnerliga skäl. Den nya påföljden skall vara tidsbestämd och skall verkställas vid ett sådant särskilt ungdomshem som avses i 12 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU). Ansvaret för verkställigheten skall anförtros åt Statens institutionsstyrelse. Tiden skall bestämmas av domstolen i brottmålet, lägst två månader och högst fyra år.

Jag vill i detta sammanhang också påminna om de åtgärder som vidtas inom andra områden för att motverka sociala problem med ungdomar. Jag tänker bl.a. på det brottsförebyggande arbete som pågår runt om i landet och inom olika organisationer. Den av regeringen tillsatta kommittén för brottsförebyggande arbete har ju som uppgift att inspirera, stödja och följa det brottsförebyggande arbetet, främst på lokal nivå. Jag tänker även på arbetet med översynen av socialtjänstlagen, i vilken aktualiseras flera förslag som är ägnade att främja ett förstärkt stöd åt barn och ungdomar.

De förslag om förändringar i påföljdssystemet för unga lagöverträdare som skall lämnas inom kort syftar således till att förbättra det system vi har i dag genom att samhället får ökade möjligheter att reagera med tydlighet och konsekvens.

En proposition med anledning av de nu redovisade förslagen bör kunna lämnas till riksdagen senast i början av nästa år, och jag räknar med att de nya bestämmelserna kommer att kunna träda i kraft under 1998.

Anf. 17 GUN HELLSVIK (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka justitieministern även för detta svar. Det skall bli intressant att se vilka förändringar som justitieministern i sitt nästa inlägg kommer att göra av det som nu sagts, nämligen med tanke på den förra debatt som vi hade, där justitieministern först talade om att vi moderater inte hade några extra pengar till polisen och sedan tillstod att

vi hade sådana pengar. Jag skall inte fortsätta den debatten. Det sagda är kanske tillräckligt för att man skall veta vem som från början hade rätt.

Men det är intressant att notera att justitieministern på mina frågor konstaterar att den borgerliga regeringens förslag till riktlinjer i väsentliga avseenden skilde sig från Ungdomsbrottskommitténs förslag. Justitieministern säger också att vi bara lade fram riktlinjer, inget färdigt förslag, trots relativt lång beredningstid. Jag skall inte polemisera om huruvida tiden var lång eller kort, bara konstatera att den utredning som låg till grund för vårt förslag blev klar 1993 och att vårt förslag kom 1994.

Justitieministern meddelar nu att regeringen kommer med ett förslag som bygger på betänkandet från 1993 och att propositionen kommer att läggas fram våren 1998. Det är glädjande att höra att justitieministern tycker att ett och ett halvt år är lång tid för en borgerlig regering att arbeta fram nya riktlinjer medan tre år är en rimlig tid för en socialdemokratisk regering att putsa av en gammal idé. Det kan ju inte tolkas på något annat sätt än att vi borgerliga helt enkelt förväntas vara kreativa och handlingskraftiga.

Den skiss som vi någon gång förhoppningsvis kommer att få se i verkligheten är inte särskilt tydlig. Justitieministern talar om att kraven i förslaget skall bygga på förutsebarhet, professionalitet och konsekvens. Till att börja med är det en viktig förutsebarhet att man innan ett brott begås vet vad som skall hända. Någon möjlighet att förutse effekterna av sitt handlande kan jag inte utläsa av den här skissen, men där finns en del annat som gör mig väldigt konfunderad.

Om jag har uppfattat skissen rätt innebär den att om socialtjänstens vårdplan inte innehåller § 12-hemsplacering men domstolen anser att synnerliga skäl föreligger, skall domstolen döma till ungdomshem, vilket i praktiken kommer att innebära § 12-hemsplacering. Hur blir det i omvänt fall, dvs. om socialtjänstens plan innehåller § 12-hemsplacering men domstolen inte anser att synnerliga skäl föreligger? Skall domstolen då tvingas acceptera ett frihetsberövande i ett § 12-hem som den inte på eget initiativ skulle kunna döma till?

En annan fundering som inte får sitt svar i justitieministerns interpellationssvar är: Vem skall ha kostnadsansvaret? Vi vet att ett av dagens problem är att kommunerna inte anser sig ha råd med § 12-hemsplacering. Kostnadsansvaret måste klaras ut. Jag vill alltså veta om förslaget kommer att innebära att kommunerna åläggs betala för av domstolen beslutad § 12-hemsplacering.

Slutligen skulle det vara intressant att höra justitieministerns förklaring till varför det borgerliga förslaget om ungdomshem med samma uppbyggnad som § 12-hem men i kriminalvårdens regi är oacceptabla medan § 12-hem i Institutionsstyrelsens regi är acceptabla.

Anf. 18 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Herr talman! Det är alltid tråkigt när allmänheten anser att vi politiker pratar mycket, inte alltid talar sanning, försöker att dölja saker och att sjabbla bort faktiska förhållanden i en retorik, och jag delar uppfattningen att det är precis så vi inte borde göra, Gun Hellsvik. Jag tycker att vi borde anstränga oss att försöka hantera åtminstone konkreta fakta på ett ärligt sätt.

Prot. 1996/97:66

14 februari

Svar på

interpellationer

”Extra pengar till polisen” säger Gun Hellsvik, efter att hela tiden ha talat om den lokala polisverksamheten, våra polismyndigheters verksamhet. Men det moderata förslaget innebar faktiskt inga pengar till den lokala polisverksamheten utan endast till det internationella samarbetet, Schengensamarbetet. Kan vi inte vara överens om att det är det faktiska förhållandet?

Tillbaka till den interpellationsfråga som det nu handlar om. Ja, låt andra avgöra om ett och ett halvt år för att åstadkomma riktlinjer är en kort tid och tre år för ett fullständigt förslag är lång tid. Andra må få bestämma hur det är med det.

När Gun Hellsvik talar om skiss hoppas jag att hon inte talar om den departementspromemoria med det fullständiga förslaget som ännu inte föreligger och som Gun Hellsvik ännu inte har sett. Jag antar att ordet skiss syftade på min redovisning här i kammaren, därför att den är naturligtvis skissartad.

Jag är i dag naturligtvis inte beredd att diskutera departementspromemorians förslag. Det skall, som jag sade, ut på remissbehandling. Vi behöver få synpunkter från olika håll för att sedan i lagrådsremissarbetet och propositionsarbetet ta hänsyn till de olika synpunkter som har kommit in.

Jag kan svara på den konkreta fråga som Gun Hellsvik ställde och som naturligtvis är av väsentlig betydelse: Vem skall stå för kostnaderna för placeringen på § 12-hemmen? Svaret är: Staten.

Anf. 19 GUN HELLSVIK (m):

Herr talman! Det gläder mig att justitieministern inte kommer att lägga kostnadsansvaret för beslut fattade av statlig myndighet på kommunerna. Men jag kan inte låta bli att även i detta sammanhang kommentera Polisens budget. Justitieministern nämnde inte att vi har avsatt medel i den moderata budgeten för att direkt kunna komma i gång med polisutbildning.

Justitieministern är inte beredd att diskutera innehållet i promemorian. Det kan jag i och för sig förstå, men jag tycker ändå att justitieministern skulle kunna vara beredd att diskutera med utgångspunkt från den sista frågan jag ställde i mitt anförande. Jag skulle gärna vilja höra justitieministern utveckla varför ungdomshem enligt det borgerliga förslaget, med samma uppbyggnad som § 12-hem men formellt i kriminalvårdens regi, är oacceptabla medan § 12-hem i Institutionsstyrelsens regi är acceptabla. Detta har inte så mycket med promemorian och dess framtid att göra.

Anf. 20 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Herr talman! När Gun Hellsvik säger att Moderaterna har avsatt medel för polisutbildning för att direkt kunna använda dem antar jag att hon syftade på innevarande budgetår. Men där finns inget sådant.

Frågan varför socialsektorn och inte kriminalvården bör hantera barn och ungdomar under 18 år är en principfråga, som jag anser är mycket viktig. Anledningen till att vi måste inse att vi måste utnyttja den kompetens som finns i den sociala sektorn när det gäller att hantera barn och ungdomar är att den också måste användas för att utforma och skapa innehållet i själva verkställigheten av den påföljd som en domstol utdö-

mer. När jag talar om barn menar jag verkligen barn, därför att brott begås också av barn under straffbar ålder, under 15 år. Hela den forskningen, kunskapen och kompetensen finns i den sociala sektorn men inte inom kriminalvården.

Om vi skulle besluta oss för att låta kriminalvården vara ansvarig för verkställigheten av de här påföljderna skulle det betyda att kriminalvården vore tvungen att bygga upp motsvarande kompetens. Jag tror att vårt land helt enkelt är för litet för att splittra upp frågan om omhändertagande som redan finns inom en sektor av samhället och försöka skapa motsvarande inom en annan sektor. Våra totala resurser, i form av människor, forskare, tjänstemän och pengar, är för små för att vi skall uppnå ett maximalt resultat om vi gör den splittringen.

Därför tror jag att det är viktigt att vi hänför den här typen av verkställighet till den sociala sektorn och utnyttjar den kompetens som finns där och naturligtvis utvecklar den, mot bakgrund av det nya synsätt som ligger till grund för promemorians förslag.

Anf. 21 GUN HELLSVIK (m):

Herr talman! Justitieministern och jag för två debatter på en gång. Men för undvikande av missförstånd måste jag få konstatera att det i det moderata budgetförslaget för 1997 finns pengar till polisutbildning. Att det sedan inte försiggår någon polisutbildning beror ju på att övriga partier inte har velat satsa de pengarna.

Jag är glad att justitieministern ändå tog upp frågan om skillnaden mellan verksamhet i kriminalvårdens regi och verksamhet inom den sociala sektorn.

Det moderata förslaget när det gäller de framtida ungdomshemmen innebär ju att ungdomshemmen skall vara i kriminalvårdens regi, men vi utvecklar också rätt ingående hur dessa skall se ut. Vi menar också att det är viktigt att den sociala kompetensen finns.

Sedan har vi tydligen olika tro på möjligheterna att få tillgång till denna kompetens i olika typer av institutioner. Vi skiljer oss genom att vi moderater håller fast vid den eniga Ungdomsbrottskommittén, som just pekade på vikten av att hålla isär de hem där ungdomar placeras helt och hållet på grund av sociala problem och de hem där ungdomar placeras på grund av brottslig verksamhet. Vi menar, precis som Ungdomskommittén, att det blir otydlighet om man inte gör klart för de unga vad som är huvudskälet till att de berövas friheten.

Anf. 22 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Herr talman! Jag skall göra ett sista inlägg i polisfrågan. Jag förstår Gun Hellsviks svar på det viset att det finns en offentlig moderat budget och en hemlig moderat budget. I den hemliga budgeten finns det avsatta pengar för polisutbildningen i år. Det var synd att det inte kom fram i den offentliga budgeten så att riksdagen hade kunnat ta ställning till det. Det enda som finns i den offentliga budgeten från Moderaternas sida är en viss summa pengar för Schengensamarbetet.

När det gäller ungdomarna säger Gun Hellsvik att det är viktigt att hålla isär om ungdomar är omhändertagna av samhället beroende på sociala problem eller beroende på att de har begått brott. Ja, jag tror att

det är viktigt att ta hänsyn till vad som krävs i det individuella fallet när de sociala myndigheterna har att hantera ungdomar i olika typer av situationer. Det är en av de viktiga uppgifter som de sociala myndigheterna och tjänstemännen har att ta ställning till. Det är då svårt att säga att det finns en faktor som det är särskilt betydelsefullt för dem att ta hänsyn till, till skillnad från alla andra faktorer.

Det är viktigt att framhålla den typ av argument som Gun Hellsvik kommer med, men det finns också andra som är viktiga. I slutänden får man överlåta åt de myndigheter som tar ansvar för verkställigheten att se till att det blir utformat på ett sätt som är det bästa när det gäller att skapa en situation som påverkar de unga att bryta en brottslig utveckling. Där tror jag att Gun Hellsvik och jag kan vara överens.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på interpellation 1996/97:151 om konkursförsäkring – ett förslag till reform av lönebestämmelserna

Anf. 23 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Herr talman! Stig Rindborg har frågat mig om direktiven till Förmånsrättskommittén kan sägas omfatta att kommittén även kan analysera och lämna förslag om en konkursförsäkring med en inriktning som skisseras i interpellationen.

Stig Rindborg har vidare frågat mig om jag – för det fall jag anser att direktiven inte ger utrymme för en sådan prövning – är beredd att verka för att kommittén får tilläggsdirektiv så att dess uppdrag även omfattar att utreda och ge förslag till någon form av konkursförsäkring.

Stig Rindborg är själv ledamot av den parlamentariskt sammansatta kommitté som för närvarande utreder frågor om förmånsrätt i konkurs, lönegaranti och underlaget för företagshypotek. Kommittén, som har tagit namnet Förmånsrättskommittén, skall ha slutfört sitt uppdrag senast den 31 december 1997.

Som Stig Rindborg vet är Förmånsrättskommitténs huvuduppgifter enligt direktiven att ta ställning till dels om statens förmånsrätt för skatter och avgifter bör slopas, dels om företagshypotek bör ges en annan ställning än det har i dag och dels om arbetstagarnas löneskydd vid arbetsgivarens konkurs kan förbättras utan att statens kostnader för lönegarantin ökar.

När det gäller arbetstagarnas löneskydd vid arbetsgivarens konkurs anges i direktiven att kommittén skall överväga på vilket sätt reglerna om lönegaranti och löneförmånsrätt bör ändras för att arbetstagarnas skydd skall bli så heltäckande som möjligt. Vikten av att stävja företagares missbruk av lönegarantin skall beaktas av kommittén liksom statens kostnader för garantin. Inriktningen skall vara att förslag om regeländringar skall utformas så att de inte innebär ökade kostnader för staten. Om detta inte går att undvika skall förslagen förenas med förslag om på vilket sätt utgiftsökningarna skall finansieras.

Enligt direktiven skall kommittén vidare överväga regeländringar för att möjliggöra en svensk ratifikation av ILO:s konvention om skydd av arbetstagarens fordringar i händelse av arbetsgivarens insolvens.

Regeringen beslutade i går om tilläggsdirektiv till Förmånsrättskommittén. I tilläggsdirektiven anges bl.a. att kommittén inte skall ta upp frågor om löneförmånsrätt och lönegaranti som omfattas av förslagen i en proposition om löneskyddet i konkurs som regeringen samma dag beslutat överlämna till riksdagen. Ändringar i de nya bestämmelserna får dock föreslås i den mån det föranleds av kommitténs överväganden i övrigt.

I propositionen om löneskyddet vid konkurs föreslår regeringen bl.a. att den s.k. karensregeln i lönegarantilagen upphävs och att bestämmelserna om förmånsrätt för närstående i förmånsrättslagen ändras. Avsikten med förslagen är främst att bestämmelserna skall stämma bättre överens med EG-direktivet om skydd för arbetstagarna vid arbetsgivarens insolvens.

Det förvånar mig något att Stig Rindborg ber mig tolka Förmånsrättskommitténs direktiv. Kommittén har att själv avgöra inte bara vilka lösningar som är värda att utreda närmare inom ramen för utredningsuppdraget utan har också att ta ställning till om ett förslag som en ledamot vill utreda närmare ryms inom direktiven. Eftersom Stig Rindborg är ledamot i kommittén har han goda möjligheter att få svar på sin fråga genom att ta upp den i kommittén.

Det sagda betyder också att jag inte är beredd att här i riksdagen uttala mig om den närmare innebörden av Förmånsrättskommitténs direktiv i de hänseenden som Stig Rindborg efterfrågar.

Jag förstår att bakgrunden till Stig Rindborgs frågor är det beslut som regeringen fattade den 12 december 1996 med anledning av en skrivelse från Grossistförbundet Svensk Handel. I skrivelsen föreslog Grossistförbundet bl.a. att den statliga lönegarantin skall ersättas av en s.k. konkursförsäkring. Avsikten från Grossistförbundet var att regeringen skulle överlämna skrivelsen till Förmånsrättskommittén. Förslaget var utarbetat av bl.a. Stig Rindborg på Grossistförbundets uppdrag.

I beslutet angav regeringen att vi inte fann skäl att föreslå riksdagen en lagändring som innebär att den statliga lönegarantin skall ersättas av en s.k. konkursförsäkring. Regeringen vidtog därför inte någon åtgärd med anledning av framställningen i den delen. Övriga delar av framställningen överlämnades dock till Förmånsrättskommittén.

Som jag tidigare framhållit är jag inte beredd att göra några tolkningar av kommitténs direktiv. För mig är det dock viktigt att kommittén kan slutföra sitt arbete i tid och även koncentrera sig på huvudfrågorna enligt direktiven. Det sagda betyder att jag inte är beredd att verka för att kommittén får ytterligare tilläggsdirektiv som kan påverka kommitténs möjligheter att slutföra sitt uppdrag inom angiven tid.

Anf. 24 STIG RINDBORG (m):

Herr talman! Jag får tacka justitieministern för svaret.

De senaste åren har, som anges i justitieministerns svar, reglerna för ersättning till anställda vid konkurser ändrats flera gånger. I lagutskottet har det påtalats att det är olyckligt att arbeta på detta sätt och ständigt ändra spelreglerna. Det har efterlysts en genomgång och analys av olika sätt att lösa denna viktiga fråga. Nu hör vi att det kommer ytterligare

direktiv. Det är ju värdefullt att de kommer inom den tidsram som den kommitté som arbetar med frågorna har till förfogande.

Hösten 1995 hölls ett symposium på IVA, Ingenjörsvetenskapsakademien. Vid det tillfället framförde jag tankar som gick ut på att frikoppla ersättningen från den förmånsberättigade lönefordringen och i stället utge en ersättning likartad den vid sjukdom. Justitieministern förklarade då att det lät intressant.

Någon månad senare, i december 1995, lades direktiven till Förmånsrättskommittén fram. Ledamöter och sakkunniga, experter, förordnades emellertid ett halvår senare – sommaren 1996. Med hänsyn till det kom kommitténs arbete inte i gång förrän i september 1996.

Ungefär samtidigt med att kommittén började sitt arbete sände Grosistförbundet in en skrift till justitieministern där Axel Rindborg och jag bearbetat de tankar som jag hade framfört vid sammankomsten på IVA. Med hänsyn till vad justitieministern sagt kort innan direktiven gavs i december 1995, nämligen att frågan om en försäkring var intressant, trodde jag att kommittén skulle få del av den skrift vi arbetat med när man började sitt arbete hösten 1996. Förvisso får kommittén del av skriften, men med en markering från justitieministerns sida.

Först i mitten på december kom ett besked från regeringen, nämligen att skriften utöver idén om försäkring vid konkurser överlämnades till kommittén. Justitieministern förklarar nu i sitt svar att hon inte är beredd att göra tolkningar av kommitténs direktiv. Hon framhåller också att det är viktigt att kommittén slutför sitt arbete i tid och koncentrerar sig på huvudfrågorna enligt direktiven.

Min mening – jag uppfattar det så att det också är justitieministerns uppfattning – är att ersättningen till de anställda vid konkurs är en huvudfråga. Jag uppfattar det vidare så att direktiven ger utrymme för kommittén att analysera olika sätt att utge ersättning till de anställda vid konkurs. Härvid konstaterar jag att justitieministern kort innan direktiven togs gjorde det uttalande som jag har redovisat från IVA.

Tidssynpunkten – att kommittén skall vara färdig med sitt arbete till årsskiftet – är väsentlig. Den uppfattningen delar jag. Vi har i lagutskottet vid flera tillfällen talat om det angelägna i att snabbt få en genomgång. Kommittén hade sitt första sammanträde i september. Tre kvarts år efter det att direktiven gavs utsågs alltså ledamöterna. Man kunde således börja arbeta först på hösten.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på interpellation 1996/97:150 om växelkurspolitiken

Anf. 25 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s):

Herr talman! Lars Tobisson har frågat mig om regeringen företräder en annan växelkurspolitik än den som lagts fast av Riksbanken och riksdagen.

Kostnadskrisen under slutet av 80-talet och början av 90-talet tillsammans med den statsfinansiella krisen skapade kraftiga obalanser i den svenska ekonomin. Dessa gav i sin tur näring åt de valutaspekulationer

som till slut tvingade Riksbanken att låta kronan flyta fritt i november 1992. Med de erfarenheter vi har från denna period kan man konstatera att en stabil växelkursutveckling måste vara underbyggd med låg inflation och god balans i de offentliga finanserna.

Saneringen av statsfinanserna och nedväxlingen av inflationstakten har lett till att obalanserna i svensk ekonomi minskat. Sedan november 1992 har Sverige en flytande växelkurs. Prisstabilitet är det övergripande målet för penningpolitiken. Jag kan konstatera att denna inriktning av penning- och valutapolitiken har fungerat väl – en bedömning som jag vet att Riksbanken delar.

Regeringen har senast i budgetpropositionen för år 1997 (prop. 1996/97:1) redogjort för sin uppfattning att det inte är aktuellt att delta i det europeiska växelkurssamarbetet ERM. Finansutskottets majoritet och riksdagen ställde sig bakom denna uppfattning. Riksdagen avslog också en moderat reservation där det föreslogs att kronan bör knytas till ERM för att inte utesluta ett svenskt deltagande i EMU. Regeringen företräder således inte någon annan växelkurspolitik än den riksdagen lagt fast.

Huruvida ett deltagande under två år i ERM kommer att anses som ett nödvändigt villkor för inträde i valutaunionen är enligt min bedömning en öppen fråga. Efter oroligheterna på valutamarknaderna 1992–1993 ändrades bandbredderna i ERM från plus/minus 2,25 % till plus/minus 15 %. Därmed ändrades förutsättningarna för konvergenskriteriet om växelkursstabilitet. ERM, med sina vidgade fluktuationsmarginaler, utgör inte längre en god mätare på valutastabilitet.

Det bör vara den faktiska valutakursstabiliteten och inte det formella deltagandet i ERM som är avgörande. Tolkningen av fördragets växelkurskriterium kommer att avgöras av EU-ländernas stats- och regeringschefer våren 1998 i samband med deras ställningstagande till vilka länder som uppfyller de nödvändiga villkoren för deltagande i valutaunionen.

Valet av den växelkurspolitik som Sverige bör bedriva framgent är beroende av riksdagens beslut hösten 1997 om Sverige skall delta i valutaunionen eller inte.

För det fall riksdagen fattar beslutet att Sverige skall delta i valutaunionen anser jag att det finns anledning att överväga en snar knytning av kronan till ERM. Om riksdagen kommer till slutsatsen att Sverige inte skall delta i valutaunionen från starten år 1999 aktualiseras frågan om ett svenskt medlemskap i den nya växelkursmekanism som skall ersätta det nuvarande ERM då valutaunionen startar – den s.k. ERM2. I de förhandlingar som under förra året fördes om utformningen av ERM2 drev Sverige linjen att ett deltagande i detta växelkurssamarbete skall vara frivilligt. Denna linje lyckades vi också vinna stöd för, vilket bekräftades vid stats- och regeringschefernas möte i Dublin i december förra året. Jag anser att frågan om ett svenskt deltagande i ERM2 bör prövas utifrån de förutsättningar som gäller när frågan blir aktuell och de erfarenheter som gjorts av den nuvarande penningpolitiska regimen. Vid valet av växelkursregim får inte det förtroende för prisstabiliteten som byggts upp på senare år äventyras.

Anf. 26 LARS TOBISSON (m):

Herr talman! Jag tackar finansministern för svaret. Tyvärr var det i själva principfrågan undanglidande. För ett litet land med stort utlandsbe-

Prot. 1996/97:66

14 februari

svar på

interpellationer

roende som Sverige har det ansetts angeläget med ett arrangemang för fast växelkurs. Det låg bakom av mig åberopade uttalanden från Riksbanken och riksdagen sedan man tvingats släppa kronan fri i november 1992.

Men finansministern har alltså fällt kommentarer som tyder på att han i princip förespråkar en ordning med rörlig växelkurs. Jag måste därför åter be honom att klargöra sin inställning på denna punkt.

Ända sedan kronan släpptes fri har Riksbanken arbetat för att åter nå ett läge där en övergång till fast växelkurs kunde ske. Eftersom erfarenheterna har lärt oss att en ensidig bindning inte är tillräckligt förtroendeskapande har det varit en strävan att vinna inträde i det växelkursarrangemang som ERM utgör. I höstas nådde kronan ett värde i förhållande till ecun som bedömdes kunna godtas av andra EU-länder som riktkurs. Därmed var den förutsättning infriad som angavs i det i interpellationen refererade riksdagsbeslutet.

Det framgick tydligt att Riksbankens ledning önskade begagna detta tillfälle till anslutning till ERM, men regeringen höll igen. Gång på gång upprepade finansministern nästan som en besvärjelse att ett sådant steg inte var aktuellt. Men det var alltså i hög grad aktuellt. Andra länder i samma situation som Sverige hade bråttom att komma in före årsskiftet, därför att de ville uppfylla det konvergenskriterium som kräver valuta-stabilitet i två år inom ramen för ERM.

Nu säger finansministern att det är en öppen fråga huruvida det är ett nödvändigt villkor. Jag konstaterar att det är en utpräglad minoritetsuppfattning i kretsen av medlemsländer att det inte skulle vara på det viset. Man får väl stöd endast av Storbritannien, som i sådana här sammanhang inte är mycket att hålla i handen. Till skillnad från Finland och Italien har Sverige försatt sig i en situation där vår försummelse i detta avseende kan åberopas emot oss. Det är så mycket mera svårförståeligt som några objektiva motiv inte angivits från regeringen – bara detta att tiden inte var mogen.

Är det i själva verket så att regeringen avsiktligt skapat en situation för att se till att Sverige, även om vi lyckas uppfylla de ekonomiska konvergenskraven, har ett formellt skäl för att inte behöva delta i EMU:s tredje steg från starten 1999?

Nu säger finansministern att det rimligen bör vara den faktiska valuta-stabiliteten som räknas. Jag uttryckte vid flera tillfällen i höstas oro för att ett beslut att, trots att det var möjligt, då inte inträda i ERM skulle tolkas som en signal att Sverige håller öppet för att återgå till gammaldags inflations- och devalveringspolitik. Det skulle därmed leda till högre räntor och en försvagning av kronan.

Det är just vad som har inträffat. Medan kronan i höstas låg på ca 112 i ecuindex har den i februari varit uppe över 118. Det aktuella indextalet är ungefär 116. Detta är inte faktisk valutastabilitet, som finansministern säger sig vilja eftersträva. Det är heller inte en kursnivå på vilken Sverige kan väntas bli insläppt i ERM. Det är inte så enkelt att det bara ankommer på oss att välja tidpunkt när vi tycker att det passar. Vi måste meritera oss för deltagande inte bara ekonomiskt – vi måste också visa ett intresse för att vara med i det europeiska valutasamarbetet.

Men regeringen går alltså motsatt väg och försöker undvika en bindning så länge det är möjligt. Det är inte förtroendeingivande.

Medger finansministern att Sveriges ovillighet att när möjlighet förelåg återgå till fast växelkurs genom att inträda i ERM medverkar till höjda räntor och svagare valuta, eller är förklaringen enbart andra misstroendeskapande åtgärder, som regeringens planer på att fördela 10 miljarder på allehanda utgiftsändamål och att avveckla produktiva resurser i form av ren och säker kärnkraft?

Prot. 1996/97:66
14 februari

*svar på
interpellationer*

Anf. 27 PER ROSENGREN (v):

Herr talman! I princip håller jag med Åsbrink när det gäller bedömningen av den svenska kronan och också de informella eller formella uttalanden han har gjort när det gäller huruvida vi skall knyta kronan till ERM eller ej. Samtidigt är det intressant att konstatera att regeringen i höstas gick ut och sade att Riksbanken – man sade det också själv från Riksbanken – skulle bli mer aktiv i sin roll när det gäller att hålla en stabil kronkurs.

Min första fråga till finansministern är naturligtvis följande: Har man levt upp till denna utsaga? Har man klarat av detta? Har Riksbanken i tillräcklig utsträckning intervererat för att minska fluktuationerna när det gäller den svenska kronan?

Det visade sig att Riksbanken för ungefär en vecka sedan beslutade sig för att gå in och stödköpa svenska kronor för att på så sätt minska eller förhindra det fall som var på väg.

Man kan också konstatera att det underliggande problemet kanske inte är den svenska kronan. Det är kanske dollarns raketfart uppåt tillsammans med pundet som har orsakat denna situation. Man får inte heller när man diskuterar ecuindex och viktningen mot de andra valutorna i Europa glömma bort att konstatera att även norska kronan har gått upp. Det försvagar indexet på den svenska kronan ganska rejält. Men om man renodlar det hela till att titta på de övriga valutorna i Europa har den svenska kronan faktiskt relativt sett hållit sig bra.

När det gäller Tobisson's argumentation har jag väldigt svårt att glömma bilderna från november 1992, när Anne Wibble och Carl Bildt satt och lovade att den svenska kronan kommer att ha en fast växelkurs även i framtiden. Det finns en avsevärd skillnad mellan vänsterpartister och moderater. Den skillnaden är att vi vänsterpartister lär oss av historien medan moderaterna inte lär sig någonting. De fortsätter "den enda vägens politik".

Det finns en sak som Tobisson efter vad jag förstår förbigår med tystnad, nämligen ränteutvecklingen. Den förda politiken har ju inneburit att räntorna har sjunkit och att de troligen fortsätter att sjunka. Det hände inte under den moderata regeringsperioden, och det är ju den som har orsakat dagens situation – vi minns de 500-procentiga räntorna, och vi minns den försvagade kronan.

Nu menar Tobisson att vi kanske t.o.m. missade tåget i höstas. Då, säger Tobisson, nådde kronan en nivå som kunde accepteras av EU. Ja, det är möjligt, men var den nivån bra för Sverige och svensk ekonomi?

Jag deltog i en EMU-debatt med företrädare för Industriförbundet, och de var livrädda för att t.ex. knyta kronan till en kurs gentemot D-marken på 4:35 eller 4:40. De förespråkade snarare en nivå på 4:60 eller 4:70. I dag ligger den på 4:38 eller 4:39. Det är intressant att konsta-

tera att Tobisson och Moderaterna inte har samma uppfattning som svensk industri när det gäller nivån på den svenska kronan.

Min fråga till Tobisson är: Är det så att ni förespråkar en nivå på svenska kronan som i förhållande till D-marken ligger på 4:35 och i förhållande till dollarn på 6:50? Är det den nivån ni förespråkar? Mitt intryck här är att så är fallet.

Anf. 28 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s):

Herr talman! Jag tänker inte lägga mig i den debatt som tycks ha inletts mellan Per Rosengren och Lars Tobisson, och jag tänker inte heller kommentera Riksbankens interventioner på valutamarknaden.

På en punkt vill jag ändå i likhet med Per Rosengren uppehålla mig något vid händelserna hösten 1992. Det är naturligtvis litet magstarkt att Lars Tobisson här oroar sig över de smärre fluktuationer som kronan har genomgått under senare tid och som den naturligen genomgår när man har en rörlig växelkurs – man kan relatera detta till de våldsamma förändringar som inträdde just under hösten 1992, när Lars Tobisson och hans partivänner i hög grad var ansvariga för den ekonomiska politiken i Sverige. De traumatiska erfarenheterna påverkar naturligtvis oss ännu i dag. Vi skall dra lärdom av dessa erfarenheter.

I principfrågan, om fast eller rörlig växelkurs, tror jag att det är fel att för alla tider uttala att Sverige skall ha det på ett visst sätt. Däremot skall vi dra nytta av de lärdomar som historien erbjuder och konstatera att en fast växelkurs som inte byggs under av en trovärdig ekonomisk politik i övrigt i längden är svår att upprätthålla. En rörlig växelkurs kopplad till ett prisstabilitetsmål, som vi har i dag, har fungerat väl under de fyra år som det har tillämpats.

Byte av penningpolitisk regim är inget man gör brådstörtat. Det vill, menar jag, till utomordentligt starka skäl för att genomföra en sådan förändring. I det läge vi nu befinner oss i är den avgörande frågan, som för svenskt vidkommande kommer att besvaras under hösten, om Sverige skall gå in i fas tre i valutaunionen i den första omgången av länder eller inte. Det är det vi skall ta ställning till, och det är viktigt att det beslutet bärs upp av ett starkt politiskt stöd. Det är naturligtvis också viktigt att vi kan uppfylla de ekonomiska konvergenskraven, och allt talar för att Sverige kommer att göra det, kanske bättre än många andra länder.

Det finns naturligtvis inte några manipulativa avsikter med att vi inte har kopplat kronan till ERM, utan det är en följd av de skäl som jag redan har redovisat i svaret. Om Sverige vill gå in i valutaunionen och vi uppfyller de ekonomiska konvergenskraven är jag övertygad om att vi kommer att möta starkt stöd för ett svenskt inträde. Tolkningen av de olika kriterierna, däribland växelkurskriteriet, är inte säker. Den avgörs till syvende och sist av de 15 medlemsländernas stats- och regeringschefer våren 1998. En strikt tolkning av den tvåårsgräns som Tobisson hänvisar till innebär inte att man räknar bakåt två år från det att valutaunionen bildas, utan man räknar bakåt två år från det att det avgörande beslutet fattas tidigt 1998. Med en strikt tolkning skulle anslutningen till ERM för de länder som vill vara med ha bort ske redan tidigt 1996 eller dessförinnan. Jag påstår inte att Italien och Finland därmed har diskvalificerat sig – de lever säkert i en annan uppfattning. Jag vill bara peka på att här föreligger en viss osäkerhet, och jag har noterat att ledande politiker,

regeringsledamöter, i flera länder har uttalat ett betydande stöd för den svenska uppfattningen i den här frågan.

Jag är inte så orolig för den här saken. Om Sverige vill gå med är jag övertygad om att vi kommer med. Det avgörande är emellertid det politiska beslut som skall fattas i denna kammare i höst.

Prot. 1996/97:66

14 februari

*svar på
interpellationer*

Anf. 29 LARS TOBISSON (m):

Herr talman! Det måste ändå stå alldeles klart att tvåårskriteriet inte kan uppfyllas om man väntar till nu eller ännu senare under 1997. Sista chansen med en vettig tolkning av det kriteriet var naturligtvis före det årsskifte som har passerat, och det var därför som både Finland och Italien var mycket angelägna om att hinna före den gränsen.

Finansministern tog inte heller nu ställning i valet mellan fast och rörlig växelkurs, men jag tycker det låter som om han tenderar att föredra en rörlig växelkurs. I sitt interpellationssvar sade finansministern att valet blir beroende av riksdagens beslut i höst, och han återkom nu till det beslutet om ifall vi skall delta i valutaunionen eller inte.

Låt mig då till att börja med påpeka – jag vet att finansministern har gjort det tidigare, så mitt påpekande har mer till syfte att omgivningen skall få klarhet om detta – att Sverige redan *är* med i valutaunionen, närmare bestämt i dess andra steg. Frågan är om vi skall övergå till den tredje fasen. Det anser jag, men det anser inte utbildningsminister Carl Tham. Vad finansministern som ansvarigt statsråd och statsministern som ansvarig för hela regeringen tycker i den här frågan får vi som bekant inte veta.

Men, säger finansministern, om svaret i höst blir ja, då bör vi i alla fall överväga en snar knytning av kronan till ERM. Det är förstås då, som jag redan har framhållit, för sent, och dessutom kan vi inte veta att kronan då har ett sådant värde att det kan läggas till grund för en anslutning. Eller menar finansministern att ett inträde skall kunna föregås av en avsevärd appreciering av kronan?

Om svaret i höst däremot blir ett nej, vet tydligen inte finansministern vad han vill göra. Han tröstar sig med att deltagande i ERM2 blir frivilligt. Men den bestämmelsen tar ju rimligen sikte på de länder som har fördragsenlig rätt att ställa sig vid sidan av, t.ex. Storbritannien och Danmark. Sverige får däremot i det läget ställning av *pre-in*-stat, och det förväntas av oss att vi skall förbereda övergången till den tredje fasen genom deltagande i ERM2.

Vad tänker då finansministern uppge för skäl för att hålla sig utanför, och kommer inte att sådant handlande, dvs. att stå utanför, att ytterligare skärpa den misstro mot våra avsikter som redan skapats genom beslutet att inte anta den gemensamma valutan från start?

Tillbaka till principfrågan, som jag ändå tycker att vi bör kunna få ett svar på: Vad är bäst för ett litet, utlandsberoende land som Sverige, fast eller rörlig växelkurs? Finansministern förefaller föredra ett tillstånd av permanent flytande krona. Har inte Finlands iver att komma med i ERM i syfte att bädda för övergången till EMU:s tredje fas gjort något intryck på finansministern? Kan inte det faktum att Danmark, trots att landet är förhindrat att från början delta i euron, ändå vill delta i både ERM och ERM2 skänka någon inspiration? För att inte tala om den norske socialdemokratiska finansministern Stoltenbergs uttalande häromdagen om att

han inte är främmande för att knyta den norska kronan till euron, att han t.o.m. kan tänka sig ett avtal mellan Norge och EU om en fast kronkurs.

Finansministern slutade sitt svar med orden: "Vid valet av växelkurs-regim får inte det förtroende för prisstabiliteten som byggts upp på senare år äventyras." Jag hävdar att detta redan har skett genom den tvekan och negativism som regeringen visar. Dessutom framgår det klart att våra nordiska grannländer ser något slags arrangemang med en fast växelkurs som angeläget och bäst för nationer av vår typ. Eller tror sig finansministern kunna omvandla Sverige till ett nytt Schweiz, som kan vara sig självt nog i valutapolitiska sammanhang?

Frågan kvarstår: Vad har finansministern emot den fasta växelkurs som hans kolleger i andra nordiska länder eftersträvar?

Anf. 30 PER ROSENGREN (v):

Herr talman! Jag får upprepa frågorna till finansministern. Jag tycker att det är viktigt att få reda på det här. Anser finansministern att man har varit tillräckligt aktiv under perioden för att minska de fluktuationer som framför allt under januari och februari har förevarit när det gäller den svenska kronan? Visst är det väl viktigt att vi motverkar de spekulationer som faktiskt sker mot den svenska kronan?

Egentligen är de allmänna förutsättningarna för en starkare krona fortfarande mycket goda; det tror jag att finansministern och jag kan vara eniga om. Vi har en väldigt låg eller t.o.m. obefintlig inflation, vi har höga bytesbalansöverskott och – det som är viktigast och som Lars Tobisson över huvud taget inte berör – vi har faktiskt fallande räntenivåer. Gapet mellan den tyska och den svenska långräntan minskar fortfarande, vilket är väldigt positivt. Det är en situation som Moderaterna med sin politik aldrig skulle ha kunnat uppnå.

Jag har också en fråga till Tobisson: Vad är en lämplig nivå på den svenska kronan? Inom svensk industri hävdar man att en nivå på 4:35 gentemot D-marken är en alldeles för hög kronkurs, för då anser man att man får problem att hävda sig. Tobisson har tydligen en annan uppfattning. Han hävdar att 4:35 är lagom – det är ju det han står och pläderar för när han säger att vi skulle ha anslutit oss i december 1996 för att klara de här två åren.

Jag undrar också: Vilken är den lämpliga dollarkursen? Ligger den enligt Tobisson på ungefär 6:50? Jag vill erinra om att den i dag ligger en bra bit över 7 kr. Svensk industri har återigen börjat få draghjälp av den amerikanska dollarn, men Tobisson vill tillbaka till en situation där svensk industri förlorar exportandelar, om jag förstår det hela riktigt. Han vill knyta kursen på en väldigt hög nivå.

Anf. 31 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s):

Herr talman! Återigen vill jag säga till Per Rosengren att jag inte tänker kommentera Riksbankens interventioner på valutamarknaden. Vi får dock acceptera att det sker vissa fluktuationer. Det blir så när man har en rörlig växelkurs, och det är inte något stort problem att hantera.

Däremot är det ett stort problem att hamna i situationer som den vi hamnade i hösten 1992. Lars Tobisson må uttala sig som en principiell anhängare av fast växelkurs, men vi kan se vad som händer när en sådan

politik inte bärs upp av en trovärdig inhemsk politik. Då bryts det hela sönder och samman, och det ledde då till att den svenska kronan skrevs ned med som mest 30 %.

Det är viktigt att diskutera växelkurspolitik, och det har naturligtvis betydelse hur den utformas. Men ingen växelkurspolitik fungerar om inte den underliggande ekonomiska politiken är stark, sund och trovärdig. Det var den inte under den tid Lars Tobisson och hans partivänner hade regeringsmakten. Det är den nu. Det är det avgörande.

Det är inte så att fast växelkurspolitik ersätter kraven på en stark och sund ekonomisk politik i övrigt. Det måste finnas en harmoni mellan växelkurspolitiken och den övriga ekonomiska politiken.

Sedan går Lars Tobisson in på en rad andra länder som lyfts fram som föredömen för Sverige. Man kan konstatera att dessa andra länder alla väljer olika förhållningssätt. Danmark är förhindrat att gå in i valutaunionen med mindre än att man ordnar en ny folkomröstning, och det finns för närvarande inga opinionsmässiga förutsättningar i Danmark för stöd till ett sådant medlemskap. Finland är i en annan situation, och Norge är inte ens medlem i Europeiska unionen. Det finns alltså en rad olika förhållningssätt.

Tobisson tog också upp Schweiz i sammanhanget, som givetvis är ett helt annat exempel. Schweiz är ett litet land med stor utrikeshandel som under lång tid framgångsrikt har följt en politik med prisstabilitet och rörlig växelkurs.

Låt oss konstatera att varje land självt får utforma sin politik. Förutsättningarna och värderingarna skiljer sig åt. Vi i Sverige skall utforma den politik som är bäst utifrån våra bedömningar, inte från vad som är bäst i något annat land.

Jag vill understryka att för mig är det inte möjligt att för alla tider fastslå att en viss typ av penningpolitisk regim är den bästa för Sverige. Även detta kan bli föremål för förändringar under tidens gång. Jag vill dock tillråda en betydande försiktighet, jag skulle vilja säga konservatism, när det gäller att byta växelkursregim. Det är inget som man gör brådstörtat därför att man upptäcker något problem eller får någon ny tanke. Det måste finnas en långsiktighet och trovärdighet i den politik som förs.

Skall man byta regim menar jag att det måste finnas utomordentligt starka skäl för att göra detta. Därmed har jag inte sagt att vi aldrig någonsin mer kan göra det. Men jag konstaterar att den regim vi nu följer fungerar mycket väl – det är också Riksbankens uppfattning – medan vi har haft stora svårigheter med en fast växelkurspolitik, vilket på ett dramatiskt sätt illustreras av händelserna hösten 1992. Jag tycker att även Lars Tobisson borde dra någon lärdom av detta.

Anf. 32 LARS TOBISSON (m):

Herr talman! Jag konstaterar att finansministern inte vill förorda en återgång till en fast växelkurs. Han tenderar snarast att vilja behålla nuvarande ordning och anför som skäl för detta att man inte skall byta för ofta. Men jag menar att det redan när vi släppte kronan fri 1992 var klart uttalat att vi strävade efter att så snart som möjligt återgå till det som är den naturliga ordningen för vårt land.

Prot. 1996/97:66
14 februari

*svar på
interpellationer*

Här finns uppenbarligen, kan jag konstatera, en skillnad mellan finansministerns hållning och Riksbankens linje att verka för en anslutning till ERM i syfte att förbereda för EMU:s tredje steg.

Jag har inte fått höra några egentliga sakliga skäl. Det vi nu senast fick höra var att man ser vad som hände en gång. Låt mig påminna om att den ensidiga knytning till ecun som då inte visade sig hålla hade tillkommit under den förutvarande socialdemokratiska regeringen.

Sedan diskuterar finansministern de olika nordiska länderna. Här finns ändå, trots de olikheter som råder, en gemensam strävan att gå in i ett fast växelkursarrangemang gentemot EU. T.o.m. Norge talar för detta, trots sin mer avvikande ekonomi med oljeintäkter som en stor inkomstpost.

Jag kan inte föreställa mig att finansministern drömmer om att följa i Schweiz spår. Skulle man bestämma sig för detta tar det först och främst åtskilliga tiotal år att upprätta det förtroende som krävs för den egna valutan, och dessutom innebär det betydligt större uppoffringar och omställningar för Sveriges folk än vad ett inträde i tredje steget skulle göra.

Förklaringen till den här attityden måste vara att finansministern är rädd för den reaktion som skulle komma på grund av att ERM ses som ett steg på vägen mot euron. Men reaktionen från de finansiella marknaderna är i stället den misstro vi nu ser komma till uttryck i en försvagad krona och stigande räntor sedan ställningstagandet stod klart i höstas. Jag måste konstatera att det här är obehagligt. För att skyla över motsättningarna i sitt eget parti väljer finansministern en väg som kostar Sverige och dess medborgare åtskilligt i form av högre räntor och en svagare, mer svängig valuta än vad som annars skulle behöva vara fallet.

Anf. 33 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s):

Herr talman! Det viktigaste vi har att göra, oavsett vilken växelkursregim vi väljer, är att föra en långsiktig, trovärdig och stabilitetsinriktad ekonomisk politik. Den uppgiften är dominerande oavsett val av växelkursregim.

Det handlar om starka och sunda statsfinanser, och det handlar om en varaktigt låg inflation. Detta är ledstjärnan för mig och för regeringen i den ekonomiska politik vi bedriver.

När jag lyssnar på Lars Tobisson får jag intrycket att han tror att en viss typ av växelkursregim på något sätt lättar på de här kraven. Då kan man kosta på sig litet större underskott i de offentliga finanserna. Då kan man kosta på sig litet högre inflation. Jag kan förstå att Lars Tobisson har den uppfattningen, för det är precis vad erfarenheterna från den borgerliga regeringsperioden visar. Då hade vi hög inflation. Då hade vi gigantiska och växande underskott i de offentliga finanserna.

Men erfarenheten visar också att det inte finns någon växelkursregim i världen som kan ersätta eller kompensera för misslyckanden i den inhemska ekonomiska politiken. Den uppgiften, att hålla ordning och reda i statsfinanserna, att hålla ett fast penningvärde, har vi under alla omständigheter. Sedan skall den byggas under och kompletteras med en trovärdig växelkurspolitik. Men växelkurspolitiken kan aldrig vara något slags substitut för en väl fungerande inhemsk ekonomisk politik.

Ser vi på utvecklingen under de senaste två till två och ett halvt åren finner vi att vi har haft den största saneringen av statsfinanserna som har

skett i något OECD-land över huvud taget, och Sverige har den lägsta inflationen av alla EU-länder. Det är den här typen av politik som är viktig, och det är viktigt att hålla fast vid den också under de kommande åren. Det ser jag som en huvuduppgift för den ekonomiska politiken.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 1996/97:66
14 februari

*svar på
interpellationer*

10 § Svar på interpellation 1996/97:137 om arbetsförmedlingsnämndernas uppgifter och befogenheter

Anf. 34 Arbetsmarknadsminister MARGARETA WINBERG (s):

Herr talman! Andreas Carlgren har frågat mig vilka åtgärder jag tänker vidta för att öka det lokala inflytandet för kommunerna i arbetsförmedlingsnämnderna, om jag är beredd att initiera åtgärder som gör att den lokala friheten att använda arbetsmarknadspolitiska medel ökar samt om jag i det sammanhanget är beredd att göra volymkraven mer flexibla.

Det är riksdagen som har beslutat om de nationella målen för arbetsmarknadspolitiken. Riksdagen har också fattat beslut om att anslaget för arbetsmarknadspolitiska åtgärder skall vara 25,6 miljarder kronor. I budgetpropositionen anmälde regeringen att inom detta anslag skulle den volym, dvs. antalet personer som skulle delta i arbetsmarknadspolitiska åtgärder i genomsnitt vara 228 000 personer per månad. Denna höga volym är ett led i målet att halvera den öppna arbetslösheten till år 2000. Den svenska arbetsmarknadspolitiken kännetecknas av den s.k. arbetslinjen där aktivitet alltid skall sättas före passivitet. Genom den av regeringen anmälda ambitionsnivån skall arbetslinjen kunna få genomslag i politiken.

Arbetsmarknadsutskottet anser i sitt betänkande 1996/97:AU1 att regeringens volymkrav är högt ställt i förhållande till de resurser som ställs till förfogande. Utskottet anser att volymkravet inte får ställas så högt att kvaliteten i åtgärderna äventyras. Om det visar sig bli svårt för Arbetsmarknadsverket att nå den avsedda totalvolymen, utgår utskottet från att regeringen återkommer till riksdagen i frågan. Den information jag hittills har fått visar att länsarbetsnämnderna tenderar att handla upp en större volym arbetsmarknadsutbildning än vad AMS tidigare bedömde vara möjligt. I tilläggsbudgeten i mitten av april kommer jag att kunna redovisa hur den faktiska planeringen ser ut.

Försökskommunerna kan inte undantas från de nationella målen. Av propositionen om lokal samverkan framgår att de övergripande målen för den nationella arbetsmarknadspolitiken skall gälla som centrala riktlinjer för försöksverksamheten.

Länsarbetsnämndens styrelse har ansvaret för den arbetsmarknadspolitiska verksamheten i varje län, enligt regeringens instruktion för Arbetsmarknadsverket. Länsarbetsnämnden skall delegera frågor av lokal betydelse till arbetsförmedlingsnämnden i en kommun. Regeringens klara intention är härvidlag att ge den lokala nivån ett reellt inflytande.

Den nya roll arbetsförmedlingsnämnderna fått i förordningen om Arbetsmarknadsverkets instruktion trädde i kraft den 1 oktober 1996. Jag förstår att flera län i det nuvarande inledningsskedet känner en viss osä-

kerhet för hur förordningen skall tolkas i det praktiska arbetet. Detta är naturligt i ett nytt arbetsmarknadspolitiskt skede. Detta kommer så småningom att lösas genom diskussioner. Vi arbetar dessutom inom Arbetsmarknadsdepartementet med att analysera hur regelverket skall kunna förenklas.

Regeringen har initierat en uppföljning och utvärdering av den pågående försöksverksamheten i trettioåttio kommuner. Den utvärderingen kan komma att ge idéer och impulser till att ytterligare steg kan tas för att ge kommunerna ett större lokalt inflytande.

Många av de kommuner som ansökte om att få delta i försöksverksamheten förväntade sig att kunna använda medlen för arbetslöshetsersättning på ett mer aktivt sätt. Det finns exempel på kommuner som har planerat att erbjuda redan anställda att kunna studera med medel från arbetslöshetsförsäkringen samtidigt som en arbetslös kan gå in som vikarie för den anställde. Kommunerna har över huvud taget visat upp stor kreativitet i sina förslag till hur de skulle ha velat använda arbetslöshetsersättningen i projekten. Men lagstiftningen anger att arbetslöshetsersättningen är en individuell försäkring som endast kan betalas ut till den som är arbetslös och söker arbete. I den proposition som ligger till grund för försöksverksamheten anges emellertid tydligt att de medel som avses är de som avsatts för arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Det är viktigt att kommunernas engagemang och inflytande över den arbetsmarknadspolitiska verksamheten kan öka. Det är angeläget att då också analysera om det finns förutsättningar för att arbetslöshetsförsäkringen skall kunna bidra utan att den enskildes rätt försämras.

Anf. 35 ANDREAS CARLGREN (c):

Herr talman! Jag vill tacka arbetsmarknadsministern för svaret. Alla vi som har arbetat i kommunerna vet hur oerhört mycket kraft, hur mycket kreativitet och hur mycket nya idéer som föds när man ger möjlighet till beslut och makt på den lokala nivån.

Ju närmare verkligheten besluten fattas, desto större är också chansen att man verkligen bygger de besluten på kunskap om verkligheten. Därför tror jag att det är *mycket* viktigt att decentraliseringen till kommunerna fortsätter. I dag är det många kommuner och lokala politiker som fortfarande brottas med stelbenta statliga regler.

Jag tror att om vi gav kommunerna större frihet lokalt, skulle man hitta större möjligheter att lotsa in arbetslösa till ordinarie jobb. Det skulle kunna vara genom att ge fler ordentlig utbildning med hjälp av AMU. Ungdomar skulle kunna aktiveras t.ex. genom lärlingsutbildning, om vi gav kommunerna möjlighet till det. De möjligheterna finns inte i dag, men för Centerpartiets del är det klart att vi strävar mot att låta kommunerna ta över allt större ansvar för allt större delar av den lokala arbetsmarknadspolitiken. Det kan vi inte göra omedelbart, men vi kan ta tydliga steg i den riktningen.

Många kommuner har tyckt att det var en besvikelse med försöksverksamheten, därför att man hade väntat sig att kunna använda medlen i större frihet lokalt. Det var i själva verket bara en tiondel av arbetsförmedlingens åtgärdsmedel som kunde användas i försöken och användas på samma sätt som anslag för otraditionella medel.

Jag menar att Centerpartiet och regeringen har ett gemensamt intresse av att se till att ge större möjligheter i försöksverksamheten och ge ett reellt innehåll åt meningen med att ha lokalt ansvar. Staten måste våga ge större frihet till den lokala nivån att utforma åtgärderna.

Nu tycker jag att arbetsmarknadsministern antyder flera steg i rätt riktning. Det gäller t.ex. intentionerna att ge den lokala nivån reellt inflytande, att analysera hur regelverket skall kunna förenklas och en avsiktsförklaring i slutet av interpellationssvaret att också pröva möjligheten att förändra reglerna när det gäller arbetslöshetsersättningen. Jag tycker att allt det är steg i rätt riktning, men jag tycker att det är alldeles för små steg.

När riksdagen fattade beslutet i somras om att inrätta arbetsförmedlingsnämnderna, sade riksdagen också att den: ”vill med kraft understryka att arbetsförmedlingsnämnderna med utgångspunkt i den nationella arbetsmarknadspolitiken måste ges största möjliga frihet att utveckla den lokala samverkan mot arbetslösheten”. Det slutade med det som på riksdagsspråk kallas ett tillkännagivande. Det betyder att regeringen verkligen skall göra någonting.

Jag vill fråga arbetsmarknadsministern vad regeringen avser att göra för att tillgodose den förväntan och den beställning som riksdagen lade bakom det här beslutet. Från Centerpartiets sida räknar vi klart med att kunna gå vidare i samband med nästa steg, när vi i vår skall diskutera sysselsättningsåtgärder.

Anf. 36 Arbetsmarknadsminister MARGARETA WINBERG (s):

Herr talman! Jag delar Andreas Carlgrens uppfattning att man skall försöka lägga de beslut där så är lämpligt så nära medborgarna som möjligt, dvs. att decentralisera. Det är emellertid i det här fallet kanske lätt att säga det men inte lika enkelt att genomföra det. Grunden är ju ändå att arbetsmarknadspolitiken i Sverige, till skillnad från i en del länder ute i Europa, är en del av den ekonomiska politiken. Det gör att jag inte är beredd att helt kommunalisera, därför att då hamnar vi i lägen som vissa andra länder har varit i och som de nu håller på att överge.

Jag menar att en kommun inte kan skapa egen efterfrågan. En kommun kan inte heller förmedla jobb i hela landet osv., och här ligger naturligtvis en konflikt mellan de nationella målen och det lokala inflytandet.

Vi har ju, som Andreas Carlgren mycket riktigt sade, tagit steg på vägen. Först var det tio kommuner som skulle bli försökskommuner. De blev nästan 30. Sedan tog vi ytterligare steg, när alla kommuner fick sina arbetsförmedlingsnämnder. Under mindre än ett år har vi alltså tagit tre steg.

Och jag vill att vi skall gå vidare, men när man då går vidare får man fundera över detta: Vad är det nationella och vad är det lokala? Jag vill också hävda att det skiljer sig väldigt mycket åt i olika delar av landet i kreativitet, idériakedom och det att så att säga närma sig gränserna för regelverket. Det skiljer sig mycket åt i hur man väljer att samarbeta med försäkringskassa, socialnämnd osv. Det finns utmärkta försök på en del platser i landet på hur man har gjort detta. När jag ibland frågar kommunala företrädare vad det är som är fel i reglerna har de väldigt svårt att svara, därför att de vet att det går att göra mer än de flesta gör i dag.

Icke desto mindre skall vi naturligtvis ta ytterligare steg. Vi håller nu på med förberedelserna inför både a-kassepropositionen och vårpropositionen. Beträffande a-kassepropositionen är det möjligt att använda a-kassan på ett mer flexibelt sätt, åtminstone under en övergångstid tills de reguljära jobben kommer. Denna överbryggningsperiod kan kanske vara ett antal år – jag vet inte hur många – därför att det finns behov som inte är tillgodosedda och därför att det finns arbetslösa människor som inget hellre vill än arbeta, och gärna inom de sektorer där behoven är så stora. Vi tittar på det nu, och jag hoppas att vi skall kunna finna en lösning. Parallellt med det tittar vi också på regelverket. I nära samarbete med Kommunförbundet och Arbetsmarknadsverket skall vi försöka hitta en lättnad i regelverket så att kommunernas idériakedom och kreativitet verkligen kan komma till uttryck genom att man får ut de arbetslösa i olika typer av jobb.

Jag vill i sammanhanget fråga Andreas Carlgren: Hur långt är Centerpartiet berett att gå? Andreas Carlgren talar som om Centerpartiet vill gå väldigt långt. Betyder det att Centern är berett att kommunalisera arbetsmarknadspolitiken? Det tycker jag är en viktig principdiskussion.

Anf. 37 ANDREAS CARLGREN (c):

Herr talman! Arbetsmarknadsministern säger att hon är beredd att gå vidare när det gäller att ge kommunerna inflytande över arbetsmarknadspolitiken och ansvaret för arbetsmarknadsåtgärderna, och det tycker jag är bra. Arbetsmarknadsministern säger också att det här inte är alldeles lätt att genomföra. Det tror inte jag heller, men jag tror att det blir betydligt enklare genom att ha Centerpartiet till hands och ta hjälp av Centerpartiet i det fallet. Den hjälpen är jag beredd att erbjuda.

Jag kan dessutom säga att när vi talar om vårt långsiktiga mål, att gå mycket längre i decentraliseringen, betyder det just att vi tar steg för steg och vartefter ser till att bygga på vad som verkligen är möjligt, reellt och praktiskt genomförbart. Vi tror att vi mycket väl kan samverka i det som Margareta Winberg var inne på, att arbetsmarknadspolitiken måste samverka med den ekonomiska politiken och de nationella målen. Det ser vi inte alls som uteslutet.

Det är bra att Margareta Winberg vill pröva att använda a-kassan på ett mer flexibelt sätt. Där väntar vi på en konkretisering. Vi vill ta ytterligare steg i samband med att vi diskuterar sysselsättningsåtgärder i vår.

Låt mig ta ett viktigt exempel som gäller det man på arbetsmarknadspolitiskt språk kallar för volymkrav. Det betyder ett närmast planekonomiskt sätt att styra kraven på kommunerna där man anger vilka åtgärder som skall vidtas och hur många som skall vara i åtgärderna. Det är i själva verket en av de viktigaste begränsningarna för kommunernas frihet, och jag tror att det också är ett hinder för kommunerna när det gäller att se till att verkligen lotsa människor tillbaka till ordinarie jobb. Det viktiga är ju inte bara att förbättra arbetslöshetsstatistiken. Det viktiga är ju också att se till att det verkligen blir ordinarie jobb för människorna. Inte minst mot bakgrund av att Margareta Winberg i sitt svar pekar på att AMS har kunnat klara att snarast överträffa volymkraven borde det vara möjligt att ge kommunerna större frihet, om den bilden stämmer.

Jag vill fråga arbetsmarknadsministern: Är regeringen beredd att låta reglerna användas mer flexibelt, släppa på de stela och hårda volymkra-

Anf. 38 Arbetsmarknadsminister MARGARETA WINBERG (s):

Herr talman! Jag tackar för erbjudandet om fortsatt hjälp. Det uppskattar jag mycket. Centerpartiet och Socialdemokraterna har en likartad syn i många frågor, och jag tror – jag är inte riktigt säker – att vi också har det i den här frågan. Det var därför jag ställde frågan till Andreas Carlgren om hur långt Centerpartiet är berett att gå.

Man får ju också komma ihåg att vi har uppnått vår standard och att Sverige har blivit det välfärdsland det är i dag mycket på grund av att vi har haft en modern arbetsmarknadspolitik som i tider av omstrukturering har sett till att utbilda, kompetenshöja och göra människor färdiga för den nya tid och de nya jobb som kommer. Även om arbetslösheten är oerhört hög i dag tror åtminstone vi som är optimister att det skall komma en annan tid med nya jobb, och då är det viktigt att de människor som i dag är arbetslösa förbereds för de nya jobben.

Den moderna arbetsmarknadspolitiken handlar ju också om att hävda arbets- och kompetenslinjen. Det är det vi gör med det väldigt höga – jag håller med om det – volymmålet. Vi säger att det alltid är bättre att vara i någon form av aktivitet än att vara hemma och vara passiv bidragsmottagare. Jag vet att detta är ett oerhört tufft krav. Antingen har vi skrivit otydligt eller också har Andreas Carlgren missuppfattat det, för det är inte så att Arbetsmarknadsverket med råge har nått dessa volymmål. Tvärtom – i fjol nådde man dem inte. Det var också skälet till att vi gjorde ett indrag till staten från AMS, ett indrag som för övrigt har kritiserats mycket men som hade sitt ursprung i att man inte nådde upp till de volymmål som vi hade satt upp och som är väldigt högt satta.

Men om man inte har arbetslösa i arbetsmarknadspolitiska åtgärder går de ju i passiva åtgärder, dvs. inga åtgärder alls, och i passivt bidragsberoende. Det är den balansgången som vi har att gå. Vi har att se till att människor går upp på morgonen, går till någonting och är i en aktivitet för att inte tappa sitt fotfäste och inte marginaliseras såsom vi har sett har skett i många andra länder där man inte har denna typ av arbetsmarknadspolitik. Även om volymkravet är högt kan man alltså säga att det finns en kvalitet i sig i att gå till en aktivitet, även om den aktiviteten på grund av den stora volymen måste vara relativt billig.

Jag tycker att jag redan har svarat på frågan om det kommer förslag i vår. Jag kan inte lova det eftersom detta är föremål för beredning just nu, men jag är glad för det stöd som vi får om det kommer några sådana här förslag.

Anf. 39 ANDREAS CARLGREN (c):

Herr talman! Jag tycker att det är bra att regeringen förbereder sig för att ta ytterligare kliv. Centerpartiet är berett att ta stora ytterligare steg, och är det bra saker som regeringen föreslår kommer den också ha möjlighet att få stöd för dem här i riksdagen.

Vi behöver inte diskutera ambitionen att vi skall ha en arbetsmarknadspolitik som verkligen hjälper människor till omställning i arbetslöshetssituationer. Inte heller finns det något tvivel om att vi skall ha en

*svar på
interpellationer*

mycket hög ambitionsnivå när det gäller arbetslinje, kompetensutveckling och sådana saker.

Däremot tycker jag att Margareta Winberg har för låg ambition om hon säger att det är viktigt att hjälpa människorna upp på morgnarna. Det kan vara viktigt, men det räcker inte. Det gäller också att lotsa dem till ordinarie jobb. Jag tror att det är viktigt att ta tillvara just den möjlighet som kommunerna har att med nya idéer, ny kreativitet och lokala lösningar hjälpa människor med det.

Den strikta tillämpningen av stelbenta regler när det gäller volymkraven är ett problem. Det är mycket viktigt att regeringen tar till sig att vi måste hitta ett annat sätt att ordna det här, så att kommunerna inte regleras så hårt. Det är en litet märklig form av planeekonomi i vår arbetsmarknadspolitik som jag tror dödar kreativitet och försvårar för människor. Detta måste ändras. Det måste bli en mer flexibel hantering. Jag skulle vilja att Margareta Winberg gav klarare signaler. Det här tycker jag, än så länge, var för mycket försvar av den rådande ordningen. Det tror jag inte är en bra hållning.

Anf. 40 Arbetsmarknadsminister MARGARETA WINBERG (s):

Herr talman! Jag skall ge ett mycket konkret exempel på den här konflikten.

Det finns en ganska stor kommun i Skåne som önskar lägga alla pengar i samma påse, blanda pengar, som det heter. Det gäller a-kassemedel, arbetsmarknadspolitiska medel, socialbidrag, försäkringskassamedel m.m. De vill ingå ett avtal med staten, och de säger: Vi lovar att vi skall dra ned statens kostnader med X procent per år. Vi lovar att alla arbetslösa i den här staden skall få ett jobb.

Det låter väldigt bra, och det är väldigt bra för de enskilda att få ett jobb i den staden. Det är bara det att Malmö ligger nära den staden. Malmö är en tillväxtregion som inom några år troligtvis behöver mycket arbetskraft. Man behöver utbilda människor och förbereda dem, så att de kan ta jobben i Malmö. Jag är inte säker på att den första stadens invånare och arbetslösa som har fått jobb i den staden är beredda att ta den utbildningen och flytta till Malmö där de reguljära jobben och tillväxtregionen finns.

Detta är ett mycket konkret exempel på den konflikt som kan uppstå. Men det är klart att vi måste ta ytterligare steg när det gäller de enskilda. Men man måste tänka på balansen ifråga om tillväxtregioner och inlåsnings effekter. Jag är beredd att göra försök av det slag som stad 1 vill göra för att se om dessa inlåsnings effekter uppstår och om man på det viset förhindrar en rörelse till tillväxtregionerna. Det skulle vara mycket intressant att titta på om detta stämmer i verkligheten. Jag är beredd att ta den typen av initiativ och, som jag har sagt, att använda a-kassan på ett mera flexibelt sätt och undersöka på vilket sätt vi kan bryta upp dessa regler. De reglerna har för övrigt inte någon myndighet hittat på utan det har denna riksdag, där Andreas Carlgren själv är medlem, gjort.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 41 Arbetsmarknadsminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Kent Olsson har frågat mig vilka åtgärder jag ämnar vidta för att göra arbetsmarknadsutbildningarna effektiva.

Regeringen föreslog i den s.k. sysselsättningspropositionen (1995/96:222) att arbetsmarknadsutbildningen skulle få en delvis förändrad inriktning. Regeringens uppfattning var då, som nu, att riktade yrkesinriktade utbildningar som syftar till arbete skulle prioriteras. Behörighetsgivande utbildning skall i princip bedrivas inom ramen för det reguljära skolsystemet. Utbildning som erbjuds arbetssökande som arbetsmarknadsutbildning skall vara anpassad till efterfrågan på arbetsmarknaden och till den sökandes förutsättningar. Riksdagen fattade beslut utifrån nyss nämnda proposition den 12 juli 1996.

Regeringen följer noggrant effekterna och resultaten av de olika arbetsmarknadspolitiska åtgärderna, däribland också arbetsmarknadsutbildningen. Arbetsmarknadsstyrelsen (AMS) har som uppdrag under 1997 att kvartalsvis redovisa hur volymerna av sökande och styckkostnaderna utvecklas för arbetsmarknadsutbildningen. AMS har vidare uppdraget att redovisa kvartalsvis hur många sökande som har arbete 90 dagar efter avslutad åtgärd.

Regeringen låter även andra aktörer granska arbetsmarknadsutbildningen. För tillfället ligger ett uppdrag på Riksrevisionsverket (RRV) att genomföra en omfattande effektivitetsrevision. EFA (Expertgruppen för arbetsmarknadspolitiska utvärderingsstudier) gör kontinuerligt studier av arbetsmarknadsutbildningen. EFA upphör nu för att ersättas av ett nytt oberoende institut som kommer att ha som uppgift att löpande utvärdera arbetsmarknadspolitiken.

Kent Olsson gör i interpellationen en beskrivning av att arbetsförmedlingarna använder arbetsmarknadsutbildningen till att "dölja" den öppna arbetslösheten då ett stort volymkrav ställts på dem. Kent Olsson menar vidare att en satsning på ett mindre antal kvalificerade utbildningar som ger större möjligheter till jobb måste vara att föredra framför kvantitetsutbildningar.

Jag delar den uppfattningen. Därför har regeringen ändrat inriktningen på arbetsmarknadsutbildningen. Under den borgerliga mandatperioden talade statistiken sitt tydliga språk. Aldrig har volymerna varit så höga i arbetsmarknadsutbildningen som då. Som mest var 1992 över 86 000 personer i genomsnitt per månad i arbetsmarknadsutbildning. Vissa månader det året deltog över 100 000 personer i arbetsmarknadsutbildning. Tittar man samtidigt på möjligheten till arbete efter avslutad utbildning visar det sig att det varken förr eller senare har varit så få som fått arbete.

Kent Olsson antyder i interpellationen att arbetsmarknadsutbildning i alltför hög utsträckning används till att förhindra utförsäkring och inte för att ge utbildning för riktiga arbeten. Detta är inte en korrekt beskrivning. I själva verket är antalet personer som under åren 1995–1996 fått jobb efter arbetsmarknadsutbildning högre än under åren 1992–1993, dvs. under den borgerliga mandatperioden.

*svar på
interpellationer*

Anf. 42 KENT OLSSON (m):

Fru talman! Jag skall be att få tacka arbetsmarknadsministern för svaret.

Nu har vi en rekordstor arbetslöshet som gäller över en miljon människor. Därför är det viktigt att vi får fram förslag som gör att arbetslösheten minskar. Men för dem som är arbetslösa och står utanför arbetsmarknaden är det viktigt att vi får en effektiv arbetsmarknadsutbildning.

Vi har nu ca 190 000 människor i åtgärder. Målet i propositionen är 228 000. Kostnaden för hela arbetsmarknadspolitiken är mer än 25 miljarder, varav 12 miljarder enbart är för arbetsmarknadsutbildningen.

Ett flertal undersökningar har visat att arbetsmarknadsutbildningen inte är speciellt effektiv. Och i flera undersökningar har det tyvärr också visat sig att öppet arbetslösa har lättare att få jobb än de som är i arbetsmarknadsutbildning.

I en AMS-studie har det visat sig att 38 % av utbildningsdeltagarna hade arbete efter sex månaders utbildning medan hela 41 % av en kontrollgrupp som inte ingick i arbetsmarknadsutbildningen hade fått jobb efter samma tid. Detta visar knappast på någon effektivitet i arbetsmarknadsutbildningen.

Det är glädjande att både Margareta Winberg och jag anser att utbildningen skall vara effektivare. Men jag skulle vilja fråga arbetsmarknadsministern på vilket sätt det har framförts till AMS. På vilket sätt har det framförts till arbetsförmedlingarna? På vilket sätt har utbildningen förändrats när det gäller kvaliteten? Och var i propositionen syns det att man satsar mer på kvalitet?

Man får snarare en motsatt uppfattning när man ser de kvantitetskrav som ställs i propositionen, dvs. att man skall öka det antal människor som är i arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Låt mig sedan ta upp en annan del av det som jag nämnde i min interpellation. Ute på arbetsförmedlingar är man förtvivlad över volymkraven. Jag tror knappast att det kan ha undgått arbetsmarknadsministern vid hennes besök ute på arbetsförmedlingar att den ena arbetsförmedlaren efter den andra säger: Vi skulle kunna få fler människor i arbete om vi inte hade dessa höga volymkrav.

Detta tycker jag är frapperande. Jag hoppas att jag av arbetsmarknadsministerns svar kan dra slutsatsen att det i fortsättningen inte är volymkraven som skall gälla utan kvalitetskraven, dvs. att man får in människor som efter utbildningen har stor chans att få jobb. Som det är nu upplever människor att de går den ena arbetsmarknadsutbildningen efter den andra utan att få något jobb. Det är en förhoppning att det blir fel jobb.

Det skulle som sagt vara intressant att höra på vad sätt arbetsmarknadsministern kan visa att volymkraven har minskat och att det är kvalitetskraven som gäller.

Anf. 43 Arbetsmarknadsminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Min första fråga tillbaka blir: Vad är kvalitet? Är det högre kvalitet att vara hemma och ha arbetslöshetsersättning än att befinna sig i någon arbetsmarknadspolitisk åtgärd?

När det gäller arbetsmarknadspolitiska åtgärder: Är det högre kvalitet att gå på en arbetsmarknadspolitisk utbildning, som i alla fall numera till i

genomsnitt 36 % leder till jobb, att jämföras med den borgerliga tiden då genomsnittet var 28 %? Vad är kvalitet i den jämförelsen?

Kent Olsson frågade på vilket sätt AMS nu skall få beskedet. Det är så att AMS hela tiden har krav på sig att göra en utvärdering av hur många man kan få in i arbetsmarknadspolitiska åtgärder, i vilka olika typer av åtgärder de går, hur många som går på arbetsmarknadsutbildning, vad som händer efter denna arbetsmarknadsutbildning och hur många av dem som får jobb. Denna utvärdering redovisar AMS.

Jag svarade också inledningsvis att vi nu avser att starta ett fristående institut vars uppgift skall vara att på vetenskaplig grund utvärdera de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna, för det finns säkert mycket mer att göra där. Men det är ju så, när man får ärva en rekordarbetslöshet och dessutom ett stort budgetunderskott, att man måste spara också på det här området.

Kent Olsson sade att det skall vara mer av arbetsmarknadsutbildning som leder till jobb, som jag uppfattade det. Då vill jag fråga: Vad får det kosta? Varifrån skall pengarna tas? Arbetsmarknadsutbildning är ju styckvis dyrare än andra arbetsmarknadspolitiska åtgärder och passivt kontantstöd. Då undrar jag: Hur skall det betalas? Och vad händer med de personer som med ert förslag inte kommer att vare sig kunna gå på arbetsmarknadsutbildning eller delta i andra arbetsmarknadspolitiska åtgärder?

Enligt ert förslag skall man kunna gå på a-kassa under en period, dvs. 300 dagar, och därefter föreslår ni någon form av stupstock. Vad händer med dessa personer efter de 300 dagarna? Det har jag försökt att få svar på men inte lyckats. Det vore väldigt bra om Kent Olsson här kunde tala om för alla dem som är arbetslösa och som har varit så oroliga för den s.k. bortre parentesen, som ni ju är anhängare av och vill tidigarelägga i förhållande till det förslag som förelåg i höstas. Ni vill nämligen ha den bortre parentesen efter en period. Vad händer med de personer som då inte får plats i vare sig arbetsmarknadsutbildning, arbetsmarknadspolitiska åtgärder av annat slag eller ens får sin a-kasseersättning?

Anf. 44 KENT OLSSON (m):

Fru talman! Först en sidofråga: Är inte Socialdemokraterna anhängare av den bortre parentesen? Jag har för mig att den bortre parentesen var ett socialdemokratiskt förslag som vi antog här i riksdagen i juli månad. Det är många fler än jag som undrar om Socialdemokraterna nu är för den bortre parentesen. Det vore intressant att få höra av arbetsmarknadsministern vad som gäller. Vi är för en bortre parentes, det är alldeles klart.

Jag trodde när jag gick hit att det skulle bli en ganska lugn och trevlig interpellationsdebatt, för jag uppfattade att arbetsmarknadsministern och jag var ganska överens om att det skall vara kvalitet i arbetsmarknadsutbildningen. Nu frågar arbetsmarknadsministern: Vad är kvalitet? Jo, kvalitet i arbetsmarknadsutbildningen är att de människor som går på utbildning har en chans att få jobb, dvs. att man mer inriktar sig på att låta människor gå på arbetsmarknadsutbildning i företag där man vet att det finns möjligheter till arbete. Det är kvalitet. Kvalitet är inte att gå på en arbetsmarknadsutbildning, att sedan vara arbetslös och därefter gå ytterligare en arbetsmarknadsutbildning för att sedan vara arbetslös igen osv. Det är så det i många fall har varit.

Prot. 1996/97:66

14 februari

svar på

interpellationer

När man talar med folk ute på arbetsförmedlingarna så säger de faktiskt, vilket arbetsmarknadsministern måste ha hört, att om vi slipper kvantitetskraven och får kvalitetskraven så blir det möjligt för väsentligt fler att få arbete. Vi hörde ju även i den tidigare interpellationsdebatten, där stödpartiet till Socialdemokraterna – Centerpartiet – sade samma sak vad gällde den kommunala delen, nämligen att man vill ha bort kvantiteten och i stället få en högre kvalitet.

Arbetsmarknadsministern talade om att det görs en utvärdering. Jag tycker att det är bra. Vi är helt överens om att det skall göras en rejäl utvärdering. Men det krävs ju att vi får veta resultatet av utvärderingarna. Det har ju ändå varit en socialdemokratisk regeringsperiod som har varat i två och ett halvt år.

När det gäller de människor som inte får arbetsmarknadsutbildning är det faktiskt så att redan med ert förslag står ca 300 000 människor utanför arbetsmarknadsutbildningen. Enligt de senaste siffrorna går 188 000 personer på arbetsmarknadsutbildning medan resterande står utanför.

Jag vill återupprepa den fråga som jag ställde tidigare. Är ministern beredd att se till att det blir mer kvalitet, dvs. att satsa på det som givetvis blir en snävare utbildning? Jag är fullständigt medveten om att det nu kan bli färre människor som kommer i arbetsmarknadsutbildning än tidigare, men det är ju viktigt att ha en utbildning som leder till någonting. Meningen med all form av utbildning är ju faktiskt att den skall leda till någonting. Vare sig det är fråga om arbetsmarknadsutbildning eller vanlig utbildning, skall den leda till någonting. Avsikten med arbetsmarknadsutbildningen måste väl vara att den skall leda till arbete. Om inte, skulle jag bli mycket förvånad.

Är ministern beredd att övergå till att satsa på kvalitet i stället för kvantitet, även om det skulle innebära ett mindre antal åtgärder?

Anf. 45 Arbetsmarknadsminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Jag tror att jag måste be Kent Olsson att läsa de motioner som moderaterna har skrivit, för av dem framgår ju inte alls det som Kent Olsson säger. Hur är det möjligt att satsa på kvalitet när man samtidigt skall minska på åtgärderna för arbetslösa med över 20 miljarder kronor? Hur går den ekvationen ihop?

Kent Olsson säger att 300 000 människor nu står utanför någon form av arbetsmarknadspolitisk åtgärd. Ja, men hur många fler skulle då stå utanför om man skulle släppa volymkravet? Det skulle ju betyda att var och en som gick på arbetsmarknadsutbildning skulle kosta mer, och det med en budget som enligt moderaternas förslag är mindre än den som är i dag. Hur går det ihop? Det är någonting i ekvationen som är fel, Kent Olsson. Jag skulle vilja få det utrett.

Kent Olsson säger också att man skall utbilda människor för jobb. Ja, visst, tanken är ju att man skall rusta de enskilda inför den dag då jobben kommer, för dessa finns ju inte i dag. Ni vill ju begränsa de arbetslösas rätt till ersättning till 300 dagar och dessutom till samma ersättningsnivå som i dag, eftersom ni inte vill höja den. Det är väl inte så, Kent Olsson, att ni tror att när de 300 dagarna har gått så väntar en miljon jobb, vilket Kent Olsson sade men som är en felaktig siffra? Jag upprepar min fråga: Vad händer när en arbetslös efter 300 dagar hamnar vid den stupstock som vi nu länge har diskuterat och som vi nu har beslutat att inte ha? Vi,

socialdemokraterna och regeringen, kan inte i dag tala om vad som skall hända.

Eftersom ni står fast vid den bortre parentesen måste ni ju veta vad som händer med den arbetslöse efter de 300 dagarna då de enligt ert förslag skall få en a-kassa som är 75 %. Tag nu chansen och berätta vad som händer med dessa individer när de 300 dagarna är slut? Jag tar gärna till mig goda förslag. Vi skall nu se på detta och göra ytterligare analyser.

Anf. 46 KENT OLSSON (m):

Fru talman! Jag är glad att arbetsmarknadsministern är beredd att ta till sig goda förslag.

Tydligen har regeringen bestämt sig för att den bortre parentesen inte skall gälla. Det är ett klart besked i dagens debatt, eftersom detta tidigare har varit oklart.

Sedan blir jag litet förvånad. Ministern säger i sitt svar: ”Kent Olsson menar vidare att en satsning på ett mindre antal kvalificerade utbildningar som ger större möjligheter till jobb måste vara att föredra framför kvantitetsutbildningar.” Jag delar den uppfattningen. När jag nu lyssnar på ministern vet jag inte vad jag skall tro. Hon säger att man skall ha en kvantitet när det gäller utbildningar. Vad är det som gäller? Är det svaret eller det som ministern nu säger i kammaren? Det vore intressant att få veta. Är det kvantitet eller kvalitet som gäller?

Jag förstår att Margareta Winberg angriper vår politik. Från moderaterna har vi klart sagt – och det står i vår motion – att vi vill satsa på en mindre arbetsmarknadsutbildning, men på en utbildning med kvalitet. Vi tycker att det är rimligt att folk som går en utbildning får jobb efter den.

I övrigt är jag övertygad om att man med vår politik som ger bättre villkor för företagare och lägre skatter inte får det stora problem som Margareta Winberg har. Vi får då en lägre arbetslöshet än den som vi har nu. I slutet av vår regeringsperiod minskade arbetslösheten med 1 000 jobb om dagen, nu ökar den.

Anf. 47 Arbetsmarknadsminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Om jag vore Kent Olsson skulle jag stämma ned tonen litet grand när man talar om hur det var i början av 90-talet. Det var faktiskt ni som såg till att denna höga arbetslöshet kom till stånd. Det var faktiskt ni – på grund av att regeringen bestod av fyra partier som alla skulle ha sitt – som såg till att budgetunderskottet och därmed statsskulden skenade i väg. Därför är det också ni som bär skulden till den saneringspolitik som vi har tvingats föra och som nu är avslutad. Den har naturligtvis drabbat även arbetsmarknadspolitiken. Det finns 7 miljarder mindre för arbetsmarknadspolitiken nu än vad det fanns för några år sedan. På det viset har vi bidragit till att sanera den ekonomi som ni raserade så i grunden. Det är motivet.

Sedan har vi flyttat över pengar från arbetsmarknadspolitik till reguljär utbildning. Det finns ett klart samband mellan hög arbetslöshet och låg utbildning. Vi vill inte ha en eftersläpande låglönegrupp. Det är en modell som ni förespråkar. Men vi vill lyfta hela folket. På det viset skapas det mindre klyftor, och mindre klyftor är bra för ett land. Där har vi också olika uppfattning.

Prot. 1996/97:66

14 februari

svar på

interpellationer

Jag konstaterar att ni har kvar er idé om en bortre parentes. Det skulle man kunna acceptera om ni hade något svar på frågan vad som skall hända efteråt. Om inte, tycker jag att ni skall vara lika ärliga som jag var. Jag sade att jag inte hade något svar, och därför skulle man nu inte införa någon bortre parentes. Det är uppenbarligen så att efter 300 dagar med en 75-procentig a-kasseersättning skall de arbetslösa med moderat ledning – om det nu blir så, vilket Gud förbjude – inte veta vad som skall hända. De skall alltså ut i någonting som är fullständigt okänt. Det var ett klargörande svar i dagens debatt.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på interpellation 1996/97:127 om beskattningen av låg- och medelinkomsttagare

Anf. 48 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Bo Lundgren har frågat mig vad regeringen avser att göra för att förbättra situationen för vad han kallar de "skattefattiga" och för att minska marginaleffekterna i svensk ekonomi.

Skattepolitiken har viktiga uppgifter i regeringens arbete för att återställa balans i samhällsekonomin. Den skall bidra till en effektivare resursfördelning och en rättvis fördelning. Skattereglerna skall vara stabila och överskådliga samt motverka fusk. De skall vara förmånliga för företagande och stödja miljön. Skattereformen har lagt en god grund för ett sunt skattesystem.

Regeringen har genomfört eller förbereder en rad åtgärder för att förenkla reglerna och för att ge skatterna en miljövänlig profil. Den politiken kommer att fullföljas. Det kommer dock inte att vara möjligt att genomföra annat än begränsade förändringar av det totala skatteuttaget under överblickbar tid. Sunda statsfinanser och stabila regler ger däremot goda förutsättningar för en långsiktigt uthållig tillväxt.

Jag anser dessutom att det är mycket viktigt att skattesystemets regler är förenliga med de värderingar om rättvisa som omfattas av en stor del av svenska folket. Bo Lundgren försöker i sin interpellation ge intryck av att skattehöjningar slår extra hårt mot låginkomsttagare. Det är naturligtvis vilseledande.

Skattehöjningar för höginkomsttagare med välbetalda arbeten och på kapitalinkomster utgör en viktig del av saneringsprogrammet. De bidrar med ökade inkomster för det allmänna genom att bördorna därigenom kan fördelas rättvisare. Regeringen har fortlöpande redovisat för riksdagen att saneringsprogrammet har en rimlig fördelningsprofil. Höjda skatter och egenavgifter berör framför allt de 20 % av hushållen som har högst ekonomisk standard medan övriga hushåll främst träffas av minskade transfereringar.

Bo Lundgren uttrycker bekymmer dels för att så många hushåll behöver socialbidrag, dels för att endast 20 % av alla hushåll som är berättigade får socialbidrag.

Regeringen delar oron över att många hushåll har det svårt att klara sin ekonomi. Men det är inte en effekt av skattehöjningarna i saneringsprogrammet, utan framför allt av arbetslösheten och utgiftsminskningarna. Det är således de nedskärningar av transfereringarna som vi tvingats göra, inte höjda skatter, som främst bidrar till hushållens ekonomiska bekymmer. Utan skattehöjningar kanske vi hade behövt sänka a-kassan till 50 % eller ännu lägre. Det är väl ingen som tror att detta hade minskat antalet hushåll som har ekonomiska problem och som behöver socialbidrag.

Jag vill vidare framhålla att det är felaktigt – eller ett missförstånd – att påstå att det endast är en liten andel av alla som är berättigade till socialbidrag som faktiskt får bidrag. De allra flesta som har årsinkomster under socialbidragsnormen har normalt inte rätt till socialbidrag. Det gäller exempelvis dem som studerar på högskolan, ungdomar som bor hemma hos föräldrarna men i undersökningarna ändå räknas som ett eget hushåll, hushåll som har förmögenhet men låga inkomster, personer som under en period redovisar en låg inkomst i näringsverksamhet osv. När t.ex. antalet högskolestuderande ökar ser det således ut som om fattigdomen ökar. Därför är uppgifter om hur många som har inkomster under socialbidragsnormen inte någon pålitlig mätare på antalet hushåll som har en ekonomiskt utsatt situation – och de säger inget om hur många berättigade som inte får socialbidrag.

Bilden av att många hushåll med heltidsarbete får socialbidrag är dessutom ofullständig. Även bland hushåll som i statistiska undersökningar räknas som heltidsarbetande finns det många där någon varit arbetslös en del av eller hela året och där den egentliga orsaken till socialbidragsbehovet är arbetslösheten. Undersökningar som görs av förhållandena under ett helt år är inte särskilt bra om man skall förstå varför hushållen behöver socialbidrag. Man kan exempelvis ha ett arbete under det första halvåret med en god lön som man betalar skatt på, medan man under det andra halvåret är arbetslös och behöver socialbidrag. Det förvirrar statistiken, för det ser ut som att man samtidigt har arbetat, betalat skatt och fått socialbidrag.

Det har varit mycket smärtsamt för regeringen att behöva skära i socialförsäkringar och bidrag, men det fanns inga andra utvägar när de offentliga finanserna 1994 befann sig i fritt fall. Genom att hushåll med arbete och god ekonomi får betala något högre skatter och avgifter har dock neddragningarna kunnat begränsas. Politiken medför att vi minskar risken att den ekonomiska krisen leder till den fattigdom och det elände som vi kan se i andra länder när de sociala skyddsnäten urholkas kraftigt. Att fler söker och får socialbidrag är också ett bevis för att det yttersta sociala skyddsnätet faktiskt fungerar som det var avsett i svåra tider.

Samtidigt är det naturligtvis inte bra om upp till vart tionde hushåll behöver socialbidrag periodvis under året. Det är särskilt allvarligt om ungdomar, invandrare och andra mer permanent blir beroende av socialbidrag. För många blir marginaleffekten 100 %, dvs. de får inte behålla något av en ökad inkomst. Men problemen kan man inte lösa genom att sänka skatterna och därmed urholka socialförsäkringarna och socialbidragen. De skall i stället angripas med en aktiv sysselsättningspolitik och åtgärder riktade till särskilt utsatta grupper. Regeringen har redan genomfört ett flertal åtgärder i syfte att förstärka insatserna för ungdomar och

Prot. 1996/97:66

14 februari

*Svar på
interpellationer*

långtidsarbetslösa, och ytterligare förslag kommer att presenteras under 1997.

Regeringen delar Bo Lundgrens bedömning att det är viktigt för ökad sysselsättning att bevara låga sammanlagda marginaleffekter av skatter, bidrag och avgifter för personer som har låga inkomster. Skattereformen sänkte de genomsnittliga marginaleffekterna betydligt, även vid lägre inkomster.

Jag vill dock påpeka att åtgärderna i saneringsprogrammet endast i begränsad utsträckning har ökat dessa samlade marginaleffekter för dem med låga inkomster. De flesta av dem har fortfarande efter förändringarna i samband med saneringsprogrammet sammanlagda marginaleffekter från inkomstskatter, bidrag och barnomsorgsavgifter på 30–40 %. Beräkningar som presenterades i den senaste långtidsutredningen visar att detta gäller för helårs- och heltidsanställda med inkomster på upp till 200 000 kr per år.

Däremot väljer Bo Lundgren att bortse från marginaleffekterna av inkomstberoende bidrag. Som jag nämnde ger socialbidragen för många marginaleffekter på 100 %. Ett konsekvent genomförande av den socialpolitik som Moderaterna förordar skulle ju ytterligare skärpa marginaleffekterna för många låginkomsttagare, och det kan inte kompenseras genom sänkta skatter.

Det finns således inga belägg för Bo Lundgrens krisbild av skattefattiga heltidsarbetande som måste söka socialbidrag för att betala sina skatter och som har marginaleffekter på över 60 %. Problemen orsakas i stället av arbetslösheten, och det är också detta regeringen prioriterar. Det är endast en väl avvägd ekonomisk politik och insatser för de arbetslösa som kan lägga grunden för en hållbar ekonomisk tillväxt och en hög sysselsättning. Lösa påståenden om bidragsberoende och vaga antydningar om att skatterna borde sänkas hjälper oss däremot inte att minska arbetslösheten.

Anf. 49 BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Jag hoppas att jag också får dra över tiden litet grand. Det får jag naturligtvis inte, men ändå.

Jag ber att få tacka för svaret. Jag tänkte först ta upp en sak som är lika i den här debatten jämfört med den vi hörde tidigare. Thomas Östros försöker legitimera sin bristfälliga politik genom att påstå att ekonomin befann sig i fritt fall 1994. Margareta Winberg talade om att arbetslösheten uppkom 1991–1994. Låt mig, för att undvika den debatten, som inte minst skatteministern brukar excellera i här i kammaren, citera två personer som jobbade i dåvarande Finansdepartementet om vad som egentligen har orsakat den kris som vi har upplevt i början av 90-talet.

Kjell-Olof Feldt har skrivit: Vi hade nu kommit därhän att den tredje vägens ekonomisk politik höll på att bryta samman. Vid nästa anhalt väntade arbetslösheten.

Klas Eklund, som också arbetade i Finansdepartementet, där han var planeringschef, har skrivit: Jag vill understryka att dagens problem med hög arbetslöshet och finanskris i första hand är en följd av 1980-talets överhettning och inflation.

Det vore klädsamt om dagens regering tog ansvar för sin egen politik och dess effekter.

Inte oväntat anser Thomas Östros att de höga skatterna i Sverige, och de kraftiga skattehöjningarna sedan regeringsskiftet, inte medför några problem i ekonomin över huvud taget. Skattehöjningar på 70 miljarder kronor – i det närmaste 20 000 kr per hushåll – skulle inte förorsaka några problem.

Det förhåller sig ju tvärtom på två sätt. Dels har förutsättningarna för en stark tillväxt och tillräckligt många nya jobb försämrats avsevärt. Skattepolitiken är en av huvudorsakerna till att arbetslösheten nu stiger och stiger och når nya rekordnivåer, Thomas Östros. Det är klart att detta inte bara drabbar dem som blir arbetslösa. Det drabbar också dem som har ett arbete och en löneinkomst. De drabbas av att våra gemensamma resurser med så många arbetslösa blir mindre än de skulle kunna vara. Dels kostar arbetslösheten i form av stöd till dem som blir arbetslösa, och därmed blir skatterna ännu högre.

Den socialdemokratiska regeringen driver, Thomas Östros, en skattepolitik som uppenbarligen syftar till att finansiera massarbetslösheten, inte till att bekämpa den. De som drabbas hårdast av denna politik är naturligtvis de arbetslösa och de låg- och medelinkomsttagare som har minst marginaler och som känner mest av de kraftiga skattehöjningarna. Och vad är det för skattehöjningar egentligen? Den största enskilda skattehöjningen är höjda egenavgifter som relativt sett drabbar låginkomsttagare allra hårdast. Det är en ren inkomstskatt. Sjukförsäkringen är ju redan fullt ut finansierad. Det handlar om löneskatter. Det handlar om energiskatter, som slår hårdast mot barnfamiljer. Det handlar om fastighetsskatten, som oftast slår hårdast mot de större familjerna.

De flesta hushållen betalar 60 % eller mer i olika skatter. Det som blir kvar räcker inte till, utan man blir utlämnad åt att politiker skall klara uppgifter. Man har själv inte ekonomiska möjligheter att göra det. Det gäller pensionen, äldreomsorgen, barnomsorgen och bidragen när pengarna inte räcker till. När politikerna inte klarar sina åtaganden är man utlämnad. Det finns ingenting. Man kläms åt. Det blir sämre pensioner, sämre förutsättningar för offentlig service och vård och högre skatt. Det visar ju att Thomas Östros modell totalt har misslyckats. Att komma ur situationen är svårt. Marginaleffekterna är för många betydligt högre än vad Thomas Östros låter påskina.

Inser inte Thomas Östros att det är viktigt att ge hushållen kontroll över sin egen ekonomi? Tycker skatteministern att det vore rimligt att driva en politik som gör att de allra flesta kan leva på sin lön?

Anf. 50 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Bo Lundgren kan inte undvika att gå in på orsaker till krisen. Då måste jag naturligtvis svara på hans idéer om det. Det är väl få, kanske de partier som stödde politiken under tre år och de som satt i regeringen under denna period, som har en annan uppfattning än den att Sverige var i fritt fall under den borgerliga regeringsperioden. Det är klart att en internationell lågkonjunktur bidrog till att Sverige fick problem, men det var också en inhemskt genererad politik som försatte Sverige i oerhörda svårigheter.

En av de avgörande svagheterna i den regeringens politik, där Bo Lundgren var ansvarig för skattepolitiken, var just att man trodde att stora skattesänkningar riktade till höginkomsttagare och kapitalägare, till stra-

tegiska grupper som man hoppades skulle dra oss andra ur krisen – det var fråga om riktade skattesänkningar av stort format som var ofinansierade och som ökade budgetunderskottet – skulle leda till tillväxt och nya jobb.

Få tror det i dag. Vi har haft ett fullskaleexperiment i Sverige med en sådan politik. Det ledde till statsfinansiellt kaos, stigande räntor och utslagning av företag. Det ledde till 50 000 konkurser och en halv miljon förlorade jobb. Det var den skattepolitik den dåvarande regeringen bedrev. Det är märkligt att uppleva att Moderaterna, när man läser deras motioner om skattepolitiken, vill pröva detta igen. Man har provat ett fullskaleexperiment. Empirin, verkligheten, har visat vad det resulterade i; kaos och massarbetslöshet. Ändå vill man pröva det igen.

Skillnaden nu är att man har insett att det inte går att dra exakt skattepolitik en gång till. Nu måste man krydda med någonting. Man kör med litet Hans-och-Greta-politik. Den elaka häxan försöker locka in barnen i pepparkakshuset genom att erbjuda en pepparkaka. Då finns litet skattesänkningar även för låginkomsttagare med. Det var det ju inte under den borgerliga regeringsperioden sist, men nu kryddar man sina gamla förslag med detta och hoppas få uppslutning.

Skattehöjningarna har varit nödvändiga för att ta Sverige ut ur det statsfinansiella moraset. Det tror jag att de allra flesta av medborgarna kan vara överens med socialdemokratin om. Att sanera statsfinanserna med nästan 130 miljarder kronor bara genom att dra ned offentliga utgifter skulle ju drabba låginkomsttagarna, de som har svårt att få det att gå ihop, oerhört hårt.

Att använda skattepolitiken till att fördela bördorna rättvisare är ju nödvändigt. Därför har vi varit tvungna att höja skatter för 60 miljarder kronor. Vi har gjort det för att se till att även de som har goda inkomster är med och delar på bördan. Värnskatten är ett exempel på detta, återställandet av kapitalskatten ett annat och den minskade avdragsrätten för pensionsförsäkringen en tredje. Detta har vi gjort för att faktiskt hålla ihop samhället och för att se till att alla är med och bidrar.

Den moderata skattepolitiken utgår ifrån att vi ganska radikalt skall sänka skatterna i Sverige. De generella skatterna, skattekvoten, skall helst nå ned till 40 %. Det har Bo Lundgren varit med om att skriva i en motion till riksdagen för ett och ett halvt år sedan. De skall nå ned till 40 %.

Jag är inte säker på när Bo Lundgren vill genomföra detta, men 1998 skulle det innebära skattesänkningar på 250 miljarder kronor och alltså minskade offentliga utgifter med 250 miljarder kronor. Då har vi ingen generell välfärdspolitik längre. Det kan Bo Lundgren och jag vara överens om. Då måste man rikta insatserna väldigt kraftigt mot låginkomsttagare. Vad skapar det, Bo Lundgren? Vad skapar man med att överge generell välfärdspolitik och rikta fattigvårdspolitik mot dem som bäst behöver insatserna? Jo, man skapar fattigdomsfällor. Det blir enorma margineffekter. Att få en ökad inkomst i det läget, när den generella välfärdspolitik är borta och man har mer av selektiv socialpolitik, kommer att innebära margineffekter på uppemot 100 %.

Är Bo Lundgren bekymrad över margineffekter för låginkomsttagare, bör han överge den socialpolitiska inriktning han har. Ställ upp på generell välfärdspolitik! Det ger minst fattigdomsfällor.

Fru talman! Jag vet inte om Thomas Östros med generell välfärdspolitik menar neddragna bidrag till handikappade för assistentersättning eller försämrade änkepensioner till dem som inte kan ändra sin ekonomiska situation. Ni ville ju t.o.m. minska barnpensionerna. Men det lyckades vi i oppositionen stoppa. För mig är det viktigt att staten tar ett ansvar för dem som verkligen behöver vårt gemensamma stöd. Och det är dessa grupper. Men det är lika viktigt för mig att de som egentligen inte behöver stöd, annat än på grund av att skatterna är för höga, får tillbaka sin ekonomiska självständighet.

Egentligen förvånar det mig väldigt mycket att se hur socialdemokratien har utvecklats. Min farfar var under nästan 20 år ordförande för Svenska stenarbetareförbundet. När jag läser vad han skrev i sina dagböcker om vikten att frigöra människorna, att se till att de kunde stå på egna ben ekonomiskt och att ha ett eget ansvar men alltid kunde få hjälp när det behövdes, har jag stor sympati för det. Det är samma värderingar som jag präglas av. Men när Thomas Östros begär att få ta in 60 miljarder i skattehöjningar – 70 miljarder om man räknar litet annorlunda, men det kan vi lämna därhän – gör han det därför att han säger att han bättre, tillsammans med sin regering och sina socialdemokrater, kan bestämma åt människorna än vad de själva kan. Där ligger det stora problemet.

Det är också allvarligt att Thomas Östros och den regering som han sitter i saknar insikt om problemen. Vi kan stå här och munhuggas om vems fel det ena eller andra var, men det är allvarligt om ni tror – vilket jag inte tror att ni gör – att Kjell-Olof Feldt och Klas Eklund och alla andra som har beskrivit det misslyckade 80-talet med bankkriser och ett budgetunderskott som accelererade under Erik Åsbrinks tid som skatteminister, före min tid som skatteminister, hade fel och om ni bortser från att detta orsakades av en felaktig politik under 80-talet, då går ni in i samma politik igen. Det är därför som vi ser arbetslösheten öka. Det är därför som ni inte klarar av det som ni egentligen har åtagit er gentemot människorna. En sådan viktig sak borde väl ändå vara att se till att människor får en ökad kontroll över sin egen vardag.

Det allra första som jag skulle vilja fråga Sveriges skatteminister är: Vore det inte bra – vi kan diskutera möjligheterna och tekniken – om skatterna kunde sänkas, så att vanliga hushåll med normala inkomster skulle kunna klara sig på sin egen lön och känna att de har en ekonomisk kontroll över sin situation och att inte vara utlämnade åt att politiker i kommuner, landsting och stat skall klara det som de uppenbarligen inte klarar? Vore inte det ett mål att sträva efter? Det skulle vara intressant att höra det.

Stå inte här och försök få i människor att de skattehöjningar som har genomförts drabbar några få som är rika. Det är det ju inte.

Värnskatten och återinförandet av grundavdrag i statlig beskattning betyder netto 3–4 miljarder. Vart går höjningen av egenavgifterna, som har en regressiv verkan och som drabbar låginkomsttagarna mest – i det närmaste 15 miljarder?

Löneskattehöjningen som höjer priser eller slår ut jobben eller sannolikt åstadkommer bägge drabbar de vanliga människorna, och särskilt de människor som har låga inkomster. Detta handlar om 6–7 miljarder.

Energiskatterna innebär ett antal miljarder, och fastighetsskatten ytterligare ett antal miljarder.

De skattehöjningar som är bredbasiga och som slår hårdast mot vanliga människor, det är dessa skattehöjningar som ni har genomfört. Där ligger huvuddelen. Att ni sedan har infört en värnskatt som innebär att det finns risk att människor med kompetens flyttar från Sverige – vi har varnande exempel från Ericsson – drabbar också låginkomsttagarna som är kvar i Sverige.

Se till, Thomas Östros, att skaffa insikten om de ekonomiska sammanhangen. Då kanske vi kan få balans i ekonomin och samtidigt bekämpa massarbetslösheten. Det lyckas inte ni med.

Anf. 52 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Jag tycker att det tråkigt att se att Bo Lundgren har lärt så litet av de tre år som han hade på sig i Finansdepartementet att sköta Sveriges skattepolitik – att ha ansvaret att också se till att statens intäkter räcker till för de ambitioner som man har på utgiftssidan. Bo Lundgren bidrog tillsammans med de andra regeringsledamöterna aktivt till att fördjupa krisen och orsaka massarbetslöshet genom att föra en ansvarslös skattepolitik. Det är klart att det gick att sitta i Rosenbad och föreslå sänkta skatter om man bortsåg från vad det innebar i den konkreta verkligheten – raserade statsfinanser, räntekaos, utslagna företag och jobb. Massarbetslösheten drabbar alltid hårdast dem som har svagast ställning på arbetsmarknaden, dvs. de som har lägst utbildning och de som har sämst inkomster.

Det som ni åstadkom under dessa tre år var en massiv omfördelningspolitik. De som led mest var de som hade svagast ställning i landet. Det är arbete som är avgörande för fördelningspolitiken – ökad sysselsättning, och det skall vara jobb med lön som man kan leva på. Det är det centrala.

Regeringen har fått ägna de första två åren av mandatperioden åt att städa upp i det statsfinansiella kaoset. Det hade inte varit möjligt att göra en utbildningssatsning på 10 miljarder i det läge som vi fick regeringsmakten hösten 1994 med ett upplåningsbehov på ca 200 miljarder. Det hade inte varit möjligt för oss att säga att vi skulle låna ytterligare 10 miljarder för att göra en utbildningssatsning. Vi var tvungna att först och främst komma ur det kaos som Bo Lundgren hade varit med att skapa.

Nu till sommaren startar utbildningsrevolutionen – 100 000 vuxenutbildningsplatser och 30 000 platser i högskolan. Det kommer effektivt att bidra till bättre arbetsmarknad, bättre produktivitet och högre reallöner för människor som har en chans att få en plats på arbetsmarknaden. Det är ett exempel på vad en samlad och balanserad ekonomisk politik kan medföra, och då har det varit nödvändigt med skattehöjningar också.

Om det är något som den här perioden har lärt Sverige så är det att om man genomför skattesänkningar utan att man orkar med att se till att få balans, så försätter man landet i svårigheter.

Det är klart att även denna regering har föreslagit och kommer att föreslå förändrade skatter och också kommer att föreslå skattesänkningar. Men då skall det vara skattesänkningar som vi har arbetat ihop till genom att se till att vi får ett utrymme när vi har ett överskott i budgeten. Att sänka skatter då vi ännu inte har balans, det leder ingen vart.

Moderaterna har lagt fram ett budgetförslag som innehåller ett antal skattesänkningar. Men man talar sällan om konsekvensen av dessa skattesänkningar. Vad betyder 8 miljarder mindre till kommunerna, Bo Lundgren? Det innebär att 30 000–40 000 arbetstillfällen i kommunerna försvinner. Vad betyder det för de människor som får lämna jobben i kommunerna och hamnar i öppen arbetslöshet och ekonomiska bekymmer? Det är ett exempel på vad era skattesänkningar kostar.

På lång sikt vill ni sänka skatterna med 250 miljarder. Jag förstår inte att Bo Lundgren inte kommenterar det. Jag har försökt att få flera moderater att kommentera det. Men ingen vill i dag kännas vid den motion som ni väckte i riksdagen hösten 1995. Bo Lundgren vill sänka skatterna med 250 miljarder. Men berätta då också för kammaren hur ett samhälle ser ut där man har sänkt skatterna med 250 miljarder. Vad har hänt med äldreomsorgen? Vad har hänt med utbildningen? Vad har hänt med sjukvården? Vad har hänt med socialförsäkringssystemen? Tror Bo Lundgren att det innebär att låginkomsttagare har fått en bättre situation på något sätt?

Anf. 53 BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Det kommer tyvärr att ta rätt lång tid att sänka skatterna ned till den nivå som finns i normala europeiska länder. Men det är en ambition som jag och mitt parti har. Vad får vi för samhälle då tillväxten fungerar, då hushållen känner att de klarar sig på egen hand i fråga om mycket som de i dag behöver stöd och bidrag för, att de har ett eget självbestämmande, då Sverige har chans att koncentrera de offentliga insatserna, även med en offentlig sektor som är hälften av hela ekonomin, det ger nämligen ett skattetryck på ungefär 40 %? Då finns det gott om utrymme att finansiera en bra äldreomsorg, en bra sjukvård och ett bra stöd till dem som verkligen behöver. Den politik som Thomas Östros står för har ju lett till högre skatter, sämre bidrag och dessutom längre vårdköer. Den modellen har ju prövats och misslyckats. Det är därför som det är så viktigt att Thomas Östros och andra försöker skaffa sig någon insikt om vad som har inträffat.

Vad innebär det att man chockhöjer skatterna? Thomas Östros erkänner nu nämligen det. 60 miljarder säger han själv, jag säger 70, men låt oss säga 60. Vad sade Ingvar Carlsson i valrörelsen 1994 om en sådan chockhöjning av skatterna? Vet Thomas Östros det? Han skrev i ett brev till väljarna:

Vad skulle vi ha för intresse av att chockhöja skatterna? Det ger varken fler jobb eller bättre ekonomi för Sverige totalt sett.

Ingvar Carlsson hade alldeles rätt, men han dolde att ni skulle göra det. Och vi sade ju att ni skulle chockhöja skatterna.

Under den tid som jag var skatteminister sänktes skatterna betydligt mindre än vad jag skulle ha önskat på grund av det statsfinansiella läge som vi befann oss i sedan 80-talets bankkriser osv. Vi sänkte skatterna mycket blygsammare än vad jag hade önskat. Det är ingenting som påverkade eller gjorde något negativt i fråga om statsfinanserna och ekonomin. Tvärtom fick vi bättre förutsättningar för tillväxt.

Men jag vill återigen fråga skatteministern klart och tydligt: Anser skatteministern att det borde vara ett politiskt mål att göra det möjligt för de flesta svenska hushåll att leva på sina egna löner?

Anf. 54 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Bo Lundgren säger att han inte riktigt fick sänka skatten så mycket som han ville under den borgerliga perioden. Det kunde alltså ha blivit ännu större underskott och ännu större räntekaos. Tack och lov fick Bo Lundgren inte som han ville i den regeringen. Kanske fanns det något mera balanserade krafter – ja, det vet vi ju att det fanns.

När det gäller valrörelsen 1994 vill jag påminna Bo Lundgren om det valmanifest som vi lade fram i valrörelsen 1994. Där sade vi klart och tydligt att egenavgifterna skulle höjas. Värns katt skulle införas med 5 % extra skatt över brytpunkten. Kapitalskatterna skulle återställas. Aktieutdelningsskatten skulle alltså inte längre vara 0 %, utan den skulle vara 30 %. Reavinstbeskattningen på aktier skulle återställas.

Detta sade vi klart och tydligt till väljarna. Det var ingen som, när vi i valrörelsen 1994 talade om vår skattepolitik, inte kunde känna till att detta skulle ske. Där var vi alltså mycket tydliga.

Bo Lundgren, när vi talar om låginkomsttagare och fördelningspolitik är socialpolitiken oerhört viktig. Skatterna är viktiga. En bra fördelningsprofil på skatterna är viktig, liksom hur vi bygger upp välfärden. När Bo Lundgren nu strävar efter att sänka skatterna med 250 miljarder kronor säger han att vi måste koncentrera insatserna. Det vi då får är en selektiv socialpolitik som kommer att öka marginaleffekterna. Vad betyder det? Jo, om man är låginkomsttagare får man ett visst stöd av Bo Lundgren, men om man får bättre lön dras det stödet undan. Således kan vi få marginaleffekter på uppemot 100 %. På det sättet skapar man fattigdomsfällor.

Jag skulle vilja råda Bo Lundgren att under helgen läsa litet grand. Bo Rothstein, professor i statsvetenskap i Göteborg, har skrivit boken *Vad bör staten göra?* I boken går han igenom olika typer av modeller för att organisera socialpolitiken. Han är mycket tydlig när han utalar sig – att bedriva generell välfärdspolitik leder till en mycket bättre standard för dem som har det sämst ställt än att bedriva den selektiva välfärdspolitik som Bo Lundgren vill genomföra. Då försvinner ju solidariteten med dem som har det sämst ställt. Deras levnadsstandard trycks då ned, och de blir fattigare. Läs nämnda bok i helgen, så kan vi diskutera den nästa gång!

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på interpellation 1996/97:144 om tjänstesektorns utveckling

Anf. 55 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Carl Fredrik Graf har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att stimulera en expansion av tjänstesektorn och därmed öka antalet arbetstillfällen i landet.

Jag vill till en början säga att jag ser med stort allvar på det rådande arbetsmarknadsläget. Åtgärder riktade mot tjänstesektorn skulle kunna leda till att den inhemska efterfrågan i större utsträckning riktades mot mindre import- och kapitalintensiv verksamhet. Detta skulle kunna ge gynnsamma sysselsättningseffekter. Stimulanser i form av sänkta skatter

eller subventioner till vissa delar av tjänstesektorn skulle samtidigt kunna leda till en konkurrenssnedvridning mellan de sektorer som omfattas av stödet och den övriga delen av ekonomin. Finansieringen av stimulansåtgärderna skulle också kunna resultera i välfärdsförluster. Nettoeffekten på sysselsättning och välfärd av sådana stimulanser är därför svår att uppskatta.

Eftersom effekterna av stimulanser riktade mot tjänstesektorn är komplicerade krävs det en bred och förutsättningslös samhällsekonomisk analys. Regeringen gav därför i september förra året en särskild utredare i uppdrag att analysera de samhällsekonomiska effekterna av olika åtgärder som syftar till att stimulera utbud och efterfrågan på privat tillhandahållna tjänster. Utredaren skall speciellt studera åtgärdernas förväntade effekter på arbetslösheten och sysselsättningen i privat och offentlig sektor. I uppdraget ingår också bl.a. att studera olika regelförändringars effekter på inkomstfördelningen och jämställdheten mellan män och kvinnor. Om analyserna så visar skall utredaren lämna förslag om vilka regelförändringar som kan vara lämpliga. Utredningsuppdraget skall vara avslutat före den 15 mars i år.

Regeringen kommer att noggrant studera utredarens slutsatser och de eventuella förslag som lämnas. Efter remissbehandling under våren kommer regeringen att ta ställning till vilka åtgärder som kan vara motiverade.

Anf. 56 CARL FREDRIK GRAF (m):

Fru talman! Det finns flera skäl att diskutera frågor som rör tjänstesektorns utveckling i en vidare mening. Ett par av dem handlar om att det nu gäller att finna lösningar för att öka människors möjligheter att komma i arbete. Vidare finns det när det gäller beskattningen av tjänstesektorn en direkt relation till svartsektorns möjligheter att ytterligare breda ut sig. Jag tänker inte här försöka definiera tjänstesektorn som en begränsad typ av arbetsguppfigter. Det går att föra en debatt om dessa frågor också i allmänna termer.

Magnus Henrekson drar i sin bok *Företagandets villkor* bl.a. slutsatsen att höga marginalskatter sannolikt har en självständigt negativ effekt på entreprenörskap, småföretagande och investeringar i humankapital. Enligt Magnus Henrekson pekar storleken på skattekilarna ut det svenska skattesystemet som en potentiell huvudorsak till snedvridningar i både den branschmässiga och den företagsstorleksmässiga fördelningen av sysselsättning och produktion – en observation som jag tror också är av intresse för den debatt som vi nu skall föra.

Statsrådet Östros ger i sitt svar, för vilket jag ber att få tacka, inga direkta besked, utan han hänvisar till den utredning som skall presenteras senare i vår. Det politiska livet vore emellertid tråkigt om det i varje debatt hänvisades till pågående utredning. När väl en utredning är presenterad kommer statsrådet att säga att han funderar på den. Sedan kommer propositionen och då har han funderat färdigt, så då är han inte beredd att diskutera saken. Jag föreslår därför att vi tar en diskussion här i dag i alla fall. Det är det jag skall försöka göra.

I svaret pekar statsrådet bl.a. på risken för konkurrenssnedvridningar mellan de sektorer som omfattas av stödet och övriga delar av ekonomin. Jag vill i det sammanhanget peka på de risker för snedvridningar som

finns mellan redan existerande vit verksamhet och den svarta. Den senare är sannolikt mycket omfattande. Den risken är troligen allvarligare än den som statsrådet tar upp. Min första följdfråga blir därför: Hur ser statsrådet på förhållandet att tillväxtmöjligheterna för en hel del tjänsteproduktion hamnar i svartsektorn i stället för att den skulle kunna skapa nya vita arbetstillfällen? Vidare undrar jag om det inte är viktigt att också från sysselsättnings- och uppbördssynpunkt värdera de snedvridningseffekter som jag nämnt.

Jag vill gärna understryka att jag för egen del inte tror att nya småföretag inom tjänstesektorn är den enda vägen när det gäller att skapa tillväxt och att erbjuda nya arbetstillfällen i landet. Vi får emellertid inte försumma den potential som finns inom tjänstesektorn.

Hultkrantz/Nordström menar i *Ekonomisk debatt* 1995 att det finns skäl att noga överväga former för att stimulera hushållens efterfrågan på tjänster. En annan viktig slutsats som författarna drar är att den största potentialen ligger i hushållstjänster som *inte* tillhandahålls i hemmen och att det är särskilt angeläget att diskutera villkoren för hushållens köp av privata tjänster som ersätter neddragen offentlig konsumtion.

För egen del är jag angelägen om att debatten vidgas just till att omfatta ett vidare perspektiv än vad den s.k. pigdebatten tyvärr lett till. Den debatten har ju medfört en ideologiskt präglad läsning från Socialdemokraternas sida. Jag är dock mera optimistisk när det gäller möjligheterna att skapa arbetstillfällen även för tjänster som utförs i hemmen. Erfarenheterna från t.ex. arbetslöshetsprojektet i Kungälv visar detta liksom den marknad som uppstått genom att företag köper hemtjänster åt sina anställda, vilka får ta upp det som en naturaförmån i beskattningshänseende. Uppgifter om förekomsten av en omfattande användning av svart arbetskraft i hemmen talar också för att det finns en efterfrågan.

Fru talman! Mitt mål med den här debatten är att få statsrådet att flytta fram sina positioner något. Det kan han göra genom att svara på de frågor som jag har ställt plus ytterligare ett par följdfrågor, nämligen:

Anser statsrådet att det finns en potential för en större tjänstesektor?
Anser statsrådet att minskade skatteklilar ökar hushållens möjligheter att efterfråga dessa tjänster?

Om vi kan bli överens på det principiella planet tycker jag att vi har kommit en bit på vägen. I så fall tror jag att vi sedan kan föra en konstruktiv debatt om hur skattesystemet rent tekniskt skall vara utformat för att vi skall kunna nå dithän.

Anf. 57 PER ROSENGREN (v):

Fru talman! Det är väl intressant om vi kan föra en något så när saklig debatt om tjänstesektorn. Jag tror inte att det råder delade meningar om att det inom tjänstesektorn finns möjligheter till ökad sysselsättning i landet. Frågan är bara hur man skall nå fram till det och, framför allt, hur vi skall komma förbi den läsning som skett i debatten. Det är nog inte bara socialdemokratin som hamnat i ett låst läge, framför allt i pigdebatten, utan det har väl även Vänsterpartiet delvis gjort. Det blir känslösamt när man skall diskutera ideologiska frågor kontra vad som är möjligt beträffande marknaden. Man kan också närma sig problematiken genom att formulera vissa frågor.

Jag har försökt att formulera några frågor för att sedan kunna gå vidare för att avgränsa där jag tycker att debatten bör hamna, och även enligt de expertrapporter som Dan Anderssons utredning har lagt fram kommer debatten att hamna där. Vilka områden kan vi tänka oss att subventionera av rent ideologiska skäl? Ökar marknaden om branschen subventioneras? Det är nämligen väldigt viktigt. Hur påverkas sysselsättningen av subventioner? Det är inte nödvändigt att sysselsättningen påverkas nämnvärt även om marknaden ökar. Hur påverkas svartarbetet om branschen subventioneras?

De här frågorna har jag försökt besvara i en egen liten PM. Jag har kommit fram till vissa saker som ganska väl stämmer överens med den förhandsinformation man fått från Dan Anderssons utredning. Om jag förstått de sakkunnigrapporter som hittills publicerats rätt är det så att om man t.ex. hade bytt ut matmomssänkningen mot en sänkning av restaurangmomsen, kanske det sysselsättningsmässigt hade varit bättre. Matmomssänkningen hade kanske inte ett sysselsättningspolitiskt syfte utan snarare syftet att hålla nere KPI.

Jag skulle vilja rikta dessa frågor till skatteminister Östros. Vad anser Thomas Östros om det som hittills publicerats av tjänsteutredningen, t.ex. att timpenningen på hushållstjänster osv. skulle behöva vara 35 kr i timmen för att det över huvud taget skulle vara lönsamt att subventionera dem? Det är nämligen sådana siffror som diskuterats. Först då skulle det kunna få effekt när det gäller att minska den svarta sektorn inom de direkta hemtjänsterna.

Jag skulle också vilja fråga skatteministern utifrån samma rapporter inom vilka delar av tjänstesektorn som Thomas Östros i dag kan se sysselsättningsbefrämjande incitament. Finns det möjligheter att öka sysselsättningen inom t.ex. restaurangnäringen, hushållstjänster eller trädgårdsarbete, tillsyn av hus? Det skulle vara intressant att höra ungefär vilken inriktning skatteministern har i dessa delar.

Anf. 58 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Både Carl Fredrik Graf och Per Rosengren ställer en mängd frågor som jag skall erkänna att jag också har ställt mig. Det är inte en slump att regeringen har tillsatt en utredare för att få en samlad analys av tjänstesektorns roll. Dan Andersson skall inte bara titta på tekniken, han skall utgå från den själva samhällsekonomiska analysen. Det kan låta självklart att en sänkning av skatten på restaurangtjänster eller vad det nu vara månde gör att de tjänsterna ökar och det anställs en del folk. Men det finns också en annan sida. Någonstans finansieras den skattesänkningen. Någonstans minskas aktiviteten, eller man kanske får säga upp folk på den kommunala sektorn. Vad som blir resultatet av det är ingen självklarhet. Det måste utredas noggrant. Därför har vi tillsatt en duktig ekonom som skall titta på de samhällsekonomiska effekterna av eventuella subventioner av tjänstesektorn.

De frågor ni ställer har jag naturligtvis funderat kring också, men jag föredrar, innan vi går in på en sådan diskussion, att se vad utredaren gör för samlad bedömning av tjänstesektorns potential. Det är viktigt. Det finns en mängd olika forskarrapporter sedan tidigare. Det har gjorts en del forskarrapporter även i anslutning till utredningen. Jag har tyvärr inte haft möjlighet att sätta mig in i de forskarrapporter som kom i går. Jag

väntar på utredarens samlade bedömning, som kommer i mars. Om Per Rosengren har en egen PM tar jag gärna del av den.

Vad gäller matmomsen måste jag fråga om KPI-målet har varit Vänsterpartiets grund till att kräva sänkt matmoms i alla fall i 10–15 år. Har ni haft KPI-mål i sikte? För regeringen handlade det om fördelningspolitik. Sänkta matpriser har mest betydelsefulla för barnfamiljer och pensionärer. Matutgifterna utgör en stor andel av familjernas ekonomi. Det har varit huvudskälet. Om Per Rosengren har ett KPI-mål får han ha det, men det var i alla fall inte vår ambition.

Anf. 59 CARL FREDRIK GRAF (m):

Fru talman! Nu har vi i varje fall fått statsrådet att komma upp i talarstolen, men det blir inte så mycket till debatt för han hänvisar hela tiden till att han vill sätta sig in mer i ärendet. Om jag vill göra en välvillig tolkning av det svar jag har fått kan jag säga att vi kan få statsrådet dithän att ändå överväga om det finns en viss tillväxtpotential i tjänstesektorn. Det är väl möjligen en positionsförflyttning framåt hos socialdemokratin. Tidigare när vi har drivit de här frågorna har man från socialdemokratin sida helt och hållet slagit ifrån sig.

Jag skulle emellertid vilja att statsrådet litet kommenterade de frågor jag ställde kring svartsektorn och tjänstesektorn. Att det otvivelaktigt är ett problem kan vi nog bli överens om, även om det är väldigt svårt att fastställa exakta summor. Det talas om att svartsektorn skulle utgöra 5 % av BNP och närmare 100 miljarder kronor. Det är ett problem ur många synpunkter för de existerande vita företagen och de människor som arbetar i svartsektorn så till vida att de går miste om pensionspoäng och andra sådana viktiga saker.

Detta är den andra viktiga relation som måste diskuteras i det här sammanhanget. Det bör statsrådet, som i andra sammanhang haft synpunkter på det här med kontroll, kunna lämna någon kommentar till.

Är statsrådet beredd att göra en förutsättningslös prövning av frågan utan ideologiska vinningar när väl utredningen har kommit, så återkommer jag gärna med en ny interpellation vid det tillfället. Då tycker jag också att vi skall diskutera skattekilarna. Jag såg i någon branschtidning att för att en restaurangägare skall tjäna en krona skall han fakturera för 125 kr. Om det är riktigt eller inte vet jag inte. Men om relationen är någorlunda relevant innebär det att det finns en enorm skattekil som gör att det blir undanträngningseffekter som det finns anledning att ta på fullt allvar. Jag hoppas att statsrådet kan kommentera dessa två frågor.

Anf. 60 PER ROSENGREN (v):

Fru talman! Det var inte matmomsen vi skulle diskutera, men jag vill erinra om att en matmomssänkning faktiskt finansierades med sänkta barnbidrag, sänkta nivåer i a-kassa och sjukförsäkring. Det tycker jag inte var fördelningspolitiskt riktigt. Vi drev frågan om matmomssänkning när det fanns utrymme för reformer. Matmomsen sänktes i en tid när det inte fanns utrymme för reformer, utan man tog från ett begränsat antal människor och gav en generell matmomssänkning. Men den debatten hör inte hemma här.

Det Carl Erik Graf tar upp när det gäller svartsektorn är väldigt viktigt, inte minst ur konkurrenssynpunkt för företagen. Men det reser också vissa funderingar över hur man blir av med svartsektorn och konkurrensen gentemot vita företag. Riksskatteverket redovisade i en rapport att det i dag inte existerar någon vit marknad för hushållstjänster inomhus, som bakning och matlagning, s.k. pigtjänster. Det existerar inga sådana företag. I den s.k. expertrapporten – jag kan meddela att de inte vill bli kallade experter utan vill kalla sig sakkunniga – kom man, efter att ha tittat på elasticitet på både inkomster och priser, fram till att priset 35 kr per timme skulle göra att pigtjänster skulle kunna börja konkurrera med de svarta. Frågan är om det är så långt Carl Fredrik Graf och Moderaterna vill gå.

Jag tycker inte heller att man bara skall diskutera pigsektorn. Den stora delen utgörs av övriga hushållstjänster som riktar sig till hushållen. Man skall också vara medveten om att 70–80 % av tjänstesektorn de facto riktar sig till företag, inte till den privata sektorn.

Anf. 61 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Regeringen har naturligtvis tillsatt utredningen därför att den är intresserad av resultatet. Carl Fredrik Graf säger: Vi har fått statsrådet dithän. Jag tror inte att det är Graf som har tillsatt denna utredning, utan det gjorde vi i samband med diskussionerna i somras om ytterligare steg i sysselsättningspolitiken. Det är viktigt att reda ut argumenten.

Är man beredd till ofinansierade skattesänkningar kan man naturligtvis sänka skatter litet här och var om man inte bekymrar sig över konsekvenserna. Men vill man finansiera en sådan typ av reform måste man göra en avvägning av konsekvenserna i andra änden där man tar pengar ifrån. Det är bl.a. detta som utredaren gör, dvs. en samlad samhällsekonomisk bedömning. Utredaren tittar också på och gör en bedömning av vad svartjobb och den svarta sektorn betyder.

Till Per Rosengren skulle jag vilja säga: Det Per Rosengren antyder är att han skulle vilja använda en matmomshöjning till att sänka priserna på restaurangbesök. Vad har det för fördelningspolitisk träffsäkerhet? Men det kanske har att göra med intressen i branschen, vad vet jag.

I övrigt är det svårt att fortsätta en diskussion när vi alla sitter och väntar på en samlad bedömning av en utredning. Det är faktiskt komplicerade frågor. Jag hoppas att även Carl Fredrik Graf och Per Rosengren har något intresse i att försöka göra en samlad samhällsekonomisk bedömning av tjänstesektorns möjligheter i framtiden.

Jag är övertygad om, med eller utan subventioner, att privat tjänstesektor är just den sektor som har den största utvecklingspotentialen. När ekonomin nu kommer i gång och tillväxten kommer tillbaks efter det hårda saneringsarbete som har varit nödvändigt är det just i privat tjänstesektor som det går fortast. När konsumtionen kommer i gång, hushållen återigen känner trygghet och vågar börjar köpa tjänster igen så att sparandet minskar får vi en effekt på privat tjänstesektor. Det är jag helt övertygad om.

Anf. 62 CARL FREDRIK GRAF (m):

Fru talman! Då fick vi ändå ett besked från statsrådet till slut. Han är beredd att tämligen förutsättningslöst pröva utvecklingsmöjligheterna på den privata tjänstesektorn. Det var dithän jag ville komma, att han släpper de låsningar som tidigare har funnits. Jag är då beredd att noggrant läsa Dan Anderssons utredning och ta del av resultaten.

När det gäller finansieringen pekar en av de preliminära expertrapporterna på det förhållandet att om en person köper tjänster kanske det frigörs tid där han själv kan öka sina aktiviteter på marknaden. Totalt sett finns det indikationer på att det inte blir några uppbördsförluster i en sådan situation. Nu när vi är överens om att det finns tillväxtpotentialer i privat tjänstesektor, statsrådet Östros, och att det sannolikt är skattevägen vi måste gå för att ge den möjlighet att utvecklas, får vi väl träffas på nytt efter den 15 mars när vi har läst utredningen, och då kan vi föra diskussionen vidare.

Överläggningen var härmed avslutad.

14 § Svar på interpellation 1996/97:159 om skattetillägg

Anf. 63 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Carl Fredrik Graf har frågat mig dels vilka åtgärder jag avser vidta för att skattetilläggen vid periodiseringsfel för mervärdesskatt och punktskatter skall avskaffas den närmaste framtiden, dels vilka förslag jag är beredd att lägga fram för att klarlägga reglerna kring skattskyldighet och redovisning av ingående mervärdesskatt och dels vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att hindra att oskäligen skattetillägg tas ut.

Skattetillägg påförs skattskyldig som lämnat oriktig uppgift i deklaration eller annat skriftligt meddelande till ledning för beskattningen. Skattetillägget uppgår på mervärdesskatteområdet till 20 % av det skattebelopp som inte skulle ha påförts den skattskyldige eller som felaktigt skulle ha räknats honom till godo om den oriktiga uppgiften godtagits. Motsvarande gäller för punktskatterna. Skattetillägget uppgår dock till 10 % när den oriktiga uppgiften avser periodisering eller en därmed jämförbar fråga.

Skattetillägg kan efterges om felaktigheten eller underlåtenheten kan antas ha ett sådant samband med den skattskyldiges ålder, sjukdom, bristande erfarenhet eller liknande förhållande att den framstår som ursäktlig. Detsamma gäller om den framstår som ursäktlig med hänsyn till uppgiftens beskaffenhet eller annan särskild omständighet eller om den framstår som uppenbart oskäligt att ta ut skattetillägget.

Redovisning av mervärdesskatt skall som huvudregel ske för den period då en transaktion enligt god redovisningssed är bokförd eller borde ha varit bokförd. Skyldigheten att betala skatt vid omsättning inträder när en vara har levererats eller tjänsten tillhandahållits.

Riksskatteverket har i en skrivelse till Finansdepartementet hemställt om ändringar i skattetilläggsreglerna. Riksskatteverket föreslår att bestämmelserna anpassas till de särskilda omständigheter som föreligger på

mervärdesskatte- och punktskatteområdet genom att uttagsnivån vid periodiseringsfel sätts ned till 5 %. Också Industriförbundet har i en skrivelse påtalat behovet av ändringar i skattetilläggsreglerna. Industriförbundet föreslår att skattetillägg avseende mervärdesskatt och punktskatt, när den oriktiga uppgiften utgör periodiseringsfel, skall utgå endast i form av kostnadsränta. Industriförbundet föreslår vidare att skattetillägg skall kunna efterges i ett större antal fall.

Skrivelserna remissbehandlas för närvarande. Remisstiden går ut den 14 mars 1997. Frågorna kommer därefter att beredas inom Finansdepartementet. Jag är därför inte beredd att nu ta slutlig ställning till de förslag rörande skattetillägg som Riksskatteverket och Industriförbundet för fram i sina skrivelser. Jag är dock medveten om de problem med det nuvarande regelsystemet som Riksskatteverket och Industriförbundet tar upp i sina skrivelser.

Beträffande reglerna kring skattskyldighet och redovisning av ingående mervärdesskatt har på senare år en mängd frågeställningar uppkommit kring rätt tidpunkt för avdragsrättens respektive redovisningsskyldighetens inträde. Den uppkomna osäkerheten beror på flera faktorer. Regelsystemet för mervärdesskatt har blivit alltmer komplext. Vidare har skattemyndigheternas utökade periodkontroll på mervärdesskatteområdet fokuserat frågor om bl.a. avdragsrättens inträde. Samtidigt utgör den i mervärdesskattelagen gjorda hänvisningen till begreppet god redovisningssed ett ytterligare tolkningsmoment. Det finns därför i och för sig behov av att bestämmelserna ses över. Riksskatteverket har i oktober 1996 tillsatt en arbetsgrupp med uppgift bl.a. att belysa i vilken utsträckning det behövs särskilda rekommendationer eller skatteregler. Slutrapport skall lämnas senast den 31 december 1997. Dessutom är frågan om avdragsrätt för ingående mervärdesskatt för närvarande föremål för prövning i Regeringsrätten. Jag är därför inte beredd att i detta läge ta ställning i denna fråga.

Anf. 64 CARL FREDRIK GRAF (m):

Fru talman! Den debatt vi för nu behandlar ett kanske något mer specialiserat ärende än den förra om tjänstesektorn. Icke desto mindre väljer statsrådet att också i det här fallet hänvisa till ett par utredningar innan han vill ta ställning.

Frågan om skattetillägg har blivit ett stort problem. Ett skäl är att antalet tillfällen då man skall lämna in sina momsdeklarationer – det är närmast den biten jag kommer att diskutera av skattetilläggsfrågan – har ökat till tolv per år. Det är klart att risken då är större för att det blir fel vid olika tillfällen. Problemet med skattetillägget är att det många gånger kan stå i fullständigt orimlig proportion till den förseelse som har ägt rum.

Vidare är ett annat problem reglerna kring skattskyldigheten och redovisningen. Det finns exempel där Riksskatteverket och Bokföringsnämnden har tolkat reglerna olika när det gäller hur en affärshändelse skall bokföras. Då är min fråga till statsrådet: Vilket råd ger statsrådet till en företagare? Hur skall han kunna få ett korrekt besked när det gäller skattskyldighet och redovisningsskyldighet, och är det framför allt rimligt att i ett sådant läge ha ett system med skattetillägg?

Prot. 1996/97:66

14 februari

svar på

interpellationer

Vi moderater har krävt här i riksdagen att skattetilläggen vid periodiseringsfel skall avskaffas. Med den tidsplan som statsrådet nu målar upp innebär det att någon lagstiftningsförändring med en normal procedur uppenbarligen inte kan komma att inträda förrän sannolikt någon gång år 1999, eller möjligen halvårsskiftet 1998, men det brukar man inte göra i sådana här sammanhang, utan man går efter helår. Det bekymrar mig i hög grad. Jag skulle gärna vilja ha svar på när det kan ske.

En annan principiell fråga med anknytning till detta är: Är det rimligt att en tjänsteman på skattemyndigheten skall kunna besluta om ett skattetillägg som är högre än det högsta bötesbelopp som en domstol kan fastställa för en person efter en fullföljd rättegång? Det kan faktiskt bli fallet i detta sammanhang. Jag vill ha ett besked från skatteministern om han tycker att detta är rimligt.

Min sista följdfråga är: Tycker skatteministern verkligen att skattetilläggsförfarandet – nu talar jag inte enbart om momsen, utan rent allmänt – gör att vi har ett rimligt balansförhållande mellan den enskilde skattebetalaren, företagaren eller privatpersonen, vilket det nu är, och myndigheternas ställning? Eller är det möjligen så att förfarandet med skattetillägg har gått dithän att det helt bör omprövas och ersättas av andra regler?

Anf. 65 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! För att skattesystemet skall kunna fungera bra och tillfredsställande är det en nödvändig förutsättning att uppgiftsskyldigheten fullgörs på ett riktigt sätt. Skattemyndigheterna är beroende av att det finns effektiva sanktioner mot dem som lämnar oriktiga uppgifter i deklarationer, kontrolluppgifter och liknande. Därför är skattetilläggsinstrumentet ett viktigt instrument. Det menar jag.

Jag hade inte satt i gång ett arbete i departementet om jag inte trodde att det fanns skäl att se över reglerna, och det tror jag att det finns.

Jag möter en mängd småföretagare och diskuterar bl.a. den här typen av frågor. Det finns anledning att se över om skattetilläggsreglerna är väl avvägda i dag. De kan ibland kanske ge ohemula effekter. Men jag vill se igenom detta ordentligt, och jag kommer att komma med förslag till eventuella förändringar.

Anf. 66 CARL FREDRIK GRAF (m):

Fru talman! Uppenbarligen är det också i den här frågan Moderaterna som driver statsrådet framför sig för att få honom att flytta fram positionerna. Därför är det bra att det finns en aktiv opposition i parlamentet.

Jag fick emellertid inget riktigt svar på en av mina principiella frågor. Är det rimligt att en tjänsteman på skattemyndigheten skall kunna besluta om ett skattetillägg som leder till ett i kronor och ören högre belopp än det högsta belopp i form av böter som är möjligt att fastställa i svensk domstol? Det tycker jag är en relevant fråga att få svar på.

Kan statsrådet säga någonting mer till de oroliga människor, framför allt företagare, ute i landet som undrar hur det skall gå med tidtabellen för förändringarna? Vi fick, fru talman, en antydning om att det finns en öppenhet till att ändra detta. Med hänsyn till de utredningstider som statsrådet lämnade i sitt första svar tror jag det kan vara intressant att få tidtabellen för beslutsordningen belyst.

Jag har en tredje följdfråga som jag också ställde tidigare, men som statsrådet inte nämnde eller berörde. Hur skall en företagare agera när reglerna för skattskyldigheten och redovisningsskyldigheten bedöms som så oklara att t.o.m. myndigheter av Riksskatteverkets karaktär inte har samma uppfattning som Bokföringsnämnden? Hamnar då en faktura på fel sida om ett brytdatum slår reglerna om skattetillägg obönhörligen till.

Anf. 67 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Det pågår ett arbete i departmentet med att se över reglerna. Jag kanske gör Carl Fredrik Graf litet besviken när jag försäkrar att det inte är han som har drivit fram det arbetet, utan det är kontakterna med de myndigheter som hanterar detta och även kontakter med de företag som lever i den verkligheten. Arbetet kommer att bedrivas så skyndsamt som möjligt för att göra analyser och komma fram till konkreta förslag på vad som kan förändras.

Anf. 68 CARL FREDRIK GRAF (m):

Fru talman! Min blygsamhet förbjuder mig att ta åt mig äran av att driva på statsrådet. Jag konstaterar emellertid att Moderata samlingspartiet som parti har lagt fram förslag i kammaren som jag hoppas att statsrådet – möjligen i lönnedom – tar del av. Men jag bryr mig inte om varifrån han får idéerna – bara det går åt rätt håll. Det är det viktiga.

Fru talman! Det är tydligen ingen idé att jag upprepar mina principiella frågor på den här punkten. De som läser kammarens protokoll får notera att statsrådet inte hade några svar på de frågorna.

Överläggningen var härmed avslutad.

15 § Svar på interpellation 1996/97:145 om sänkt fastighetsskatt

Anf. 69 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Jan-Olof Franzén har frågat mig om jag tänker föreslå sänkt fastighetsskatt på bostäder med verkan från den 1 januari 1997.

Jag vill till en början påminna Jan-Olof Franzén om att det under hösten 1996 genomförts vissa åtgärder med betydelse för fastighetsskatten 1997. Det har dels införts en möjlighet till skattereduktion för fastighets- skatt, dels ett tak när det gäller omräkningstalen för år 1997.

I övrigt kan nämnas att det i Regeringskansliet just nu förbereds direktiv till en särskild utredare med uppgift att se över reglerna för fastighetstaxering. Utredningen kommer bl.a. att få i uppgift att undersöka om de nuvarande reglerna om fastighetstaxering leder fram till att taxeringsvärdena för enskilda fastigheter återspeglar marknadsvärdena. I utredningens uppdrag kommer också att ingå en översyn och en utvärdering av reglerna för omräkning. I avvaktan på utredningens resultat har regeringen för avsikt att redan under våren 1997 lämna ett förslag till riksdagen om ett tak när det gäller omräkningstalen för 1998.

Samtidigt pågår inom Finansdepartementet en i första hand teknisk översyn av reglerna för fastighetsskatten. I det arbetet ingår bl.a. att undersöka olika modeller för underlaget för fastighetsskatt. Mot bakgrund

av vad jag nu redovisat kan jag konstatera att det för närvarande inte är aktuellt med åtgärder på fastighetsskatteområdet av det slag som Jan-Olof Franzén efterlyser.

Anf. 70 JAN-OLOF FRANZÉN (m):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret, men jag är inte nöjd. Statsrådet vet att denna fråga berör många människor i vårt land, inte minst nu när ytterligare pålagor har kommit på boendet, t.ex. elskattehöjningarna. De lindringar som statsrådet talar om i sitt svar gällde omräkningstalen och skattereduktionen. Skattereduktionen har hos villaägarna uppfattats som ett slag i luften med fördröjning. Som jag ser det är det glädjande att konstatera att man nu har fått upp ögonen och ser effekterna av de höga fastighetsskatterna som regeringen genomdrev med Centerpartiets hjälp. Men det är beklagligt att insatserna för att lindra fastighets-skatterna är på tok för små.

I svaret från statsrådet tog jag fasta på den tekniska översynen av reglerna för fastighetsskatten. Kan man förutsätta att markvärdet inte i framtiden ligger till grund för fastighetsskatten? Detta skulle i så fall ge en jämnare fastighetsskatt över hela vårt land.

Den sista meningen i statsrådets svar är för mig en besvikelse. Han säger att det för närvarande inte är aktuellt med åtgärder på fastighets-skatteområdet. Är detta budskapet till de människor som varje torsdag demonstrerar på Mynttorget mot de höga fastighetsskatterna?

Fru talman! Jag skall återge något ur en skrivning från Småhusägare mot boendeskatt:

År 1945 byggde en kvinna och hennes man ett hus vid Vårgårdssjön utanför Saltsjöbaden. Läget var knappast eftertraktat. Det fanns exempelvis ingen allmän väg dit, och allt byggmaterial fick kärras sista biten till byggplatsen. Huset blev varken flott eller stort, men det räckte för familjens behov. I dag är kvinnan 80 år och änka sedan 20 år. Huset är i miserabelt skick – mycket dåligt – eftersom hon inte har haft råd med något underhåll. Likafullt har det nu blivit upptaxerat till 1,8 miljoner kronor i taxeringsvärde och förmögenhetsskatten uppgår till nästan 44 000 kr per år. Av hennes pension på netto 83 000 kr finns ingenting kvar att leva på sedan hon betalat värme, el, vatten, renhållning och försäkring. Att hon vill bo kvar beror bl.a. på att hennes dotter bor i närheten och kan hjälpa henne.

Är detta det Valfärdssverige som statsrådet vill se? Eller kommer regeringen att etappvis avtrappa fastighetsskatten och slopa förmögenhets-skatten såsom vi moderater i olika motioner och vid olika tillfällen har föreslagit?

Anf. 71 PER ROSENGREN (v):

Fru talman! Skatteministern! Med risk för att återigen bli anklagad för att representera ett skattesänkarparti tänker jag ge mig in i debatten. Det är inte första gången fastighetsskatten debatteras av oss, och vid tidigare tillfällen har jag blivit anklagad just för detta. Skatteministern är väl relativt ensam om att anse att Vänsterpartiet är ett skattesänkarparti.

Anledningen till att jag går in i debatten är att jag vill få vissa frågetecken uträdat utifrån en artikel i Dagens Industri häromdagen, den 11

februari, och utifrån det svar som skatteministern har gett. Det är med viss förvåning, men en positiv sådan, som jag noterar att man inte bara skall utreda enligt de direktiv som kommit från skatteutskottet utan att man är beredd att gå ett steg längre och internt inom Finansdepartementet tydligen är beredd att utvärdera alternativ även till marknadsvärdet. Det är just detta som har diskuterats i debatten ganska länge – att man får en genomlysning av hela situationen och frågar sig om marknadsvärdet är det rätta sättet att beräkna skatten på fastigheter.

Vi har ju sett att det får många negativa effekter, framför allt för fastboende i skärgården. De förändringar som gjordes har inte på något sätt hjälpt de människor som kanske blir tvingade att lämna sina fastigheter på grund av de höga skatterna. Jan-Olof Franzén har redogjort för ett exempel, och det finns tyvärr ett flertal exempel. När man tittar på det totala antalet fastighetsägare är det en marginell företeelse, men även marginella företeelser kan ju bli stora problem för de enskilda.

Min fråga till skatteministern blir då: Är skatteministern verkligen beredd att utreda möjligheterna att införa t.ex. Californiamodellen, möjligheterna att diskutera ytor och även möjligheterna att diskutera ett gemensamt markvärde?

Vi har i tidigare diskussioner förordat Californiamodellen. Det är litet märkligt att vi har fastnat för samma modell som Skattebetalarnas förening, men när kampen förs gäller det att hitta bundsförvanter som har förslag som trots allt verkar rimliga och som innebär att vi kan få bort en del av dessa mycket negativa effekter för enskilda hushåll.

Min fråga är alltså: Stämmer uppgifterna om att ni är beredda att gå två tre steg längre än vad skatteutskottet gick? Är ni beredda att också diskutera marknadsvärdet som grund för fastighetstaxeringen?

Anf. 72 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Jan-Olof Franzén tillhör de moderater som gärna vill prata om skattesänkningarna. Samtidigt representerar Jan-Olof Franzén det parti som aktivt bidrog till – jag tror att Jan-Olof Franzén själv satt i riksdagen – att försätta landet i ett statsfinansiellt moras utan like. Vad ledde det till, Franzén? Det ledde till dramatiskt höjda räntor som drev människor från hus och hem. Den politiken är Franzén inte beredd att diskutera. Han kommer i stället som vanligt med olika typer av skattesänkingsförslag.

Men om man tillhör ett parti som orkar och vågar ta ansvar för den statsfinansiella utvecklingen, därför att man inser att låga räntor och statsfinansiell kontroll är en förutsättning för att över huvud taget klara av att sänka arbetslösheten och trygga välfärden, måste man också orka fatta de svåra besluten. Vi har fattat en mängd beslut här i kammaren om nedskärningar av offentliga utgifter och skattehöjningar. Många av dem har varit oerhört tunga att fatta, men det har varit helt nödvändigt för att röja upp i det kaos som Franzén och hans partikamrater lämnat efter sig.

Man kan fråga sig om vi skulle ha höjt skatter i samma utsträckning om vi inte hade haft ett upplåningsbehov på 200 miljarder när vi kom till makten. Nej, då hade behovet inte funnits. Men alternativet, att inte göra någonting åt 200 miljarder i upplåningsbehov, vore förskräckande. Då skulle vi i dag vara mitt uppe i en process där vi i panik avvecklar hela

välfärdssamhället. Räntorna har gått ned med mer än 4 % tack vare den politiken.

För en barnfamilj som har ett lån på en halv miljon innebär det 1 500 kr mindre netto per månad i utgifter. Det har varit oerhört betydelsefullt. Det hade inte kommit om vi inte hade orkat fatta de beslut som vi har fattat.

Franzén säger nu att Moderaterna vill slopa förmögenhetsskatten och på sikt också avskaffa fastighetsskatten. Ni hade ju beslut om slopad förmögenhetsskatt också under den förra mandatperioden. Det är en fördelningspolitisk åtgärd som naturligtvis är alldeles sned. Det förvånar mig inte att Franzén tycker så, men att även Per Rosengren har varit inne på att minska förmögenhetsskatten är ju mer förvånande.

Moderaterna vill avskaffa fastighetsskatten, och det är klart att det går att räkna upp ett antal skattesänkningar och avskaffandet av ett antal skatter om man inte är beredd att möta de medborgare som blir av med jobben, t.ex. i kommunerna. Det skulle bli 30 000–40 000 anställda som skulle få gå på grund av besparingar i kommunerna. Det är en konsekvens av de skattesänkingsförslag som ni har i budgeten.

Per Rosengren värjer sig för att vara ett skattesänkarparti. Det är inte den traditionella bilden av Vänsterpartiet. Men det finns något i Vänsterpartiet som är tråkigt och som inte fanns i inledningen av mandatperioden. Jag tror att man även till Per Rosengrens smärta har varit tvungen att lämna den realistiska bilden och blivit alltmer populistisk i riksdagen. Det är detta som gör att ni ibland även tenderar att bli ett skattesänkarparti och att ni ibland hamnar på samma sida som Skattebetalarnas förening i den här diskussionen. Ni är ängsliga och försöker alltid att hitta en position som ger kortsiktiga populära vinster, men det kommer inte att hålla i längden för Vänsterpartiet. Per Rosengren tillhör ju ändå den del av partiet som brukar försöka hålla någorlunda balans i politiken.

Jag har redovisat vilket arbete som pågår, nämligen en översyn av taxeringsproceduren för att finna ett system som bättre fångar marknadsvärdet. Det finns tecken på att det finns problem där i dag. Samtidigt gör vi en teknisk översyn av fastighetsskattemodeller. Det finns många modeller som förekommer i debatten i dag, men man har inte riktigt rätt ut vad de konkret innebär.

Anf. 73 JAN-OLOF FRANZÉN (m):

Fru talman! Vi kanske inte skall diskutera det som har varit, men det är beklagligt att statsrådet Östros minne är så kort. Hur var det egentligen när den borgerliga regeringen tillträdde och övertog makten? Jo, då fanns det bankkris, budgetkris och statskris som vi fick överta efter den socialdemokratiska regeringen. Det är lätt att glömma det som har varit, och jag hoppas att vi skall glömma både det och hur det var när ni fick ta över. En sak är säker, och det är att när vi lämnade över till er skapades det 1 000 arbetstillfällen om dagen i vissa lägen. Men hur är det nu? Arbetslösheten ökar varje dag, men det var inte det vi skulle diskutera.

Räntorna har stor betydelse för boendeskatten. Den familj som jag relaterade till, Östros, övertog en fastighet 1945. Deras högsta önskan var att bli skuldfria. De arbetade hela sitt liv för att med skattade pengar betala bort sina räntor och se till att de blev skuldfria. Vad har de för nytta av saneringen i dag? Jag tycker naturligtvis att det är vällovligt att

räntan har gått ned, men vad har de för glädje av detta? De arbetade och slet varje dag för att göra sig skuldfria. Vad har de människor som band sina lån för glädje av räntesänkningen? Jag tillhör dem. Jag ser med glädje att räntorna har gått ned. Men jag betalar samma pris i dag vid varje inbetalning på mina lån. Vi skall vara försiktiga, men det är glädjande för landet att det har vänt och går i rätt riktning. Jag tycker att det är mycket bra.

Är det verkligen mänskligt, statsrådet, att ta ut förmögenhetsskatt på boendet av en människa? Skulle inte statsrådet och jag kunna komma överens om att vi inte skall lägga förmögenhetsskatt på boendet? Dessa arma stackars människor drabbas på ett orimligt sätt av höga boendekostnader plus förmögenhetsskatten. Jag tycker att det är att gå alldeles för långt. Därför anser jag att statsrådet borde ta till kraftåtgärder för att hämma förmögenhetsskatten på boendet.

Jag har lyssnat på statsrådet vid olika tillfällen här kammaren. Statsrådet brukar ju i andra sammanhang tala om att vi skall ha skatt efter bärkraft. Är det skatt efter bärkraft när man tar ut så enorma summor av t.ex. en gammal änka? Jag tycker inte det. Jag vill gärna ha ett svar av Thomas Östros.

Anf. 74 PER ROSENGREN (v):

Fru talman! Det är med glädje jag konstaterar att skatteministern är beredd att även titta över marknadsvärdet för att se om det skall ligga till grund för fastighetsskatten. Litet förfärad blir jag naturligtvis när Centern och Socialdemokraterna, som båda framhårdar i den förda politiken när det gäller fastighetsskatten, inte bjuder in några andra att också vara med och kanske utforma direktiv.

För vad är det egentligen som har hänt sedan i höstas när man sade nej till att titta på andra modeller, på Californiamodellen, ytmodellen osv.? Vad har hänt sedan dess? Handlar det bara om opinionen? Det var också så att jag blev anklagad för att vara populist – kanske inte jag men mitt parti.

Men vi var ju med och såg till att det blev möjligt att förstärka svensk ekonomi på det sätt som också skedde. Utan vår medverkan hade Thomas Östros och Socialdemokraterna inte kunnat förstärka statens ekonomi genom de skattehöjningar som har gjorts. Det hade aldrig gått tillsammans med Centern.

Att vi sedan inte var med längre under våren berodde på att man började trixa med sjukersättningsnivåer och a-kassa och på att man började diskutera att sänka matmomsen, vilket skulle finansieras genom sänkta nivåer och sänkta barnbidrag. Dessutom var det inte så att vi automatiskt drog oss ur, utan vi blev väl mer eller mindre utskuffade i det sammanhanget.

Så till förmögenhetsskatten. Vi anser att man kanske bara skall ta upp 75 % av taxeringsvärdet vid förmögenhetstaxeringen. På så sätt kan vi kortsiktigt lösa problemen. Thomas Östros kommer att få se, när vi diskuterar förmögenhetsskattepropositionen som eventuellt kommer under våren, att Vänstern inte hamnar på en lägre förmögenhetsskatt än vad Socialdemokraterna gör. Det kan jag faktiskt lova redan i dag.

Prot. 1996/97:66

14 februari

*svar på
interpellationer*

Anf. 75 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Jan-Olof Franzén säger att det är bra att statens finanser nu börjar saneras efter de katastrofala åren.

Men det har ju sina orsaker. Orsakerna är att vi har orkat fatta de beslut som har varit nödvändiga. Det har varit beslut om skattehöjningar och om besparingar. Vi har varit tvungna att ta till bådadera.

Vänsterpartiet och Rosengren har stött oss när det gäller en del av skattehöjningarna. Men vi har naturligtvis också varit tvungna att skära ned på offentliga utgifter. Underskotten var nämligen så gigantiska att det inte gick att bara höja skatter.

Franzén är beredd att säga att det är bra med budgetsanering, men han är inte beredd att ta konsekvenserna av den budgetsaneringen. Om ni hade velat fortsätta att sänka skatter, vad hade det då inneburit av besparingar från Moderaternas sida? Vad hade det inneburit för låginkomsttagare? Vad hade det inneburit för dem som är beroende av a-kassa eller sjukförsäkring? Hur många anställda hade det funnits kvar i offentlig sektor – i kommunerna, i äldreomsorgen, i skolorna? Det måste man också diskutera.

Det är oerhört lätt att föreslå sänkta skatter om man inte är beredd att ta in vad som händer i den andra ändan. Det är regeringen tvungen att göra, och det gör regeringen. Vi har fattat de här besluten för att nå en budgetbalans, och den kommer vi att nå 1998. Det har gett sänkta räntor. Håller vi fast vid det och för en ansvarsfull politik, kommer räntorna att vara låga även i fortsättningen. Då kommer också Jan-Olof Franzén, när han lägger om sina lån, att få sänkta räntor, och då kommer han att märka vad det betyder för boendekostnaden.

Det är oerhört viktigt för landet med låga räntor. Har vi inte låga räntor får vi inga investeringar och ingen konsumtion, och då permanentas arbetslösheten.

Rosengren diskuterar ett antal modeller, kanske just på grund av att de modeller som nu nämns i debatten så ofta används som exempel på hur man skulle kunna lösa ett problem. Det är Californiamodellen och ytmodellen som Rosengren tar upp.

Jag vill att vi skall gå igenom dem ordentligt för att visa – det jag är tämligen säker på – vilka konstiga konsekvenser det kan få fördelningspolitiskt och regionalt.

Ta Californiamodellen. Vi tänker oss en liten kommun någonstans, som drabbas av svår arbetslöshet och sänkta fastighetspriser. I den kommunen kommer medborgarna att få betala fastighetsskatt på värden som inte längre finns, eftersom de har sjunkit. I en kommun som däremot har en väldig skjuts i ekonomin och som har stigande fastighetspriser kommer man att betala skatt på fastighetsvärden som är mycket lägre än vad de är i verkligheten. Det blir Skinnskatteberg, Pajala eller Östersund som får betala högre skatt och Stockholmsområdet som får betala lägre skatt. Det här måste vi naturligtvis titta på ordentligt för att reda ut det i debatten.

Ytmodellen får naturligtvis ännu mer dramatiska konsekvenser om vi skall få samma skatteintäkter som vi har i dag. Fastighetsskatten är ju en viktig del av finansieringen av välfärdssamhället i dag. Skall vi betala skatt efter antalet kvadratmeter på bostaden kommer det att bli dramatiskt höjda skatter i områden med låga priser och ordentligt sänkta skatter i

områden med höga priser, och det kan naturligtvis ge fördelningspolitiska konsekvenser som inte är bra.

Det viktiga är den översyn som kommer att ske av proceduren när det gäller taxeringsvärdet. Det skall vara en procedur som inger förtroende. Människor skall känna att värdena verkar bli rimliga. Utredningen skall också överväga om man kan förstärka det lokala inflytandet, ett förtroendemannainflytande, för att få en bättre trovärdighet i den processen.

Anf. 76 JAN-OLOF FRANZÉN (m):

Fru talman! Jag är tacksam för de sista orden från statsrådet Thomas Östros, om att det skall bli en översyn och om att man skall se till att det blir en bättre fördelning och en normalare skatt för människor. Den uppfattningen delar jag helt och hållet.

Vad genomförda besparingar och höjda skatter anbelangar, är det klart, statsrådet, att det är konsekvenser som ni har fått ta. De konsekvenserna skulle jag också ha varit beredd att ta, men kanske inte riktigt på samma sätt. Man borde också ha sett till att just i de sammanhang där dessa besparingar görs även få fart på det svenska näringslivet.

Jag kommer från Kronobergs län. Där är vi vana att själva kunna ta litet tag. Men vi vill ju inte drabbas av skatter på ett sådant sätt att vi hämmas. Vi vill se till att vi själva kan göra något. Det tror jag också är statsrådets uppfattning. Jag har inte suttit i riksdagen så länge. Jag är van vid att arbeta och att som småföretagare se en utveckling. Jag vet vad det vill säga. Det är inte roligt när kvällen kommer, när månaden är slut, och jag vet att jag inte har så mycket kvar efter det att mina skatter är inbetalda. Jag måste ju också på något sätt stimuleras och få inspiration så att jag dagen efter också kan göra ett gott arbete, inte bara för staten utan även för samhället och kommunen i dess helhet.

Jag är mycket glad över att statsrådet ändå vill göra en översyn och se till att de största problemen rättas till. För människornas skull i vårt land och för min egen skull tackar jag statsrådet för det.

Anf. 77 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Jan-Olof Franzén säger att även han skulle ha ställt upp på budgetsanering, men inte på samma sätt. Ett exempel är faktiskt fastighetsskatten. Alternativet från moderaterna och ett antal andra partier här i riksdagen har varit att snabbare ta bort räntesubventionerna. Det hade drabbat t.ex. nya bostadsrättsföreningar i fastigheter byggda under senare år oerhört hårt. Vi hade haft ett antal nya konkurser, och ett antal människor hade hamnat i en mycket svår situation.

Det visar ganska tydligt att det är oerhört svårt att göra något åt ett besvärligt statsfinansiellt läge utan att människor får tunga bördor att bära.

Trots det här svåra statsfinansiella läget har vi i år ändå fått utrymme för att lindra problemen för dem som har fått de högsta höjningarna med det förslag som gäller från den 1 januari. Vi har dessutom fastlagt ett tak för uppskrivningarna av det rullande fastighetstaxeringssystemet, och regeringen överväger nu att också fastlägga ett tak inför nästa år.

Det är klart att handlingsutrymmet för att begränsa och sänka skatter är litet innan vi når balans och överskott. Men när vi når dit ökar också

Prot. 1996/97:66
14 februari

*svar på
interpellationer*

utrymmet för att sänka skatter. Det här landet har lärt sig att ganska brutalt sänka skatter utan att finansiera det. Det får mycket svåra konsekvenser för de människor som blir arbetslösa och därmed förlorar sin ställning ekonomiskt och socialt.

Regeringen kommer att tillsätta en utredning för att se över taxeringsproceduren. Det handlar om att bättre fånga det marknadsvärde som fastigheterna har. Samtidigt ser vi över de modeller som ofta diskuteras i debatten för att konkret kunna visa på konsekvenserna av att anamma de typerna av modeller.

Överläggningen var härmed avslutad.

16 § Svar på interpellation 1996/97:158 om förutsättningarna för företagare

Anf. 78 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Carl Erik Hedlund har frågat mig vilka åtgärder regeringen planerar och inom vilka områden regeringen planerar att förbättra förutsättningarna för företagarna.

Låt mig för det första få framhålla att det är av grundläggande betydelse för företagarna att vi har en stabil ekonomi och sunda statsfinanser här i landet. Detta är läxan vi fått lära av de borgerliga regeringsåren. En rad ofinansierade skattesänkningar gav upphov till ett skenande budgetunderskott och en accelererande ökning av statsskulden. Därmed drevs räntorna upp, och företagarna fick allt svårare att låna kapital till sin verksamhet. Inte heller innebar t.ex. skattefriheten för aktieutdelningar några realekonomiskt positiva effekter.

En sanering av statsfinanserna och en återgång till grundprinciperna för 1990 års skattereform blev nödvändig. Ett skenande budgetunderskott och en galopperande ökning av statsskulden vill vi inte uppleva en gång till. Stabilitet i de offentliga finanserna är en grundförutsättning för ekonomisk tillväxt. Sedan vi socialdemokrater återfick regeringsansvaret i oktober 1994 har den tioåriga obligationsräntan fallit från 10,98 % till 6,68 %. Det är en sänkning med 4,3 procentenheter. Räntedifferensen mot Tyskland för motsvarande lån har under samma tid minskat med 2,21 procentenheter.

Låt mig för det andra få framhålla att den svenska företagsbeskattningen i grunden är bra och internationellt sett konkurrenskraftig. Detta har uppmärksammats positivt även i utlandet. Företagsbeskattningen kan nu åter sägas vila på principerna från 1990 års skattereform – neutralitet och likformighet. Den i höstas genomförda lättningen i ägarbeskattningen för små och medelstora företag bidrog till att ytterligare förbättra systemet. Jag är övertygad om att den reformen kommer att underlätta de små och medelstora företagens möjligheter att anskaffa riskkapital.

Jag vill också nämna nedsättningen av socialavgifterna fr.o.m. den 1 januari 1997. Avgiftssänkningen har utformats så att den främst kommer småföretagen till godo. En annan väsentlig åtgärd som vi genomförde i höstas var att underlätta generationsskiften för egenföretagare.

Det finns inget utrymme för ofinansierade skattesänkningar. Arbetet är nu huvudsakligen inriktat på att åstadkomma förenklingar. I tisdags avlämnade regeringen en lagrådsremiss om ett nytt system för skattebetalningar. Där föreslås att alla uppgifter som en skattskyldig är skyldig att lämna skall redovisas på en enda handling en gång i månaden. Det innebär betydande förenklingar jämfört med nuvarande ordning.

Under hösten tillsatte regeringen en särskild utredare med uppgift att utvärdera och förenkla skattereglerna för enskilda näringsidkare och delägare i handelsbolag. Utredaren skall överväga införandet av ett förenklat deklarations- och redovisningsförfarande för de allra minsta företagen. Utredaren skall vidare undersöka möjligheterna till förenklingar i det befintliga skattesystemet, detta utan att ge avkall på den grundläggande principen om neutralitet i beskattningen av olika företagsformer. Ett delbetänkande kommer redan i höst.

Anf. 79 CARL ERIK HEDLUND (m):

Fru talman! Tack så mycket, statsrådet Östros, för det svaret! Det är klart att jag är besviken över att det inte innehöll någonting nytt – det hade jag trott att det skulle göra. Jag hade dels läst regeringsförklaringen, som jag citerade i min interpellation, dels lyssnat på statsministern här i kammaren den 22 januari. Till detta kommer att statsrådet har skrivit en artikel där han angivit att det är företagarna, främst de små, som skall se till att tillväxten skall öka. Åtminstone var det så som jag och många med mig tolkade vad som stod i den.

Tillväxt är ju också vad Sverige behöver. Vi har halkat efter betänkligt i jämförelse med de flesta andra länder. Nils Lundgren skrev i Dagens Nyheter vid jultiden att Sverige måste ha en årlig tillväxt om 8,1 % för att på fem år komma i kapp Schweiz i listan över industriländer med en hög BNP per capita. Det hör ju till bilden att Sverige och Schweiz för ungefär 25 år sedan var på samma nivå.

För att komma i kapp Danmark, som också ligger före vårt land i den här ligan, skulle det krävas en årlig tillväxt om 5,7 %. Även det ter sig i dag i allra högsta grad orealistiskt, eftersom de prognoser som finns för tillväxten varierar mellan 1,2 och 2,7 %.

De utländska ekonomer som i år svarade för SNS-rapporten har på motsvarande sätt angivit att vi måste gå in för en ny ekonomisk linje.

Vilka är det då som skall åstadkomma den här tillväxten? Det är vi alla överens om. Jag vill påstå att alla ledamöter i kammaren och i regeringen talar om att det är företagen, företagarna och de små företagarna som skall svara för den.

Jag har i min interpellation frågat statsrådet vilka åtgärder regeringen planerar och inom vilka områden regeringen planerar att förbättra förutsättningarna för företagarna. Statsrådet berör inte med ett ord företagarna i sitt svar utan talar om företagsbeskattningen, men det finns människor av kött och blod bakom den juridiska personen företaget. De kallas företagare och ägare, och det är de som fattar beslut som är avgörande för företagets inriktning, finansiering och investeringar.

Jag måste därför upprepa min fråga: Vilka åtgärder planerar regeringen och inom vilka områden planerar regeringen att förbättra förutsättningarna för företagarna?

Dessutom är det väl magstarkt att påstå att den svenska företagsbeskattningen i grunden är bra och internationellt konkurrenskraftig. Om det var så väl, skulle vi ju här få se nyetableringar från utlandet i stor skala, men det får vi inte. I stället kan vi se hur utlandet köper upp redan etablerade företag. Det kan man göra där, eftersom man inte drabbas av dubbelbeskattning av aktievinster, som svenska ägare gör.

Av de 52 skattepropositioner berörande företagare och företagsamhet som den socialdemokratiska regeringen har genomdrivit i riksdagen är det bara åtta som kan betecknas som positiva för företagsamheten. Av dessa är sex hänförliga till kategorin återställare av återställare, som t.ex. lindringen i dubbelbeskattningen för mindre företag efter det att dubbelbeskattningen återinförts.

Det är ingen imponerande lista för regeringen, som muntligen och skriftligen framhåller att den vill stödja företagarna, speciellt de små företagarna. Det är regeringens uppgift att se till att villkoren för företagare blir bättre. Sverige har en mycket hög beskattning av ägarkapital, en dubbelbeskattning som uppgår till i runt tal 50 %. Genom återinförandet av dubbelbeskattningen sänktes avkastningen på satsat riskkapital, och för att företagen skall kunna hävda sig i konkurrensen om kapitalet höjs givetvis avkastningskravet på dem. Det innebär i förlängningen utslagning i onödan av företag på grund av överdrivna vinstkrav.

Jag vill därför fråga statsrådet om han kan förklara för mig varför ett riskfritt sparande i statens obligationer skall beskattas med 30 % medan riskkapital i aktier skall beskattas med 50 %.

Anf. 80 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Carl Erik Hedlund talar om företagsklimat. Vad är det som avgör ett gott företagsklimat? Först och främst är det av oerhört stor betydelse att vi har stabilitet i de offentliga finanserna, att staten inte med sitt agerande bidrar till kaos, osäkerhet och höga räntor. Det är inte bara så att räntorna stiger, utan det är även ett faktum att vi hade stora underskott 1991, 1992, 1993, 1994 och 1995. Det gör att osäkerheten bland hushållen ökar och efterfrågan minskar. En stat som har stora underskott kommer att bli tvungen att fatta en rad beslut för att ta bort dessa underskott. Det inser hushållen, och därför håller man på sina pengar, om man har pengar över när månaden är slut. Detta minskar deras efterfrågan gentemot företagsamheten.

Det första grundläggande villkoret är alltså stabilitet i statsfinanserna. Då återkommer förtroendet hos människorna, då vågar man återigen konsumera och investera och då får företagen avsättning för sina produkter. Att avskaffa dubbelbeskattningen, som Carl Erik Hedlund nämner, under en period när vi har gigantiska underskott skulle spåda på underskotten. Det ger ingen effekt på investeringarna och på företagsamheten. Vilken företagare vågar starta företag när staten inte håller ordning på sina finanser och räntorna stiger varje dag?

Detta är alltså det första och grundläggande villkoret. Vi har efter saneringsarbetet fått ett ökat utrymme för att bedriva en offensiv företagar- och näringslivspolitik. Låt mig ge ett exempel.

Ni avskaffade dubbelskattningen, som ni säger, dvs. ni satte aktieutdelningsskatten till noll, så att alla aktieägare slapp betala skatt på sin aktieutdelning. Det ger ingen effekt för företag som är anslutna till börserna

och därmed också till en internationell kapitalmarknad. Det är den vanliga analysen, den som alla som förstår sig på hur en internationell kapitalmarknad fungerar gör. Vad gäller ett stort företag som är anslutet till svensk börs är det den internationella kapitalmarknaden som bestämmer kostnaden för investeringar.

När ni tar bort aktieutdelningsskatten även för de företagen innebär det en subvention till aktieägandet. Det är riktigt. Men det sänker inte investeringskostnaderna, ger inga mer investeringar och ger ingen mer sysselsättning. I ett trängt läge är ni ändå beredda att satsa ett antal miljarder på att ta undan skatt för ett antal aktieägare.

Det vi gör är i stället att rikta stimulansen mot de små och medelstora företag som inte befinner sig på börsen, som inte har tillgång till den internationella riskkapitalmarknaden, som kan ha problem att locka till sig riskkapital. Där sänker vi aktieutdelningsskatten, därför att där får det effekt på investeringskostnaden. Vi kommer tack vare det att se ökade investeringar och ökad sysselsättning bland små och medelstora företag.

Vi är inte beredda att använda knappa resurser till att sprida ut allmänt och hoppas att någonting träffar rätt, utan det handlar om att noggrant överväga vad vi skall göra, därför att resurserna är knappa.

Vi har också haft möjlighet att sänka socialavgifterna. Det har också varit en riktad satsning, som ger störst effekt för de små företagen.

Arbetet med förenklingar är också mycket viktigt, dvs. att förenkla vardagen för de minsta företagen, särskilt när vi går in i en arbetsmarknad där det kommer att bli allt vanligare att man ägnar en period av sitt liv åt att vara egenföretagare.

Företagandet är oerhört viktigt för Sverige. De stora företagen har traditionellt sett haft väldigt goda villkor i Sverige. De har också växt till sig till multinationella koncerner i Sverige, hand i hand med välfärdssamhället. Det beror bl.a. på att vi har en väldigt konkurrenskraftig bolagsbeskattning. Om vi tittar på skattesatserna ser vi att de är bland de lägre i konkurrerande länder på det här området. Vi får också mycket goda betyg när det gäller företagsklimatet i internationella utvärderingar.

När vi nu har ordning på statsfinanserna, räntorna är nere och vi ser att investeringarna ökar är det ännu viktigare att vi har just det goda företagsklimatet i Sverige.

Anf. 81 CARL ERIK HEDLUND (m):

Herr talman! Det är tråkigt att de svenska företagarna inte har insett att företagsklimatet är så bra som statsrådet påstår. Så är det inte. I alla de attitydundersökningar som genomförs kan vi se att företagarna inte tycker att det är ett bra företagarklimat. Det beror på att den socialdemokratiska regeringen inte kan se skillnaden mellan företagare och företag. Ett företag är en juridisk person. Företagare är kött och blod, har känslor och gör sina egna analyser.

Det är intressant att höra statsrådet lägga ut texten om dubbelbeskattningen och bekräfta vad jag säger, nämligen att med dubbelbeskattning av svenskt ägarkapital och ingen dubbelbeskattning för utlänningar kommer det utländska kapitalet att öka sin andel i svenska börsföretag. Det sker också väldigt snabbt. 1994 var den utländska ägarandelen av börsföretag i storleksordningen 26 %. Sista halvåret i fjol, 1996, var andelen uppe i 32 %. Man kan säga att det är bra att vi lever i en internationell

värld, men det är inte bra när ägandet från utlandet ökar. Därigenom kommer det svenska inflytandet och intresset för Sverige som investeringsland att minska.

Jag frågar återigen: Varför har utlandet inte upptäckt att det är ett så fantastiskt fint företagsklimat här? Det borde i så fall stå ett antal stora företag på kö för att nyinvestera i Sverige, men det gör det inte.

När det gäller ränteutvecklingen har jag lyssnat på interpellationsdebatten i dag. Låt oss se på våren 1994, då realräntan på tioåriga statsobligationer var mellan 6 och 7 %. I dag, med nollinflation, är motsvarande ränta inte 6,8 %, som statsrådet säger, utan 6,34 %, som jag såg på skärmen i dag. Det är alltså något bättre. Det finns en viss skillnad, men den skillnaden i realränta är inte mycket att yvas över.

Eftersom jag har varit företagare tills för två år sedan, när jag kom in i riksdagen, vet jag hur man räknar. Den nominella räntan betyder en del, men det är naturligtvis realräntan som är det viktiga när man gör långa och tunga investeringar.

Allt annat lika, är det naturligtvis bättre med en låg inflation och därmed låga räntor. Det är vi helt överens om. Det är bättre än att ha det upptrissat, men det skall vara litet balans på det.

Det är naturligtvis bra att ha stabila finanser. Men vi har nu hört under två års tid att ni skall ordna det här litet kameralt och fixa finanserna, att ni skall göra det genom att höja skatterna och belasta medborgarna och företagarna, och sedan skall ni komma med någonting. Men det är ju tillväxten, statsrådet, som vi behöver, den tillväxt som bara kan komma till stånd inom den privata sektorn. Det är vi alla överens om. Då måste vi prioritera våra insatser så att vi verkligen ser till att vi får en tillväxt.

Aldrig någonsin under 80- och 90-talet har vi haft så hög arbetslöshet som vi har just i dag, och den ökar. Vi har en regering som har sagt att man skall halvera den öppna arbetslösheten, men den ökar och antalet sysselsatta minskar.

Förutom den fråga jag har ställt tidigare, skulle jag vilja ställa frågan till statsrådet om han tror att man stimulerar företagande och tillväxt genom att höja skatterna, ändra momsredovisningen, utöka sjuklöneperioden m.m. Jag skulle slutligen också vilja fråga statsrådet om det han här har redovisat är allt vad regeringen planerar när det gäller att förbättra företagarnas villkor inom skatteområdet.

Anf. 82 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Det finns en grundläggande skillnad i synsätt mellan mig och Carl Erik Hedlund när det gäller synen på skattepolitik. Carl Erik Hedlund och hans parti har tydligt visat att man är beredd att jämka skatter, kosta vad det vill, öka underskotten och driva upp räntorna. Det vet vi. Den här regeringen, och mitt parti, genomför skattesänkningar när det är finansierat och det finns utrymme för det. När vi går från statsfinansiellt kaos mot alltmer av balans och överskott är det självklart att möjligheterna ökar att ha rörelseutrymme också i skattepolitiken.

Att använda skattepolitik på det sättet att man bara späder på underskotten, orsakar kaos och dessutom till sist höga räntor och utslagning av företag, är ingen bra metod. Det var 50 000 konkurser under den här perioden. Det kommer under perioder när ni sänker skatter och tror att det blir bättre för företag.

Men företag behöver inte bara goda skattevillkor utan också efterfrågan, från hushåll, människor av kött och blod, som vågar köpa deras produkter. Det kommer när människor får tilltro till att staten har fått ordning på sina finanser. Det blir inte ändringar i socialförsäkringssystemen och a-kasssystemen med regelbundenhet bara därför att det verkar som att man har fått ordning på statsfinanserna. Då vågar de konsumera, och då vågar de investera. Det är viktigt.

Utlandet visar ett förtroende för svensk ekonomi genom att investera väldigt kraftigt i uppköp av svenska aktier. Det är självfallet tecken på att det finns ett grundläggande förtroende för att man här kan bedriva företagsamhet, att företagen här kan göra goda vinster. Så är det ju.

När vi tittar på t.ex. amerikanska handelskammarens undersökning av ett stort antal europeiska stater, där man på en mängd olika sätt jämför företagsklimatet, ser vi att Sverige hamnar väldigt högt upp.

Det är just det som är traditionen i socialdemokratien, att vi hand i hand skall bygga ett välfärdssamhälle men också se till att det är goda villkor för företagsamheten. Traditionellt har storföretagen spelat en oerhört viktig roll i Sverige, och de kommer att spela en mycket viktig roll i framtiden.

Men små och medelstora företag har alltmer hamnat i fokus. Så sker över hela västvärlden. Många länder har byggt regler, förordningar och skatter och annat, kanske mer för att stimulera storföretagsamheten. Det har varit en vanlig tendens i många länder. Men i dag fokuserar vi och ser att småföretagsamheten behöver ändringar för att ha större kapacitet att växa.

Det gör vi genom ägarbeskattningen, lättnad i ägandet för onoterade bolag, små och medelstora företag och tillväxtföretag. Om vi tittar på vilka det är som drar nytta av det ser vi att det är framför allt företag med 10–50 anställda, i expansiva tjänstebranscher. Det är en mycket viktig åtgärd. Det gäller att använda knappa resurser på ett så klokt sätt som möjligt för att få effekt på investeringar och sysselsättning.

Skattekontot förenklar vardagen för den vanlige företagaren, och det gör att företagaren kan använda sina resurser till annat än att hålla på med administration.

Det är vidare socialavgiftssänkningen från den 1 januari, och det kommer fortsatta förenklingar.

Efter hand, när vi får finanspolitiskt utrymme, får vi också utrymme för att ytterligare se över skatter och för att ytterligare förbättra de små och medelstora företagens situation. Men det skall ske med ansvar för landets totala finanser, på ett sådant sätt att vi bevarar välfärdssamhället. Även det är bra för företagare på lång sikt.

Anf. 83 CARL ERIK HEDLUND (m):

Herr talman! En liten upplysning: Antalet konkurser ökade 1996 jämfört med 1995. Antalet nedlagda företag också. Det är inte precis indikatorer på att det råder ett bra företagarklimat.

Den internationella synen på Sverige delas uppenbarligen inte av våra stora svenska koncerner, som jag vet för diskussioner om att flytta ut en stor del av sin verksamhet, såväl huvudkontorsverksamhet som forskning och utveckling. Om det blir så eller inte återstår att se, men det är farligt bara att man diskuterar det.

Orsaken till detta är det allmänna skatteklimatet och företagsklimatet. Det gäller då inte i första hand företagsbeskattningen utan beskattningen av inkomster. Svenska civilingenjörer i Ericsson vill inte arbeta i Sverige, men de vill gärna jobba hos Ericsson, och därför jobbar de utanför Sverige. Detta har Lars Ramqvist sagt. Han är bekymrad över svårigheterna att rekrytera. Det tyder ju inte på något gott klimat.

Att utländska företag köper upp svenska företag på börsen beror ju just på att de inte har dubbelbeskattning. Om det var ett bra företagsklimat här skulle de ju komma hit i stället.

Jag är ordförande i Stockholms Handelskammare och ordförande i Svenska Handelskamarförbundet och har alltså en god kontakt med företagsamheten. Jag är född i en företagarfamilj, de flesta av mina vänner är företagare – jag vet vad jag talar om. Bilden är inte den som statsrådet ger.

Statsrådet är välkommen att träffa mina vänner och att komma till handelskammaren. Vi måste åstadkomma en radikal förändring av beskattningen. Vi måste prioritera och se till att vi får tillväxt. Får vi ned arbetslösheten ökar inkomsterna där, och då får vi också en ökad efterfrågan. Arbetslösheten får vi bara bort genom tillväxt i företagen.

Anf. 84 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Jag träffar gärna Carl Erik Hedlunds vänner. Jag tycker det är en av de viktigaste funktionerna som statsråd att försöka träffa så många av dem som politiken berör som möjligt. Och jag har mycket stort utbyte av att träffa företagare. Man lär sig mycket och man får nya insikter av att regelbundet träffa människor som håller på med företagande. Det gör jag, och jag vill försöka träffa företagare även framgent. Då träffar jag gärna också Carl Erik Hedlunds vänner.

Hedlund tog nu upp något som jag blev ganska beklämd av att se i går – hot om att flytta huvudkontor. Det är inte Hedlund som hotar med det, men Hedlund tog upp det. Hur känner sig Hedlund som aktiv i en handelskammare när representanter för en av Sveriges mest respekterade banker hotar med att huvudkontoret skall flyttas ut? Är det ett sätt att föra samtal mellan politik och näringsliv? Jag blir mycket beklämd när jag hör sådant.

Är det Handelsbankens åsikt att huvudkontoren skall flyttas ut? Är det så vi skall föra ett samtal om näringspolitiken? Vi måste ju föra ett samtal som är balanserat, där näringslivets intressen kommer fram tydligt och klart i diskussionen men där man också måste ta hänsyn till det statsfinansiella läget och vilka åtgärder regeringen har varit tvungen att vidta för att ta landet ut ur kaos. Man skall inte bara komma med simpla hot. Det gör naturligtvis inte Hedlund, men Hedlund har också ett ansvar att säga ifrån: Så här diskuterar vi inte näringspolitik i Sverige. Vi, representanter för näringsliv och politik, kan prata med varandra och inte bara komma med simpla hot om utflyttning av huvudkontor.

Företagandet i Sverige måste naturligtvis expandera om vi skall klara av arbetslösheten. Det som kan driva fram en expansion av företagsamheten är ett bra näringslivsklimat. Det är oerhört viktigt för landet. Som socialdemokrat tycker jag att vi skall gå hand i hand. Sverige skall vara ett bra välfärdssamhälle med trygghet för människor och ett land där man

kan bedriva företagsamhet framgångsrikt och tjäna pengar på sin företagsamhet. Det tycker jag skall gå hand i hand.

Prot. 1996/97:66
14 februari

Överläggningen var härmed avslutad.

17 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Motioner
1996/97:Fi35 till finansutskottet
1996/97:Sf22–Sf24 till socialförsäkringsutskottet

18 § Bordläggning

Anmälades och bordlades
Propositioner
1996/97:76 Partnerskaps- och samarbetsavtalet mellan Europeiska gemenskaperna och deras medlemsstater och Armenien
1996/97:77 Partnerskaps- och samarbetsavtalet mellan Europeiska gemenskaperna och deras medlemsstater och Azerbajdzjan
1996/97:78 Partnerskaps- och samarbetsavtalet mellan Europeiska gemenskaperna och deras medlemsstater och Georgien
1996/97:79 Partnerskaps- och samarbetsavtalet mellan Europeiska gemenskaperna och deras medlemsstater och Uzbekistan

Förslag
1996/97:RR8 Riksdagens revisorers förslag angående AMU-gruppen AB

19 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställdes

den 13 februari

1996/97:180 av *Stig Grauers* (m) till inrikesministern
Den kommunala revisionen
1996/97:181 av *Ingvar Eriksson* (m) till arbetsmarknadsministern
Ljungbyhed
1996/97:182 av *Sten Tolgfors* (m) till utrikesministern
Vetorätten i den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken

den 14 februari

1996/97:183 av *Tomas Högström* (m) till statsrådet Ylva Johansson
Föräldrainflytande

1996/97:184 av *Holger Gustafsson* (kd) till jordbruksministern
Det svenska jordbrukets konkurrensvillkor

1996/97:185 av *Eva Eriksson* (fp) till miljöministern
Riksdagens koldioxidmål

1996/97:186 av *Eva Zetterberg* (v) till utrikesministern
Mänskliga rättigheter i Peru

1996/97:187 av *Eva Goës* (mp) till statsrådet Pierre Schori
Kosova och kosova-albaner

1996/97:188 av *Per Lager* (mp) till miljöministern
Kumen (isopropylbensen)

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 25 februari.

20 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 13 februari

1996/97:294 av *Helena Frisk* (s) till arbetsmarknadsministern
Arbetsmarknaden i Karlskoga

1996/97:295 av *Ulla Löfgren* (m) till kommunikationsministern
Frivilligorganisationernas roll i trafiksäkerhetsarbetet

1996/97:296 av *Ingrid Skeppstedt* (c) till arbetsmarknadsministern
Starta-eget-bidrag

1996/97:297 av *Birger Schlaug* (mp) till statsrådet Leif Pagrotsky
Exportkontrollrådet

den 14 februari

1996/97:298 av *Sten Tolgfors* (m) till utrikesministern
Regeringens syn på förtrycket i det tidigare Sovjetunionen

1996/97:299 av *Krister Örnfjäder* (s) till utbildningsministern
Fritidspolitiker och studerandepraktik

1996/97:300 av *Carina Hägg* (s) till näringsministern
Radioaktiv transport

1996/97:301 av *Carina Hägg* (s) till jordbruksministern
Creutzfeldt-Jacobs sjukdom

1996/97:302 av *Berndt Sköldestig* (s) till justitieministern
Polisutbildning i Linköping

1996/97:303 av *Eva Goës* (mp) till miljöministern
Gränsvärden för strålning

1996/97:304 av *Patrik Norinder* (m) till arbetsmarknadsministern
Databas för koregister
1996/97:305 av *Ulf Björklund* (kd) till miljöministern
Österdalälven

Prot. 1996/97:66
14 februari

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 25 februari.

21 § Kammaren åtskildes kl. 13.16.

Förhandlingarna leddes
av tredje vice talmannen från sammanträdets början t.o.m. 10 § anf. 40
(delvis),
av andre vice talmannen därefter t.o.m. 16 § anf. 80 (delvis) och
av förste vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

TOM T:SON THYBLAD

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

1 § Ledighet.....	1
2 § Meddelande om kompletteringsval till näringsutskottet.....	1
3 § Meddelande om plan för kammarens sammanträden.....	1
4 § Meddelande om fördröjda svar på interpellationer	1
5 § Svar på interpellation 1996/97:123 om häktena i Ängel- holm och Östersund	2
Anf. 1 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s).....	2
Anf. 2 MAUD EKENDAHL (m)	3
Anf. 3 SIGGE GODIN (fp)	4
Anf. 4 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s).....	5
Anf. 5 MAUD EKENDAHL (m)	5
Anf. 6 SIGGE GODIN (fp)	6
Anf. 7 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s).....	6
Anf. 8 MAUD EKENDAHL (m)	6
6 § Svar på interpellation 1996/97:126 om åtgärder för att bryta brottskurvan	7
Anf. 9 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s).....	7
Anf. 10 GUN HELLSVIK (m)	8
Anf. 11 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s).....	9
Anf. 12 GUN HELLSVIK (m)	9
Anf. 13 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s).....	10
Anf. 14 GUN HELLSVIK (m)	10
Anf. 15 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s).....	10
7 § Svar på interpellation 1996/97:156 om tydlig reaktion mot unga kriminella	11
Anf. 16 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s).....	11
Anf. 17 GUN HELLSVIK (m)	12
Anf. 18 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s).....	13
Anf. 19 GUN HELLSVIK (m)	13
Anf. 20 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s).....	14
Anf. 21 GUN HELLSVIK (m)	15
Anf. 22 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s).....	15
8 § Svar på interpellation 1996/97:151 om konkursförsäk- ring – ett förslag till reform av lönebestämmelserna	16
Anf. 23 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s).....	16
Anf. 24 STIG RINDBORG (m)	17
9 § Svar på interpellation 1996/97:150 om växelkurspolitiken	18
Anf. 25 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s)	18
Anf. 26 LARS TOBISSON (m)	19
Anf. 27 PER ROSENGREN (v).....	21
Anf. 28 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s)	22
Anf. 29 LARS TOBISSON (m)	23
Anf. 30 PER ROSENGREN (v).....	24
Anf. 31 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s)	24

Anf. 32 LARS TOBISSON (m).....	25
Anf. 33 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s).....	26
10 § Svar på interpellation 1996/97:137 om arbetsförmed-	
lingsnämndernas uppgifter och befogenheter	27
Anf. 34 Arbetsmarknadsminister MARGARETA	
WINBERG (s).....	27
Anf. 35 ANDREAS CARLGREN (c).....	28
Anf. 36 Arbetsmarknadsminister MARGARETA	
WINBERG (s).....	29
Anf. 37 ANDREAS CARLGREN (c).....	30
Anf. 38 Arbetsmarknadsminister MARGARETA	
WINBERG (s).....	31
Anf. 39 ANDREAS CARLGREN (c).....	31
Anf. 40 Arbetsmarknadsminister MARGARETA	
WINBERG (s).....	32
11 § Svar på interpellation 1996/97:161 om effektiviteten i	
arbetsmarknadsutbildningen	33
Anf. 41 Arbetsmarknadsminister MARGARETA	
WINBERG (s).....	33
Anf. 42 KENT OLSSON (m).....	34
Anf. 43 Arbetsmarknadsminister MARGARETA	
WINBERG (s).....	34
Anf. 44 KENT OLSSON (m).....	35
Anf. 45 Arbetsmarknadsminister MARGARETA	
WINBERG (s).....	36
Anf. 46 KENT OLSSON (m).....	37
Anf. 47 Arbetsmarknadsminister MARGARETA	
WINBERG (s).....	37
12 § Svar på interpellation 1996/97:127 om beskattningen av	
låg- och medelinkomsttagare.....	38
Anf. 48 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s).....	38
Anf. 49 BO LUNDGREN (m).....	40
Anf. 50 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s).....	41
Anf. 51 BO LUNDGREN (m).....	43
Anf. 52 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s).....	44
Anf. 53 BO LUNDGREN (m).....	45
Anf. 54 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s).....	46
13 § Svar på interpellation 1996/97:144 om tjänstesektorns	
utveckling.....	46
Anf. 55 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s).....	46
Anf. 56 CARL FREDRIK GRAF (m).....	47
Anf. 57 PER ROSENGREN (v).....	48
Anf. 58 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s).....	49
Anf. 59 CARL FREDRIK GRAF (m).....	50
Anf. 60 PER ROSENGREN (v).....	50
Anf. 61 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s).....	51
Anf. 62 CARL FREDRIK GRAF (m).....	52
14 § Svar på interpellation 1996/97:159 om skattetillägg.....	52

Anf. 63 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s).....	52
Anf. 64 CARL FREDRIK GRAF (m).....	53
Anf. 65 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s).....	54
Anf. 66 CARL FREDRIK GRAF (m).....	54
Anf. 67 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s).....	55
Anf. 68 CARL FREDRIK GRAF (m).....	55
15 § Svar på interpellation 1996/97:145 om sänkt fastighets- skatt.....	55
Anf. 69 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s).....	55
Anf. 70 JAN-OLOF FRANZÉN (m).....	56
Anf. 71 PER ROSENGREN (v).....	56
Anf. 72 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s).....	57
Anf. 73 JAN-OLOF FRANZÉN (m).....	58
Anf. 74 PER ROSENGREN (v).....	59
Anf. 75 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s).....	60
Anf. 76 JAN-OLOF FRANZÉN (m).....	61
Anf. 77 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s).....	61
16 § Svar på interpellation 1996/97:158 om förutsättningarna för företagare	62
Anf. 78 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s).....	62
Anf. 79 CARL ERIK HEDLUND (m).....	63
Anf. 80 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s).....	64
Anf. 81 CARL ERIK HEDLUND (m).....	65
Anf. 82 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s).....	66
Anf. 83 CARL ERIK HEDLUND (m).....	67
Anf. 84 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s).....	68
17 § Hänvisning av ärenden till utskott	69
18 § Bordläggning.....	69
19 § Anmälan om interpellationer.....	69
20 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	70
21 § Kammaren åtskildes kl. 13.16.	71

Gotab, Stockholm 1997